

Den sterkestes rett?

Dominansstrategier i partilederdebatten

Maria Elle

NOR4090

Masteroppgave i nordisk, særlig norsk, litteratur og språk i Lektor- og adjunktprogrammet

Institutt for lingvistiske og nordiske studier

Universitetet i Oslo

Vår 2010

Forord

Innleveringen av denne oppgaven markerer en overgang i mitt 26 år lange liv. Jeg forlater studiebenken og tar frem blanke ark som jeg gjennom åtte år har samlet fargestifter til. Det er stort, og det er deilig. Jeg vil bære min akademiske bagasje med stolthet og gi tilbake det jeg har fått. Lånekassen får den materialistiske delen, omgivelsene mine den intellektuelle. Lille, store Norge har gjort det mulig for meg å være evighetsstudent etter eget ønske. Men jeg stopper mens leken er god, og det er den nå, takket være dem som har støttet og inspirert meg.

Jeg vil fremheve Ingrid Sandved Nordli, som har latt meg klage min nød og gitt meg friminutt, Kjersti Bartnæs Rygg, som har vært min skjebnefrend hos Wergeland og Lisa Amalie Elle, lillesøsteren av stål som stiller opp med sin røde penn. Og Mamma og Pappa, som med sin stilltiende tro på meg gjør det umulig å skuffe. Ellers rettes en stor takk til min veileder Jan Svennevig som en formiddag i mars sa ”dette ser lovende ut” og med de ordene ga meg tilbake troen på at jeg kunne skrive en leseverdige masteroppgave. Kjell Lars Berge kan ta æren for at dette skjedde, ved villig å ta imot en forvirret student og vise henne vei. De åtte partilederne vet det ikke selv, men de har vært selve motoren i dette prosjektet. De har lært meg hvordan jeg kan vise styrke. Tom Tolstrup Andersen, takk for at du satte meg på sporet av dem.

Innhold

Forord.....	3
1. Innledning.....	6
1.1 Forskningsspørsmål.....	7
1.2 Begrunnelse for oppgaven	7
1.3 Tidligere forskning.....	8
2. Teori.....	11
2.1 Valgkampens rolle i samfunnet.....	11
2.2 Valgkamp på tv.....	12
2.3 Samtaleanalyse.....	13
2.4 Debatt som samtalsjanger.....	15
2.5 Dominans i samtaler.....	16
2.6 Turtagning	18
2.7 Ethos, logos og pathos.....	20
3. Metode	20
3.1 Praktisk samtaleanalyse	20
3.1.1 Transkripsjon	21
3.2 Kvantitativ metode.....	22
3.2.1 Taletid og turer.....	22
3.2.2 Analysekategorier.....	22
3.2.3 Kontrollstrategier	23
3.2.4 Responsstrategier.....	24
3.2.5 Turtagningsstrategier	27
3.2.6 Taleromsstrategier	28
3.3 Kvalitativ metode	30
3.3.1 Mikroanalyse	30
3.3.2 Intervju	30
3.4 Vurdering av metode.....	31
4. Analyse	32
4.1 Tid.....	33
4.2. Kontrollstrategier	36
4.2.1 Vurdere andres innlegg	37
4.2.2 Kreve respons.....	44

4.2.3 Ignorere andres innlegg.....	46
4.3 Responsstrategier.....	48
4.3.1 Transformativt svar.....	49
4.3.2 Svar på spørsmålets premisser.....	56
4.4 Turtagingsstrategier	58
4.5 Taleromsstrategier	68
4.5.1 Metakommentar	69
4.5.2 Innledning som fordrer utvidet tur	75
4.5.3 Rush through	76
4.5.4 Fortsette å snakke ved avbrytelse.....	78
4.6 Samlet analyse.....	79
4.6.1 Torstein Dahle, Rødt.....	81
4.6.2 Kristin Halvorsen, Sosialistisk Venstreparti	81
4.6.3 Jens Stoltenberg, Arbeiderpartiet	84
4.6.4 Liv Signe Navarsete, Senterpartiet	86
4.6.5 Lars Sponheim, Venstre.....	88
4.6.6 Dagfinn Høybråten, Kristelig Folkeparti	91
4.6.7 Erna Solberg, Høyre.....	92
4.6.8 Siv Jensen, Fremskrittspartiet	94
5. Avslutning.....	96
5.1 Diskusjon	97
5.2 Konklusjon	101
Kildeliste	102
Ordinære kilder	102
Internettkilder	103
Andre kilder.....	103
Vedlegg.....	104
Vedlegg I: Intervju med Lisbeth Skei	104
Vedlegg II: Mail fra Per-Arne Bjerke	107
Vedlegg III: Transkripsjonsnøkkel	108
Vedlegg IV: Transkripsjon	109

1. Innledning

Høsten 2009. Det er tid for masteroppgave, og det er tid for stortingsvalg. Jeg vil vite mer om hva som foregår når politikere møtes og kringkastes til de tusen hjem, for mener ikke alle noe om hva slags figur de gjør? Om ikke annet uttaler de politikerforakt. For å komme tettere på politikerne og deres strategier, har jeg valgt meg NRKs avsluttende partilederdebatt 11. september 2009 som utgangspunkt for denne oppgaven.

Dagbladets og *VGs* politiske eksperter var nokså samstemte i sin kritikk dagen derpå. Terningkast seks klarte kun statsministeren å oppnå: ”Landets beste valgkamppolitiker” oppsummerte *Dagbladet* (12. september 2009: 5). Jeg er altså ikke den første som skal si noe om partiledernes opptreden under debatten som på det meste ble sett av 813 000, men jeg skal ikke trille terningen når jeg presenterer funnene mine. Målet med undersøkelsen og analysen jeg skal gjøre, er for det første å beskrive partilederne som debattanter, med vekt på hvordan og i hvilken grad de evner å dominere debatten. For det andre vil jeg avslutningsvis beskrive hva som kjennetegner en dominerende debattant. Dette vil vise hvordan man faktisk *kan* dominere en (partileder)debatt, til tross for streng regi.

Ifølge Valen og Narud (2004) har et politisk parti tre overordnede målsetninger: Det skal vinne valg, det skal få regjeringsmakt og det skal gjennomføre politikken sin. Foran valget er imidlertid ethvert partis overordnede målsetning å maksimere stemmetallet sitt. For å oppnå målet må de for det første ”nå ut til hver enkelt velger med sitt budskap. For det andre må de markere sin profil og sine valgløfter i forholdet til konkurrerende partier og politikere. Begge disse utfordringene krever en gjennomtenkt plan eller strategi.” (Narud 2004: 59). Som del av partiets strategi for å vinne velgere, finner vi måten politikerne deres oppfører seg på i offentligheten – overfor velgerne og overfor andre politikere. Hvordan går de åtte partilederne frem for å oppnå målet om å maksimere stemmetallet sitt? Det er et overordnet spørsmål i denne oppgaven, som jeg har gitt tittelen *Den sterkeste rett? Dominansstrategier i partilederdebatten*.

Partilederdebatten er valgkampen i miniatyr. Jeg ser på den som en maktkamp, for selv om den der og da handler om å markere seg selv og partiets standpunkter, handler både valgkampen generelt og partilederdebatten spesielt til syvende og sist om maktfordelingen i Norge de neste fire årene. I et demokrati med mange partier og forholdstallsvalg er ikke spørsmålet om makt et enten-eller-spørsmål. Derfor gjelder det selv for de minste partiene å sanke flest mulig stemmer før valglokalene stenger (stortinget.no 15.3.2010).

1.1 Forskningsspørsmål

I denne oppgaven skal jeg analysere en konkret maktkamp på tv, nærmere bestemt den avsluttende partilederdebatten på NRK høsten 2009. Jeg vil kle partilederne nakne når de møtes til debatt to dager før stortingsvalget. Jeg skal blottlegge deres bruk av dominansstrategier, for slik å kunne besvare følgende problemstilling:

På hvilke måter og i hvilken grad dominerer de ulike debattantene partilederdebatten?

For å kunne beskrive styrkeforholdet mellom debattantene, vil jeg kartlegge den kvantitative, den kvalitative og den interaksjonelle dominansen deres. Den interaksjonelle dominansen er knyttet til turtagning og språkhandlingstyper, den kvantitative til taletid og den kvalitative til debattens tematiske utvikling. Utgangspunktet for dette fokuset ligger i min oppfatning av at man må være offensiv for å dominere en debatt. Som seer av så vel partilederdebatten som andre valgprogrammer høsten 2009 og tidligere, sitter jeg med det inntrykk at debattantene vinner på å bryte med tradisjonelle samtalekonvensjoner. Slik oppnår de å dominere debatten. Her vil jeg undersøke hvordan de går frem og lykkes i sitt ærend å vinne velgere tre dager før stortingsvalget.

1.2 Begrunnelse for oppgaven

Som høstens høydepunkt var valgkampen et naturlig utgangspunkt for masteroppgaven. Aktualiteten gir meg anledning til å ta del i noe større, noe som har ringvirkninger helt ned på enkeltmenneskets plan i Norge i tiden fremover, mens jeg forsker og skriver. Jeg møter temaet med blandet bakgrunn: For det første kvalifiserer jeg for å ta master nettopp i nordisk språk og har en genuin interesse i språklig samhandling. For det andre er jeg journalist og ser gjennom det virket hvordan politikk gjennomsyrrer et regulert samfunn som Norge. For det tredje er jeg utdannet lærer og ser kunnskap og engasjement knyttet til Norge som demokrati som en sentral plattform i møtet med elevene, landets fremtid.

Når jeg velger meg tv-valgkampen, støtter jeg meg blant annet på Strömbäck (2004: 267-68) som ser på politikken i vår samtid som mediert politikk, politikk som utspiller seg i og via mediene. Veien til å forstå moderne politikk går derfor ikke (bare) gjennom studier av partiprogrammer, beslutningsprosesser og lover, men også gjennom studier av valgkampen som et mediert fenomen. Det faktum at politikken stadig blir mer mediert, fikk i forkant av

valget 2005 medieprofessor Anders Johansen til å hevde overfor NTB at ”TV-debatter fratrar politikken dens verdighet” (NTB 12.9.2005). Han mente at ”journalistene har overtatt og politikerne har mistet kontrollen over debattens hovedarena, fjernsynet” (NTB 12.9.2005). Nettopp slike uttalelser inspirerer meg til å få og gi større innsikt i hvordan debattene faktisk foregår.

Ideelt sett skulle analysen ha omfattet flere debatter, gjerne sammenlignet med tidligere år. Men med samtaleanalyse som metode og ønske om å dykke dypt, har jeg sett meg nødt til å begrense analysematerialet til en enkelt debatt. Valget falt på NRK, som sammen med TV2 sto for valgsendingene under høstens valgkamp. For det første er NRK en lisensfinansiert statskanal, noe som gjør at programmet der i mindre grad styres av kommersielle interesser enn hva som er tilfellet hos reklamefinansierte konkurrenter. For det andre er NRK den norske tv-kanalen med desidert lengst fartstid innen valgkampjournalistikk, noe som gjør den til et naturlig valg når jeg velger meg én debatt fra stortingsvalget 2009.

1.3 Tidligere forskning

Ifølge Krogstad (2004: 97) var det per 2004 gjort få sammenlignende studier av retorikken og kommunikasjonsstilen til norske partier. Men jeg er ikke alene om å ville undersøke politikernes strategier på en mer formell måte enn hva Dagbladet og VG gjorde mellom debattslutt og deadline 11. september i fjor.

Sandvik (2004) har studert interaksjonen i debattstudio, både på tv og i radio. Hun vektlegger hvordan politikken har blitt stadig mer mediert. Så vel politikere som journalister drilles, trenes og kurses, spesielt når et valg er i anmarsj. Dette er typisk for vår tid. ”Politikken er profesjonalisert og mediert. (...) Mens politikere lærer ’media management’, er det de beste journalistene som blir foretrukket til debatt- og valgkampsendingene (...)” (Sandvik 2004: 17). Sandvik spør om nøytralitetsidealet står for fall og beskriver hvordan KrF-leder Valgerd Svarstad Haugland og SV-leder Kristin Halvorsen forskjellsbehandles i møte med to programledere i NRK. Hun vektlegger intervjubetingelsene, deriblant samtalefenomener som temautvikling, reformulering, avbrytelser og latter. Det viser seg at Svarstad Haugland blir gitt liten anledning til å dominere. Journalistene styrer intervjuet; reformulerer ytringene hennes, avbryter henne og ler av henne. Dette i motsetning til behandlingen Halvorsen får. Henne ler programledere snarere *med* enn *av*. I oppgaven min kommer jeg ikke til å legge særlig vekt på i hvilken grad journalistene opptrer nøytralt eller dominerende overfor partilederne, men kjennetengene på dominans, som Sandvik trekker

frem, er interessante. For er det rom for at debattantene kan benytte disse strategiene, og i hvilken grad gjør de det i så fall?

Under tittelen ”Nå gidder jeg ikke diskutere med deg mer!” beskriver Sandvik (1998) den hårfine balansen mellom sjangrene debatt og krangel ved å ta for seg en radiodebatt mellom Gro Harlem Brundtland og Kaci Kullman Five. For eksempel ligger det i debattens natur at deltagerne kjemper om ordet. Det innebærer forekomster av overlappende tale, men betyr ikke at avbrytelser er akseptert. Når noen forsøker å ta ordet utenom såkalt mulig responspunkt, går debatten over i krangel. (Sandvik 1998: 48) Et annet tegn på at debatten utvikler seg i retning av krangel, er bruk av metakommentarer, det vil si kommentarer på formen på samtalen. (Sandvik 1998: 50) Et eksempel på dette er når Brundtland henvendt til programlederen sier at hun melder seg ut av debatten, for så å følge opp med at ”jeg kommer ikke til å sitte og kjempe om ordet her” (Sandvik 1998: 45). Denne måten å prøve å ta kontroll over debatten på, karakteriserer Sandvik som feilargumentasjon. På dette grunnlaget spør jeg meg: er debattsjangeren i ferd med å forandre seg? Jeg mistenker nemlig å finne flere innslag av det Sandvik kaller krangel i partilederdebatten, som resultat av at debattantene ønsker å dominere.

I likhet med Sandvik studerer Rognmo (2009) i sin avhandling om spørsmålets retorikk forholdet mellom journalister og partiledere. Hun undersøker journalistenes spørsmål og responser til politikerne under partilederutspørringene på NRK og TV2 under valgkampen i 2005. Intervjustilen hun beskriver består hovedsaklig ”av påståelige og kritiske spørsmål, og de minner dermed mer om avhøret enn om det politiske intervjuet” (Rognmo 2009: 131). Også hun finner altså at journalistene ikke bare har makt, men også demonstrerer at de har det. Det kommer hun frem til ved å kategorisere spørsmålene som ”responsstyring”, ”påståelighet” og ”kritisk innstilling”, mens responsene programlederne gir er kategorisert i gruppene ”nøytral”, ”skepsis”, ”reformulering” og ”avvisning/irettesettelse”. Gjennom å kategorisere fant Rognmo videre at journalistene ikke var nøytrale, men tvert imot var de i begge kanaler mer kritiske overfor de borgerlige enn overfor de rødgrønne partilederne (Rognmo 2009: 125-133). Så vel disse funnene som funnene til Sandvik indikerer at mediedramaturgien gjør valgkampen udemokratisk. Hvis så er tilfelle, er det ekstra viktige for politikerne å benytte hensiktsmessige strategier for å nå frem med sine budskap i valgkampen generelt og partilederdebatten spesielt.

Krogstad (2006) har studert kommunikasjonsstil og imagebygging hos norske politikere. Ifølge henne dreier valgkamp seg om effektiv kommunikasjon. Ved å registrere

selvhevdelser og angrep hos de ulike partiene og politikerne kom hun frem til at det å angripe sine politiske motstandere ”er et sterkt retorisk virkemiddel som virker oppmerksomhetsskapende” (Krogstad 2006: 58). Dette støtter mitt utgangspunkt, nemlig at en offensiv argumentasjonsstil gir uttelling hva gjelder dominans. For øvrig går Krogstad et skritt lenger enn hva jeg skal gjøre: Hun spør ut ledelsen i de ulike partiene om deres valgkampkommunikasjon. Til tross for strategisk bruk av angrep på politiske motstandere, er det verdier som rettskaffenhet, åpenhet og skikkelighet idealer som ble fremhevet under intervjuene. (Krogstad 2006: 51) Denne vekslingen mellom en norm som tilsier at man skal forholde seg til tradisjonelle samtalekonvensjoner, og et ønske om å dominere, kommer altså frem i Krogstads arbeid og inviterer til nye næranalyser av politiske kommunikasjonsstrategier.

Det samme gjør Gudrun Weiners doktoravhandling *Att strida med ord* (2006). Ved å kombinere retorisk analyse og samtaleanalyse analyserer hun to tyske politiske talkshow. Hun påpeker medienes kommunikative makt og fremhever Meyers (2001) begrep mediokrati (Weiner 2009: 253). At media har makt hva gjelder politisk klima og dagsorden, understøttes også av Weiners funn, nemlig at redaksjonene med programlederne i spissen ”fastställer agendaen för debatten, formulerar de centrala frågorna, bestämmer talordningen och taltiden för varje debattdeltagare; de avbryter efter egen bedömning och kontrollerar debatten i dess helhet” (Weiner 2009: 230). Dette viser at debattsjangeren, som jeg i likhet med Weiner har valgt meg som forskningsobjekt, er en strengt strukturert sjanger preget av asymmetri. Dette må jeg ha i bakhodet når jeg skal studere styrkeforholdet mellom debattantene i partilederdebatten.

NTNU-student Inger Sandnes (2006) studerer en norsk utgave av det politiske talkshowet, nemlig Holmgang, som kompleks samtalsjanger. Ved hjelp av både etnometodologisk og tradisjonell samtaleanalyse avdekker hun sjangerens struktur og dynamikk og hevder at programmer som ”dyrker konflikt, polarisering og konkurranse råder i norsk fjernsynsdebattkultur” (Sandnes 2006: 116). Hun ser på Holmgang hovedsakelig som en mediert samtale og har spesielt fokus på programlederen som dirigent for den. Han former innholdet i den og styrer turtagningen, blant annet ved å foregripe turskiftepunkter og avbryte for å avkreve svar. Turtagningsmønsteret er ”preget av konkurranse og kamp om å få snakke” (Sandnes 2006: 110), og Sandnes registrerer ulike strategier blant deltagerne for å komme til orde eller å beholde det:

- heve stemmen og legge trykk på første ord i setningen.

- eksplisitt la en motstander få snakke, for slik å reservere taletid for seg selv.
- gjenta samme formulering flere ganger, til tross for avbrytelse.
- være parat til å ta ordet når noen nærmer seg slutten på en ytring.

Disse punktene er i stor grad knyttet til interaksjonell dominans, som jeg kommer til å ha hovedvekt på i undersøkelsen min. De bekrefter forøvrig mistanken min om at man må være offensiv og konkurranseorientert for å dominere debatten.

Nylund (2000) har fokus på mediasamtalen, som han ser på som en form for iscenesatt interaksjon. Den er forberedt og målrettet. I konkurransebaserte politiske samtaler er ikke bare journalistene, men også politikerne er forberedte. De møter til debatt med klare strategier for hvordan de skal få vist seg frem. Med dette som utgangspunkt, må jeg altså regne med at partiledernes opptreden langt ifra er tilfeldig. Strategiene er blant annet knyttet til turtagning, men Nylund vektlegger flere aspekter. Han rendyrker nemlig nærlesing som metode og legger slik mye vekt på innholdet i samtalen, slik jeg til dels skal gjøre det i analysen min.

2. Teori

2.1 Valgkampens rolle i samfunnet

Fra Sokrates og Platon i antikken til Habermas i dag, har demokrati og dialog gått hånd i hånd (Nylund 2000: 40). Sistnevnte har de siste tiårene vært den mest fremtredende filosofen på dette området. Ifølge Habermas er såkalt borgerlig offentlighet nødvendig for at demokratiet skal fungere, men nå frykter han at den aktive og kritiske allmennheten er i ferd med å forsvinne. Vi har gått over fra en kulturdebatteerende til en kulturkonsumerende offentlighet (Svensson 2001: 28-30). Den offentlige samtalen som før foregikk på tinget eller torget – i den borgerlige offentligheten – er blitt erstattet av passiv tv-titting og meningsmålinger, mener Habermas. Kritikken, som mange støtter han i, rettes mot så vel politikere som journalister: Mens førstnevnte kun er opptatt av retorikk, altså å overbevise, vil sistnevnte bare forenkle og underholde.

Habermas representerer et pessimistisk syn på offentligheten og medias rolle i den, og nettopp her ligger noe av motivasjonen for denne oppgaven: Er det virkelig slik at vi nå kun sitter igjen med illusjonen om en offentlig samtale som fremmer demokratiet? Jeg mener at partilederdebatten skiller seg noe fra den typen politiske mediasamtale som kritikken er rettet mot. For mens partilederdebatten er direktesendt, er de fleste andre intervjuer med politikere sterkt redigert før de kringkastes eller trykkes (Nylund 2000: 44). Det vil si at

forskningsobjektet i denne oppaven ikke er redigert, bare regissert: Publikum, partiledere og programledere er plassert på en spesiell måte i forhold til hverandre, kameraene og lyssettingen i studio, og det foreligger et program for debatten. Iscenesettingen til tross: Jeg mener at en debatt som denne er et viktig bidrag til den offentlige samtalen. Den kan og skal mobilisere folk til å bruke stemmeretten sin. Det uttaler NRK med imperativet VELG!09 som fane for høstens valgkampsendinger. Mens TV2 nøyer seg med å si at det er valg, oppfordrer NRK publikum til å bruke stemmeretten sin. Selv om publikum ikke er direkte involvert i debatten – som for eksempel ved innringing og intervjuer – gir det kringkastede møtet mellom lederne for samtlige aktuelle norske stortingspartier et utgangspunkt for diskusjoner mellom ”frie borgere” på ulike arenaer. De blir motivert for å gjøre et valg. Derfor vil jeg undersøke hvordan deltagerne utnytter situasjonen.

NRK og TV2 har de siste årene – i motsetning til i fjernsynets barndom – blitt kritisert for å umyndiggjøre partiene ved ikke bare å bestemme hvilke partier som skal delta i de ulike debattene, men også hvilke politikere de til enhver tid skal stille med: En ”journaliststyrt fjernsynsvalgkamp med kanalkonkurranse”, ifølge medieprofessor Sigurd Allern (2004: 160). Det er ”journalistiske kriterier” som ligger til grunn for prioriteringene: Hvilke partier og politikere er mest interessante for seerne? Noen vil si at dette er en form for diskriminering, og under foredraget ”Fjernsynsvalgekampen – fra politikermakt til journalistmakt” på Litteraturhuset 9. september 2009 hevdet Allern at fjernsynsvalgekampen har tatt en udemokratisk vending. Ved å velge *partilederne* som mitt forskningsobjekt unngår jeg delvis denne problematikken. Slik kan jeg etter endt analyse tillate meg å spørre i hvilken grad den plassen hver enkelt partileder har i debatten samsvarer med den politiske posisjonen partiet får etter valget.

2.2 Valgkamp på tv

Media, med tv i spissen, har blitt hovedarenaen for utkjemningen av valgkampen, det vil si de fire siste ukene frem mot valget (Krogstad 2004: 85). Nettopp derfor har jeg valgt å ta utgangspunkt i tv-valgkampen i denne oppgaven. Ikke bare anses tv å være velgernes informasjonskilde nummer én. Dette mediet er også det som fører oss tettest på politikerne. Professor i tekstvitenskap Kjell Lars Berge snakker om en egen, felles mediedramaturgi der ”dramaturgen er journalisten som gir politikeren faste roller i et teaterstykke. Ifølge journalistene selv må dette dramaet følge journalistikkens lover. Det vil si all politikk forstås som kamp.” (*Dagbladet* 29.8.2009: 65). Følgelig er det journalistene som har regien på

partilederdebatten – i hvert fall før de går på luften. Undersøkelsen og analysen min skal fange opp nettopp i hvilken grad partilederne klarer å vinne kontroll over den pågående debatten.

Det var NRK og TV2 som hadde valgkampsendinger, NRK under fanen VELG09 og TV2 under VALG 09, og jeg har altså valgt meg den avsluttende partilederdebatten på NRK som mitt forskningsobjekt. Den er en politisk mediesamtale. Mediesamtalen har planlagte mål og klar rollefordeling knyttet til en eller flere av partenes profesjoner. Journalistene og politikerne møtes i tv-studio som profesjonelle aktører. De inntar bestemte roller, andre enn de fyller privat. Hutchby (2006: 24) fremhever tre kjennetegn ved den kringkastede samtalen:

- Dens mønstre og strukturer er nært beslektet med ordinære samtaler.
- Det er en institusjonell samtale.
- Samtalen er tilpasset det faktum at den overhøres av et publikum.

Partene har nødvendigvis ulike mål med debatten: Kringkasteren skal på den ene siden gi velgerne et inntrykk av de ulike partienes standpunkter i aktuelle saker på tampen av valgkampen, på den andre siden underholde. Debatten går direkte i beste sendetid på NRK1. De ser på tv-publikum både som medborgere og forbrukere (Nylund 2000: 67). Partiledernes mål – tør jeg påstå – er å vinne velgere via to kanaler, sak og argumentasjon. Slik blir debatten en konkurransepreget samtale, og jeg spør: Hva slags strategier bruker partilederne for å nå målet?

2.3 Samtaleanalyse

Til grunn for denne oppgaven ligger et dialogisk syn på kommunikasjon. Det vil si at jeg ser på samtalen som en dynamisk og kollektiv konstruksjon (Nylund 2000: 27). "Ansvaret" for hvordan samtalen utvikler seg ligger slik hos alle de involverte, som aktivt må bidra til den felles meningsskapningen. Dette er også utgangspunktet for samtaleanalysen (CA) som metode, som har sitt utspring i etnometodologien og ble satt i system av blant annet sosiologene Sacks og Schegloff på 1970-tallet. Etter hvert begynte også språk- og kommunikasjonsvitenskapene å interessere seg for samtaleanalyse, og slik finner vi i dag CA-forskere både i sosiologisk og språkvitenskapelig leir. (Nielsen 2005: 17)

CAs fremvekst bunnet i et ønske om større innsikt i hverdagslige samtaler, men CA har blitt en vanlig og akseptert metode også for å studere institusjonelle samtaler. Disse samtalene er gjerne preget av asymmetri mellom partene. For øvrig har ulike typer institusjonelle samtaler preg av særegne språklige uttrykk, turkonstruksjoner og

samtalestrukturer (Nylund 2002: 39-40). Det interessante er hvordan partene forholder seg til situasjonen, i dette tilfellet hvordan partilederne forholder seg til debatten. I likhet med andre samtaler kan den ses på som en løpende forhandling om hvem som har ordet (Nielsen 2005: 14). CA er den vanligste måten å skaffe seg innsikt i forhandlingen på, og ifølge Hutchby (2006: 24) ligger disse fem prinsippene til grunn for metoden:

- Å snakke er en sosial handling.
- Snakk oppstår i en interaksjonell kontekst. Hvordan vi prater, påvirkes av konteksten.
- Snakk og samtaler er systematisk bygd opp. Man kan avdekke mønstre og strukturer i måten folk snakker med hverandre på.
- Snakk er organisert i sekvenser, det vil si at fokus på turtagning kan gi innsikt i hvordan deltagerne ser for seg den umiddelbare interaksjonelle konteksten.
- Dette kan man best analysere ved å studere opptak av autentiske samtaler.

Den samtaleanalytiske metoden er altså tuftet på et dialogisk syn på kommunikasjon, det vil si at man ikke kan analysere ord og ytringer for seg, men må se dem i sammenheng med de kommunikative omgivelsene; hva ble sagt forut for og etter den aktuelle replikken? Også hva slags type samtale man har med å gjøre med må som nevnt tas hensyn til (Nylund 2000: 15). Partilederdebatten er ikke bare særegen fordi den er en institusjonell og mediert samtale. I tillegg består den av hele ti deltagere som skal interagere i halvannen time. Ifølge Liddicoat (2007: 72) har samtaler med mer enn fire deltagere nemlig tendens til å dele seg og utvikle seg til å bli to eller flere parallelle samtaler, hvilket ikke skal skje i debatten. Jeg påstår at det ikke bare er en asymmetri mellom programledere og debattanter, men også debattantene imellom. Det er styrkeforholdet mellom debattantene jeg vil avdekke ved hjelp av CA i denne oppgaven.

CA er en form for næranalyse som skiller seg fra den rent deduktivt baserte språkforskningen, som består i å teste hypoteser og teorier på store mengder data (Nielsen 2005: 21). Språkforskere som sverger til denne metoden, beskjefter seg gjerne med makronivået i samtaler og har som mål å generalisere. Den som velger seg CA som metode, skal istedenfor å generalisere, avdekke den enkelte samtals "orden". Den skal oppdages, beskrives og vurderes med utgangspunkt i turtagning, noe som muliggjøres gjennom en transkripsjon av materialet.

I denne oppgaven kommer jeg ikke til å rendyrke CA som metode, men også bruke Linell og Gustavssons (1987) tilnærming til samtaleanalyse, såkalt IR-analyse, som bygger på

forholdet mellom initiativ og respons. Ifølge dem starter en samtale med et initiativ – en part foreslår et utgangspunkt for samtalen. Deretter responderer den andre parten på dette og innfører eventuelt noe nytt, det vil si at han eller hun tar et eget initiativ. Den andre – eller en annen part – gir så respons, og slik utvikler samtalen seg. Dette åpner for studier både av samtalsens dynamikk og koherens – og ikke minst av styrkeforholdet mellom partene, nemlig dominansfordelingen i samtalen. Med sin kvantitative metode for samtaleanalyse skiller Linell og Gustavsson seg altså fra CA-forskerne og deres rent kvalitative tilnærming til forskningsmaterialet.

2.4 Debatt som samtalesjanger

Noe av det mest særegne med en debatt er at interaksjonen foregår foran et publikum som den er iscenesatt for. Aktørene må rette budskapene sine både mot hverandre og mot tilhørerne/seerne i tv-studio og ved tv-skjermene (Nylund 2000: 80). Det foregår altså interpersonell kommunikasjon og massekommunikasjon på en og samme gang. Debatten som sjanger skiller seg fra diskusjonen ikke bare ved at den foregår i det offentlige rom, den er i tillegg en konstruert diskusjonsform. Partene representerer motstridende syn og er invitert til å delta nettopp på grunn av dette (Sandvik 1998: 40-41).

Diskusjonen har som mål at partene skal komme til enighet. I debatten er det stikk motsatt: Deltagerne skal *ikke* bli enige med hverandre. Hver enkelt deltager er en såkalt antagonist, som ikke forholder seg likegyldig til hverandres synspunkter, men snarere går inn for å motsi dem og presentere alternative syn. Antagonistene skal ikke overbevise hverandre, men en tredjepart – publikum (Sandvik 1998: 40-41). Uenigheten som fundament i debatten er imidlertid ikke ensbetydende med en fiendtlig og aggressiv samtale, selv om dette kan være et ønske i underholdningsøyemed. Sandvik (1998) illustrerer dette med en radiodebatt mellom Gro Harlem Brundtland og Kaci Kullmann Five der ”argumentasjonsfeil” som personangrep, trusler, stråmenn og det å spille på medlidenhet er hyppig brukt: Overgangen mellom sjangrene debatt og krangel er hårfin. ”Interaksjonelt kan krangelen karakteriseres ved høyere taletempo, avbrytelser, overlappende tale, metakommentarer (kommentarer på formen), reformuleringer, sterke initiativ, egenanknytning og mangel på dempere” (Sandvik 1998: 42). Nettopp slike strategier kan ofte overta for den saksorienterte argumentasjonen som følge av uønskede innspill fra andre deltagere. De blir da en måte å oppnå dominans i debatten på.

Clayman og Heritage (2002) vektlegger hva som skiller debatten fra intervjuet, nemlig at paneldebatten kan være like mye interaksjon mellom deltagerne, som mellom deltager og

intervjuer/ordstyrer. Det er ikke uvanlig at programlederne løsner ordstyringstøylene i kortere perioder hvis de ser at det gir en livlig og underholdende debatt. Ordet blir gjerne friere jo lenger ut i debatten man kommer: Debattantene begynner med å snakke til programleder, men adresserer etter hvert innleggene mer til hverandre. Uenighetene blir større og debattantene blir mer konfronterende (Clayman 2002: 313-314).

I perioder der det er lite interaksjon debattantene imellom, kan debatten minne om en annen form for institusjonell samtale, nemlig den som foregår under en rettssak (Svensson 2001: 224). Programleders rolle kan sammenlignes med aktors, mens politikerne fyller rollene som tiltalte eller vitner. Alternativt kan programleder ses som advokaten til ”mannen i gata” i møte med de øverst ansvarshavende i landet. Publikum er uansett domstolen, som ikke får komme med innspill underveis, men likevel feller en dom. Hva gjelder partilederdebatten, må det understrekes at det ikke nødvendigvis er samsvar mellom hvem den enkelte publikummer synes kommer best ut av debatten og hvilket parti han eller hun faktisk går til valgurnene for å stemme på.

Flere valgforskere har påvist at tv-debatter kan påvirke valgresultatet (Nylund 2000: 57), og nettopp derfor er det interessant å se nærmere på hvordan partilederne går frem for å vinne den kampen om ordet som debatten er. Strömbäck (2004: 278) omtaler den som et spill. Et slikt syn hos mange, både blant publikum og journalister, fører til en journalistikk med fokus på ”spel, strategi, vinnare och förlorare i kampen om opinionen, relationer mellan politiska aktörer och på *hur* politik bedrivs” (Strömbäck 2004: 277). Det blir en konkurranse om makt.

2.5 Dominans i samtaler

Ifølge Linell og Gustavsson er de fleste samtalsituasjoner asymmetriske hva gjelder dominans,

(...) dvs den ena parten dominerar över den andre i kraft av (exempelvis) status, autoritet, kompetens eller personlighetstyp. Det kan då vara så att den starka parten anknyter till sina egna tidligare repliker och ignorerar den andres, kräver responser av den andra men undertrycker självständiga initiativ från honom, avstår från att föra dialogen vidare utifrån den andres bidrag antingen genom att inte alls svara på eller kvittera den andres inlägg (t ex i vissa typer förhör) eller genom att direkt värdera den andres inlägg och avsluta ämnen och delspel (t ex i många fall av klassrumsundervisning). Den svaga parten, å sin sida, gör ofta vad (han uppfattar at) den andre begär men inget ytterligare; han ger minimala responser och tar inga egna initiativ. (Linell 1987: 12)

Nå burde man kanskje kunne ta for gitt at ethvert politisk parti velger seg en leder som evner å dominere en samtale. Likevel spør jeg i denne oppgaven hvem som dominerer når en gruppe politikere med et slikt mandat møtes. Programlederne vil nødvendigvis ha regien på debatten, men i hvilken grad? Her vil jeg undersøke og analysere hvordan interaksjonsrommet fordeles mellom debattantene og hvordan og i hvilken grad de påvirker fordelingen.

Dominans kan knyttes til kvantitet. Gjennom ulike typer dominans kan den enkelte samtaledeltager kapre en større del av interaksjonsrommet han eller hun deler med de øvrige deltagerne. Linell og Gustavsson (1987: 238) opererer med tre typer dominans:

- kvantitativ dominans: Den som snakker mest, dominerer.
- kvalitativ dominans: Den som lykkes i å bringe inn mest nytt innhold i samtalen, dominerer.
- interaksjonell dominans: Den som styrer og kontrollerer de andres kommunikative handlinger mest og selv blir minst forstyrret, dominerer.

Ved å kartlegge de ulike formene for dominans i en samtale, mener Linell og Gustavsson (1987: 208) at man kan få oversikt over dominansforholdet mellom partene. De understreker samtidig at for eksempel det å utfordre og konfrontere er mer dominant enn å samtykke. Det betyr at kvantitativ dominans alene ikke vil kunne gi et helhetlig bilde av styrkeforholdet mellom samtalepartene. Linell og Gustavsson fremhever den interaksjonelle dominansen som den mest sentrale hva gjelder makt og dominans i samtalen. Også i denne oppgaven kommer denne typen dominans til å stå i sentrum for metode og analyse, selv om jeg også vil trekke inn den kvantitative og den kvalitative dominansen. Det er den kvalitative det er mest utfordrende å definere, ettersom Linell og Gustavsson knytter tilførselen av nytt innhold til såkalte innholdsord. I metodekapitlet kommer jeg til å definere kvalitativ dominans på annen måte, tilpasset debatten som sjanger.

Med utgangspunkt i de ulike dominanstypene har Linell og Gustavsson (1987: 244) utarbeidet en kvantitativ analysemodell som gjør det mulig å rangere ulike typer dialogsituasjoner med hensyn til dominans. Skalaen går fra den likeverdige hverdagssamtalen mellom to venner til forhøret der asymmetrien er maksimal. Som nevnt kan debatten sammenlignes med rettssaken på dette feltet. Det som er spesielt med debatten, er at den parten som har minst makt, består av flere personer som igjen har mulighet til å interagere med hverandre. Det er makt- og dominansforholdet dem imellom jeg ønsker å kartlegge.

2.6 Turtagning

Turtagningen i debatten kan knyttes til så vel den kvantitative som den interaksjonelle dominansen. Hver enkelts taletid er nemlig ”resultat av komplekse forhandlinger mellom den enkelte debattant, programleder og meddebattanter” (Krogstad 2004: 87). I partilederdebatten jeg skal ta for meg, tar jeg for gitt at alle de åtte debattantene ønsker å få presentert sine partiers hjertesaker på best mulig måte innen sendingen er over. Jeg skal se på hvordan de går frem for å få det til. Jeg vil blant annet undersøke hvordan og i hvilken grad de tar ordet og beholder det.

I et samtaleanalytisk – og dialogisk – perspektiv ser man på interaksjonen som en sosial aktivitet som er strukturelt organisert. Samtalen kan deles inn i sammenhengende perioder som blir avgrenset av talebytter (Nylund 2000: 15). Disse enhetene kalles gjerne *turer*. En tur starter når en person har tatt eller fått retten til å snakke og kan bestå av en eller flere turkonstruksjonsenheter, enheter som henger sammen semantisk og syntaktisk. Mellom disse oppstår potensielle responspunkter, det vil si punkter der et turskifte enten er mulig, relevant eller naturlig. Linell og Gustavsson (1987: 18-19) baserer seg på Duncan og opererer med følgende signaler for responspunkter:

- avsluttende grammatisk enhet.
- fallende eller stigende intonasjon.
- forlenging av sluttstavelse.
- opphør i håndbevegelser.

Hvis man – når man først har ordet – vil unngå å miste det ved potensielle responspunkter, kan man signalisere at man ønsker å ignorere dem ved å:

- unngå fallende eller stigende intonasjon, til tross for at den syntaktiske strukturen innebærer en forventning om det.
- begynne direkte på en ny meningsenhet og slik markere en umiddelbar fortsettelse.
- fortsette å gestikulere ect.

Dette er spennende fordi det ikke er gitt på forhånd når og hvordan turvekslingen skal skje. Mitt utgangspunkt – at man ikke kan følge tradisjonelle samtalekonvensjoner hvis man vil dominere debatten – handler blant annet om å unngå at potensielle responspunkter fører til turskifte. Som tidligere nevnt er debatten for mange synonym med en kamp om ordet – ikke minst når den har hele ti deltagere. Det betyr at deltagerne i stor grad må ignorere potensielle responspunkter – både når de har ordet og når de ønsker det. Den talende kan signalisere at han ønsker utvidet tur ved å undertrykke det potensielle responspunktet jamfør strategiene

over, mens de som ønsker seg tur, kan ta ordet uten å få tildelt tur. Dette kan de gjøre ved avbrytelse, det vil si utenom et potensielt responspunkt, eller de kan være oppmerksomme og ta ordet *ved* et slikt punkt.

CA som presentert hos Liddicoat (2007) utfyller Linell og Gustavsson (1987). Som nevnt kan turer betraktes som sammensatt av ”turkonstruksjonsenheter”, ytringer som potensielt kan være signaler for responspunkt. *Når* man kan si at man er ”at places of possible completion” er imidlertid et mye diskutert spørsmål innen CA. Det har med turkonstruksjon å gjøre. Ifølge Liddicoat (2007: 57-58) nås responspunktet på tre måter: syntaktisk, intonasjonsmessig og pragmatisk. Altså må ytringen regnes som fullstendig både hva gjelder oppbygning og innhold. I tillegg signaliserer fallende eller stigende tone – sistnevnte ofte sammenfallende med spørsmål – at man er ved et mulig responspunkt. Vurderinger knyttet til dette står sentralt i oppgaven, ettersom den innebærer registrering av hvordan debattantene ignorerer og motvirker responspunkter og avbrytelser.

Linell og Gustavsson (1987: 2) knytter som nevnt sin metode for empirisk samtaleanalyse til initiativ og respons. Alle turene i en samtale er initiativer eller responser, noen ganger begge deler. Det betyr ikke at alle samtaler blir ser like ut. Enhver samtale er nemlig ulik hva gjelder makt og ansvar. Partene er aktive i ulik grad, og nesten alltid er det en viss asymmetri mellom dem. En annen faktor som bidrar til at samtaler ikke blir uendelige rekker av initiativer og responser, er regler og strategier for å avslutte kommunikative spill og delspill. Det vil si måter å avslutte selve samtalen på, eller måter å avslutte et tema og introdusere et nytt på. Disse faktorene kommer jeg i liten grad til å berøre i denne oppgaven, ettersom partilederdebatten har to ordstyrere.

I de fleste samtaler opererer man med to måter å velge neste taler på ved et responspunkt. Enten blir han gitt ordet av den som har det, eller han tar det selv (Liddicoat 2007: 63). I debatten er det gjerne programlederne som bestemmer når og mellom hvem turvekslingen skjer. I denne oppgaven skal vi se hvordan debattantene forsøker å påvirke eller motvirke ordstyringen. Blant annet kan de ta ordet uten at de får det. Lykkes de ikke, kan forsøket fungere som en ”kølapp”, det vil si at de har signalisert at de ønsker å bli tildelt tur og slik kanskje letter får det. En annen og mer dominerende strategi er å benytte kontrollstrategier som hovedsakelig benyttes av programlederne, for eksempel det å kreve respons og vurdere andre.

2.7 Ethos, logos og pathos

Denne oppgaven kan knyttes opp mot retorikk, hovedsakelig fordi bruken av dominansstrategiene har relevans for ethos. Dette bevismidlet, som beskrives i neste avsnitt, kan bidra til at debattanten fremstår som så vel en sterk politiker som en uhøflig person.

Kjeldsen (2006) definerer retorikk som hensiktsbestemt og virkningsfull kommunikasjon. I dette tilfellet er det partilederne som henvender seg til det norske folk for å påvirke hva de stemmer ved Stortingsvalget 2009. Den antikke læren, som skulle lære folk å tale og skrive, fikk en gjenoppblomstring i midten av forrige århundre. Da med fokus på hvordan vi faktisk kommuniserer.

Retorikk er et omfattende felt, og jeg skal her konsentrere meg om det som kan knyttes opp mot min problemstilling, nemlig avsenderens retorikk. Partilederne benytter seg av Aristoteles' tre bevismidler – ethos, logos og pathos – for å nå frem med sine budskap. Disse utløses først i møte med publikum. Ethos har med image og mottagernes vurdering av avsenderens troverdighet å gjøre (Kjeldsen 2006: 117). Hvordan oppfattes han eller hun hva gjelder velvilje, karakter og kompetanse? Mens ethos er knyttet til selvpresentasjon, har logos med argumentasjon å gjøre. Blir innholdet presentert på en saklig og korrekt måte? Er argumentasjonen gyldig? Pathos er på sin side knyttet til det emosjonelle planet hos publikum. Vekker taleren de "riktige" følelsene hos den andre parten gjennom sin bruk av ethos og logos?

Retorikk blir ikke en sentral del av denne oppgaven, men jeg vil bruke teorien om ethos, logos og pathos for bedre å forstå funnene mine, for eksempel vurderinger av andres innlegg. Hvis en debattant blir irettesatt, kan det for eksempel svekke troverdigheten hans, samtidig som den som irettesetter kan oppnå økt troverdighet hvis han argumenterer ut fra logos. En vurdering kan også appellere til pathos, det vil si spille på følelser, slik at det for eksempel oppstår latter. Jeg skal altså ikke kartlegge fullstendig den enkelte debattant hva gjelder bevismidler, men trekke frem teorien i relevante tilfeller.

3. Metode

3.1 Praktisk samtaleanalyse

Jeg skal kartlegge makt og dominans i partilederdebatten med utgangspunkt i det Linell og Gustavsson (1987) kaller empirisk samtaleanalyse, det vil si at jeg skal beskrive debatten som diskurs gjennom bruk av systematiske metoder. Jeg skal telle og kategorisere på grunnlag av

et kodingssystem, for så å analysere funnene. Formålet med analysen er å kartlegge styrkeforholdet mellom debattantene. For selv når partene er likeverdige, vil en eller flere dominere over andre (Linell og Gustavsson 1987: 12). Den kvantitative analysen vil jeg videre komplettere med en etnometodologisk mikroanalyse av deler av debatten, det vil si en analyse som strekker seg utover taletid og turtagning og tar for seg debattens tematiske aspekt. Denne delen av analysen vil bli supplert med informasjon og kommentarer fra Lisbeth Skei (fra nå av Skei), en av de to programlederne under partilederdebatten. I dette kapitlet skal jeg beskrive metoden som ligger til grunn for analysen.

Riktignok visste jeg før jeg gikk inn i materialet at det var styrkeforholdet mellom debattantene jeg ville undersøke, men hva jeg konkret skulle se etter, kom frem parallelt med arbeidet med partilederdebatten. Som det vil komme frem i dette kapitlet, rendyrker jeg ikke nærlesing som metode. Jeg gjør en kvantitativ undersøkelse, for så å benytte nærlesing som supplement til analysen av funnene. Tendenser og overraskende og interessante funn vil sette meg på spor av hva det i dominanssammenheng er hensiktsmessig å studere nærmere. I siste del av analysekapitlet vil jeg bevege meg fra CA og over i diskursanalyse ved å se partilederdebatten i et videre perspektiv. Jeg bringer det politiske bildet før og etter valget inn i oppgaven og ser funnene i samtaleanalysen i sammenheng med det.

3.1.1 Transkripsjon

CA forutsetter at materialet som skal analyseres, først blir transkribert. For å lette dette arbeidet, har jeg brukt transkripsjonsprogrammet Transana. Ikke bare muliggjør transkripsjonen en detaljert analyse. Under prosessen blir man også svært godt kjent med materialet som skal analyseres, i dette tilfellet partilederdebatten. Transkripsjonen min bygger på Jeffersons transkripsjonssymboler (Hutchby og Wooffitt 2004: vi-vii), som jeg i noen grad har tilpasset samtalen jeg analyserer. Det viktige for meg er at transkripsjonen tydeliggjør hvordan aktørene bruker stemme og intonasjon i forbindelse med turveksling og potensielle responspunkter. Jeg har for eksempel utelatt registrering av innpust og utpust, samt markering av markante fallende eller stigende tonefall. Når jeg markerer avsluttende, fortsettende og spørrende intonasjon, samt enfatisk trykk, mener jeg dette gir meg tilstrekkelig informasjon om intonasjon. For øvrig angir jeg ikke pauser i talen med tid, kun med transkripsjonssymbolet (.), ettersom det er høyt tempo i debatten hva gjelder turveksling og et ønske fra alle deltagerne om å dominere talerommet. Det er rett og slett svært sjelden det er nevneverdige pauser i samtalen, det vil si pauser lenger enn to tiendedels sekund.

Vurderinger som dem jeg nevner over, viser hvordan transkripsjonen ikke kan ses som en objektiv gjengivelse av den originale samtalen: Til tross for en detaljert transkripsjon, er det opptaket av debatten som er analyseobjektet i denne oppgaven. Transkripsjonen er et nødvendig hjelpemiddel for å analysere den, i og med at jeg i transkripsjonsprosessen fanger opp detaljer som den gjengse seer og lytter kanskje ikke tar notis av. Transkripsjonsnøkkelen er lagt ved oppgaven.

3.2 Kvantitativ metode

3.2.1 Taletid og turer

For å kartlegge den kvantitative dominansen i debatten, registrerer jeg hver enkelt aktørs taletid og hvor mange ganger den enkelte har ordet, det vil si hvor mange turer de har hver. En tur er å regne for en sammenhengende periode der en person har ordet. (Linell og Gustavsson 1987: 14). Det innebærer at hovedsakelig de passasjene der aktørene disponerer talerommet alene, vil bli registrert. Overlappende tale blir kun registrert i de tilfellene det dreier seg om fullførte initiativ, og ikke sidekommentarer. Kartleggingen av taletid og turer er en del av oppgavens kvantitative analyse. Den er ment å gi et oversiktsbilde av analyseobjektet, nemlig partilederdebatten. Som metodisk verktøy bruker jeg programmet Videograph (2002), som gjør det mulig å markere hvem som snakker parallelt med at man ser og hører den aktuelle videoen.

3.2.2 Analysekategorier

I det følgende skal jeg presentere analysekategoriene som skal ligge til grunn for analysen av den interaksjonelle dominansen i partilederdebatten. Fire typer strategier utgjør hovedkategoriene – ”Kontrollstrategier”, ”Responsstrategier”, ”Turtagingsstrategier” og ”Taleromsstrategier” – med ulike underkategorier. For hver av hovedkategoriene vil jeg gjøre rede for metodegrunnlaget, for så å komme inn på operasjonaliseringen av metoden. Defineringen av analysekategorier har vært en lang prosess, som har skjedd parallelt med at jeg har transkribert og jobbet med materialet. Jeg har prøvd dem ut, for så å justere dem og komme frem til det de endelige kategoriene og operasjonaliseringen av dem.

Som et første trinn i analysen i denne oppgaven skal jeg kategorisere aktørenes *ytringer* i fire tabeller knyttet til analysekategoriene. Det at en samtale lar seg dele inn i turer – perioder der bare én deltager har ordet – er ifølge Gustavsson og Linell (1987: 14-15) en ideell, men sjeldent reell samtalsituasjon. Til tross for at partilederdebatten har to ordstyrere,

bærer den preg av stadige sidekommentarer og overlappende tale. Jeg mener derfor det er nødvendig å bevege seg utover begrepene tur og replikk for å få et hensiktsmessig og helhetlig bilde av den interaksjonelle dominansen og fordelingen av den i debatten. Begrepet ytring er et videre begrep, ettersom enhver sammenhengende periode av tale av samme taler, er en ytring. I den kvantitative delen av analysen min vil alle ytringer bli kategorisert. De som ikke passer inn i analysekategoriene som beskrives nedenfor, vil bli samlet i en restkategori. Dette for å sikre at materialet blir kategorisert fullstendig, i tråd med normen for empirisk samtaleanalyse (Linell og Gustavsson 1987: 76). Også turkonstruksjonsenheter, som ligger tett opptil det Linell og Gustavsson kaller meningsenheter og er byggeklosser i replikkene, vil bli kategorisert – i den grad de passer inn i en kategori. Det vil si at hvis det er flere eksempler på ”rush through” i én replikk, vil alle bli registrert. Gjentakelser blir derimot ikke registrert.

Linell og Gustavsson ser på initiativ og respons som bærebjelkene i enhver samtale, og i likhet med dem vil jeg bruke et kodingsystem for å kartlegge turtagningen, det vil si dynamikken mellom initiativ og respons. Initiativet kan betraktes som en motor, som driver samtalen fremover. Parallellen mellom debattstudio og rettsal som både Svensson (2001) og Linell og Gustavsson (1987) trekker, indikerer at programlederne har et spesielt mandat hva gjelder initiativ i debatten. Det betyr imidlertid ikke at debattantene utelukkende er responderer. Vi skal se at de både kan kreve respons, introdusere nye temaer og ta ordet uten å bli tildelt det.

3.2.3 Kontrollstrategier

Analysekategorien ”Kontrollstrategier” omfatter underkategoriene ”ignorere andres innlegg”, ”kreve respons” og ”vurdere andres innlegg”. Her tar jeg hovedsakelig utgangspunkt i Linell og Gustavssons (1987) tegn på styrke, som alle tre innebærer å ta kontroll over debatten. Svake aktører er på sin side hovedsakelig opptatt av å tilfredsstille samtalepartnernes krav. De gir minimale responser og unngår å ta egne initiativ. Jeg går ut fra at slike svake strategier brukes lite i en debatt der landets ypperste politikere møtes på tampen av valgkampen. Samtidig er jeg overbevist om at partilederne gjennom ytringene sine dominerer i ulik grad. Blant annet vil de i ulik grad benytte flere strategier som gir dem kontroll over de andres debattinnlegg.

Det å ignorere andre innebærer i utgangspunktet å avstå fra å føre samtalen videre ut fra andres bidrag. Det være seg å snakke videre ved avbrytelse eller å unnlate å besvare et spørsmål. Her velger jeg likevel å knytte kategorien utelukkende opp mot ytringer som følger

etter et krav om respons, enten fra programleder eller meddebattanter. Dette fordi vi skal se at det i løpet av debatten finner sted utallige avbrytelser og sidekommentarer, noen ganger snakker flere i munnen på hverandre. I disse tilfellene vil det være vanskelig og kanskje uhensiktsmessig å registrere en ignorering. Det å snakke videre ved avbrytelse blir for øvrig registrert som en strategi for å beholde ordet. Kategorien "ignorere andres innlegg" forbeholdes slik de responsene som verken kan kategoriseres som svar på spørsmålets premisser eller transformativt svar (de tilfellene der debattanten kommenterer eller endrer spørsmålsformuleringen eller fokus i svaret sitt). I disse tilfellene fjerner debattantene som blir avkrevet respons, seg fullstendig fra spørsmålet som blir stilt han eller henne.

I kategorien "kreve respons" setter jeg likhetstegn mellom å kreve respons og det å stille genuine spørsmål, som Linell og Gustavsson kaller det (1987), det vil si et spørsmål adressert til en eller flere konkrete personer. Altså faller retoriske spørsmål ikke inn under det å kreve respons. Balansen mellom genuine og retoriske spørsmål kan imidlertid være hårfin. I hvert tilfelle må det vurderes om spørsmålet innebærer et krav om respons, eller om det snarere er en måte å fremme et poeng på. Her er et eksempel på at Jensen bruker et retorisk spørsmål for å si at hun ikke lenger har tillitt til Stoltenberg: "Hvorfor i all verden ska vi nå tro på Stoltenberg, når han plutselig begynner å snakke varmt om eldreomsorgen igjen?". Ytringer som denne omfattes altså ikke av kategorien "kreve respons". Det gjør heller ikke turgivningsreplikker som ikke er formulert som spørsmål, for eksempel når programleder gir KrF-lederen ordet ved å si "Høybråten".

Det å vurdere andres innlegg er noe som hovedsakelig skjer i tredje- og fjerdeposisjonsytringer (Linell 1987: 72), det vil si som "respons" på responsen. I min analyse vil det oftest være programlederne som inntar denne posisjonen. Disse replikkene kan slik fungere som forfølgelse eller oppfølging av initiativet, men også debatt deltagerne kan vurdere andres innlegg – både programledernes og hverandres. Dette kan de gjøre i form av sidekommentarer – det vil si kommentarer til andre debattanters pågående innlegg, eller ved å trekke en vurdering av en annens innlegg inn i en senere tur. En vurdering kan være alt fra "nei nei nei" til "alle er jo enig i det du sier".

3.2.4 Responsstrategier

Analysekategorien responsstrategier har underkategoriene "svar på spørsmålets premisser", "innvending mot spørsmålsformuleringen" og "forskyvning/skifte av fokus". De to siste omfatter transformativt svar, men ingen av kategoriene fanger opp respons der spørsmålet

blir totalt ignorert. Disse tilfellene blir imidlertid registrert i den over omtalte kategorien ”ignorere andres innlegg”.

Linell og Gustavssons tegn på styrke er i noen grad sammenfallende med Stivers (2010) teori om transformative svar. Hun mener at den som stiller et spørsmål, i stor grad styrer hva som blir neste talers trekk. Med andre ord tillegger hun spørsmålsstilleren stor interaksjonell makt. I utgangspunktet er det programlederne som krever respons under en debatt, men sjangeren hindrer ikke deltagerne i å ta spørsmål i sin munn og slik forsøke å ta kontroll over samtalen. I spørsmålet som ytring ligger det nemlig et press, noe Stivers viser at mottakeren kan motstå ved hjelp av transformative svar. ”With transformative answers, the question recipient (dis)confirms a somewhat different question than was originally posed. Through the design of the (dis)confirmation, the question recipient retroactively proposes alterations to the question’s terms or agenda” (Stivers 2010: 2).

Den som krever respons, stiller enten et ja-/nei-spørsmål, et spørsmål med alternativer eller et spørsmål innledet med spørreord. Spørsmålene kan være responsstyrende, påståelige eller kritisk innstilte (Rognmo 2009: 125). Når den de er rettet mot sitter i ”the hot seat”, er det vanlig at han eller hun vrir seg unna med transformative svar. Ved hjelp av Stivers teori kan jeg kartlegge i hvilken grad debattantene avgir svar på spørsmålets premisser eller tyr til transformative svar. Transformative svar kan blant annet innebære endring av spørsmålsformuleringen eller fokusskifte eller forskyvning av innholdet i spørsmålet (Stivers 2010: 13-18). Førstnevnte dreier seg om spørsmålets betingelser, mens det andre handler om agendaen som svaret setter.

Ulike typer spørsmål fordrer ulike svar, men svaret på et ja-/nei-spørsmål er ikke nødvendigvis transformativt om det ikke inkluderer ja eller nei. Man kan svare på spørsmålets premisser både på en direkte og en indirekte måte. Derfor må det i hvert enkelt tilfelle gjøres en skjønnsvurdering: Skjer svaret på spørsmålets premisser, eller er det transformativt? Når programleder spør Stoltenberg om det ville være et mareritt å ha Rødt på ”vippen”, får han som svar ”Jeg mener det er en klar fordel at vi vinner uten ham, ja.”. Selv om statsministeren ikke umiddelbart responderer med ”ja”, ligger det implisitt i responsene hans at han vil regjere uavhengig av Rødt. Svaret fører ikke til brudd i debattens koherens og skjer derfor på spørsmålets premisser.

De transformative svarene kategoriseres videre avhengig av om de er knyttet til spørsmålets betingelser, eller bare til innholdet. Det som kan oversettes fra Stivers (2010) som ”endring av spørsmålsformuleringen”, har jeg moderert til ”innvending mot

spørsmålsformuleringen”. Arbeidet med operasjonaliseringen av analysekategoriene har nemlig vist meg at denne typen transformative svar ikke nødvendigvis er knyttet til metaspråket i debatten. Debattanten kan protestere mot spørsmålsformuleringen uten å uttrykke det eksplisitt. I begge tilfeller er responsen en innvending mot spørsmålsformuleringen. Et eksempel på dette er Jensens respons når programleder anmoder henne om å si hvor mye penger FrP vil bruke på eldreomsorg. ”nei, det må jeg ikke”, sier hun. Hun protesterer mot kravet, men ikke at hun heller ville ha stilt spørsmålet på en annen måte.

Denne typen transformative svar skiller fra dem som kan knyttes utelukkende til ytringenes innhold, nemlig forskyvning eller skifte av fokus. Sistnevnte type transformative svar kan knyttes til Linell og Gustavssons (1987: 43) teori om fokal og ikke-fokal anknytning. Fokal anknytning innebærer at innholdet i responsen er direkte knyttet til forrige replikk, mens man med en ikke-fokal anknytning introduserer noe nytt i samtalen. Spørsmålet blir så om debattanten lykkes med sin ikke-fokale anknytning. Det gjør han først hvis neste taler spiller videre på initiativet hans. Slik kan debattantene ved hjelp av transformative svar ikke bare vri seg unna å besvare spørsmålet på dets premisser. De har også mulighet til å endre agenda for debatten ved å bringe inn noe som har vært perifert i foregående replikker ved å få neste taler til å knytte an til det. Går derimot neste taler tilbake til et tidligere tema, for eksempel det spørsmålet debattanten egentlig skulle svare på, knytter han eller hun han til debattens globale kontekst. Det kreves en nøye vurdering før man kan slå fast en lokal tilknytning, for ifølge Skei er temaene for debatten strengt bestemt på forhånd.¹ Det handler altså ikke om å sette ny dagsorden, men om å lykkes med å få debatten inn på et nytt spor.

Transformative svar er det Clayman og Heritage (2002) kaller en positiv måte å unngå et spørsmål på. De opererer nemlig med en positiv og en negativ dimensjon, der den negative i ytterste konsekvens står for å la vær å svare, altså ikke å respondere i det hele tatt. Et foreløpig inntrykk forteller meg at dette er noe partilederne svært sjelden gjør. De har heller lyttet til rådgiveren til en tidligere amerikansk presidentkandidat, som under en reklamepause i 1992 sa: ”You’re answering the questions. You can talk about anything you want to” (Clayman og Heritage 2002: 238).

Det jeg ikke undersøker i denne oppgaven, men som kan være interessant relatert til respons, er hva slags type spørsmål som stilles de ulike debattantene. Rognmo (2009) påviser at programledere på NRK og TV2 forskjellsbehandler politikerne under partilederutspørringer

ved å stille dem ulike typer spørsmål. Hun opererer med tre kategorier: Responsstyring, påståelighet og kritisk innstilling, som er gradert videre i forhold til interaksjonell styrke (Rognmo 2009: 125). Spørsmål med kritisk innstilling er den mest dominante måten å kreve respons på, mens responsstyring er svak. Denne teorien vil jeg knytte opp mot noen av funnene – under analysen både av kontrollstrategier og responsstrategier.

3.2.5 Turtagningsstrategier

Analysekategorien “Turtagningsstrategier” er knyttet til hvordan debattantene tar ordet og består av kategoriene ”ta ordet uten å få tildelt tur”, ”ta ordet med metakommentar” og ”ta ordet ved å avbryte”. Videre skiller jeg mellom de tilfellene der debattantene lykkes og der de mislykkes med å ta ordet. Til slutt registrerer jeg totalt antall forekomster, for å kunne si noe om i hvilken grad hver enkelt debattant er offensiv hva gjelder å komme til orde.

Et ikke uvanlig trekk ved samtaler generelt og debatten spesielt, er overlappende tale – et interaksjonelt fenomen som oppstår når flere enn én person snakker om gangen. Hvis overlappingen skjer i tilknytning til et mulig responspunkt, er det uproblematisk. I slike tilfeller – enten det dreier seg om en kommentar, eller starten på replikk – reduseres bare ”the transition space” (Liddicoat 2007: 83), hvilket skjer ofte i løpet av en debatt. For debattantene lønner det seg å være offensive nettopp her, for det er oftest den som først tar ordet, som kommer seirende ut av en eventuell kamp om det.

Overlappingen er tydeligst når den er såkalt problematisk, ifølge Liddicoat (2007). Dette gjelder hvis to personer (eller flere) snakker simultant uten at den som egentlig har ordet, har kommet til et mulig responspunkt. I disse tilfellene dreier det seg ikke hovedsakelig om å være førstemann til mølla når et responspunkt nærmer seg, men om å avbryte en annen samtaledeltager. I analytisk sammenheng må dette kobles opp mot innholdet og intonasjonen til den ”nye stemmen”. Noen ganger dreier det seg om sidekommentarer, og ikke avbrytelser. Da har ikke den som tar ordet, til hensikt å fremprovosere et turskifte, men heller å trekke en kølapp for senere tur. Også ved problematiske overlappinger gjelder prinsippet om at den som snakket først, har størst sjanse for å få fortsette. Det vil si at den som avbryter midt i en turkonstruksjonshet, har mindre sjanse til å få ordet enn den som venter til et potensielt responspunkt.

De overnevnte kategoriene kan overlappe hverandre. Det vil si: I alle tre tilfellene tar debattantene ordet uten å få tildelt tur, men kategorien ”ta ordet uten å få tildelt tur” omfatter bare de tilfelle der en debattant tar ordet ved mulige responspunkter uten å få tildelt tur. De

prøver å være førstemann til mølla, uten å ta ordet ved å avbryte eller å si eksplisitt at de ønsker det med en metakommentar. Avbrytelser skjer altså utenom mulige responspunkter, det vil si under en annen debattants pågående turkonstruksjonsenhet. Om den er vellykket eller ei, avhenger av om den dristige debattanten faktisk vinner kampen om ordet (Sandvik 1998: 48). Det er forskjell på å avbryte Erna Solberg midt i et resonnement og å ta ordet idet hun fullfører en turkonstruksjonsenhet.

Det jeg kaller sidekommentarer – det vil si kommentarer til pågående replikker – vil ikke bli registrert som avbrytelser. For å skille sidekommentarer fra avbrytelser, ser jeg på intonasjonen til de aktuelle ytringene. Er den fallende eller stigende, regner jeg kommentaren som avsluttet. Det vil si at intensjonen kun var å kommentere, og ikke faktisk å ta ordet. Registrerer jeg derimot en fortsettende intonasjon, har vi å gjøre med et mislykket forsøk på å ta ordet ved avbrytelse. Jeg utelukker imidlertid ikke at sidekommentarer kan fungere som ”kølapper”, altså at debattanten markerer at han eller hun ønsker å få ordet senere, men ikke går til det skrittet å avbryte for å få viljen sin.

Det er vanlig at programlederne står for mesteparten av avbrytelsene i en debatt (Håkansson 2004: 212). Deres avbrytelser registrerer jeg imidlertid ikke, ettersom det er maktforholdet mellom debattantene jeg først og fremst er ute etter å kartlegge. Her støtter jeg meg på Lisbeth Skei. Hun har følgende kommentar til denne delen av programlederrollen: ”En politiker i denne situasjonen snakker så lenge han har ordet, så hvis ingen avbryter han, hadde replikken vart i det uendelige.”

3.2.6 Taleromsstrategier

Analysekategorien ”Taleromsstrategier” er knyttet til hva debattantene gjør for å få utvidet tur og omfatter kategoriene ”innledning som fordrer utvidet tur”, ”metakommentar”, ”fortsette å snakke ved avbrytelse” og ”rush through”. Jeg spør: Hvilke strategier bruker deltagerne for å unngå å miste ordet ved mulige responspunkter? Og hvordan reagerer de ved eventuell avbrytelse?

Flerleddede turer er ikke uvanlige, og for å unngå å miste ordet ved første eller senere mulige responspunkt(er), kan debattantene signalisere ønske om utvidet tur innledningsvis. De kan innlede på en måte som fordrer utvidet tur (Liddicoat 2007: 74). Det dreier seg om å markere et ønske om en flerleddet tur, oftest ved hjelp av opplisting, slik Høybråten gjør det her: ”Det er for det første ikke slik...”. Noen ganger faller dette kommunikative grepet sammen med en metakommentar: ”For det første vil jeg si at...”. Andre ganger dreier det seg om en

metakommentar uten å være opplisting, slik Jensen innleder her: ”Men la meg da minne litt om Fremskrittspartiets erfaringer da, ...”. De to siste eksemplene viser hvordan et ønske om utvidet tur kan uttrykkes eksplisitt med et sterkt initiativ som kommenterer selve formen på samtalen (Sandvik 2008: 48).

Metakommentarer kan være forebyggende som vist over, både innledningsvis og underveis i turen. Men strategien kan også benyttes for å beholde ordet ved avbrytelse. ”Nå er det jeg som snakker”, som Stoltenberg ved et tilfelle sier, er et sterkt signal om at debattanten som blir avbrutt eller forstyrres – for eksempel av reaksjoner fra publikum – ønsker å beholde ordet. I slike tilfeller viser debattanten at han eller hun er vár avbrytelsen. Den kan også ignoreres. Da snakker debattanten enkelt og greit videre. Hvis han bare fullfører den turkonstruksjonsenheten han blir avbrutt i, registrerer jeg ikke ytringen i kategorien ”fortsetter å snakke ved avbrytelse”. Bare i tilfeller der han begynner på en ny turkonstruksjonsenhet etter å ha kommet til et mulig responspunkt etter en avbrytelse, regnes med i denne kategorien.

Den siste måten å sikre – eller å forsøke å sikre seg – utvidet tur på, som jeg registrerer her, er bruk av rush through. Slike tilfeller ”involves a decrease in the transition space between two TCUs [turkonstruksjonsenheter] as the result of speeding up delivery, withholding intonation and bridging the juncture between the two TCUs” (Liddicoat 2007: 75). Kort sagt innebærer det at den talende begynner umiddelbart på en ny meningsenhet ved å bruke fortsettende intonasjon, istedenfor å la tonen stige eller falle. Det er den vanligste måten å ignorere potensielle responspunkter på. Dette er markert i transkripsjonen med tegn for fortsettende intonasjon. Et eksempel er Dahles siste innlegg i debatten. Istedenfor å la tonen falle inn mot de potensielle responspunktene, bruker han fortsettende intonasjon strategisk for å øke sjansen for å få sagt alt han har på hjertet før det oppstår en turvekslingssituasjon. I linje 7 markerer han med fallende intonasjon at han er ferdig, eller åpen for å gi fra seg ordet. Før dette har jeg uthevet fire tilfeller av rush through:

1 R: [vi har sagt] at vi: (.) stiller et krav til
2 >regjeringserklæringen<,
3 og det er at e:h man skal verne om de uføretrygdedes rettigheter,
4 **vi godtar ingen kutt i uførepensjon,**
5 **og vi stiller los krav om å forsvare uførepensjon,**
6 **det stiller som et krav til regjeringserklæringen,**
7 den kampen skal vi vinne.
8 det er viktig for oss.

Som det kommer frem av eksemplet, definerer jeg et mulig responspunkt som et sted der det er ”akseptabelt” at noen andre overtar ordet. Et turskifte er med andre ord pragmatisk mulig. Derfor kunne Dahle ha avsluttet eller blitt fratatt ordet allerede med linje 3, men han markerer altså med fortsettende intonasjon at han vil beholde ordet og får anledning til det.

Det lar seg ikke på lik linje som med turtagingsstrategiene gjøre å vurdere om debattantene lykkes eller ikke i sin bruk av taleromsstrategier. Dette fordi de blant annet brukes for å forebygge turskifte, uten at jeg som forsker vet hvor lang den enkelte debattant se for seg at den aktuelle turen skal bli.

3.3 Kvalitativ metode

3.3.1 Mikroanalyse

Kategoriseringen av ytringer er i seg selv en analyse av partilederdebatten, men den vil fremstå som kvantitativ. Som tidligere nevnt, ønsker jeg også å gjøre en kvalitativ analyse av debatten på bakgrunn av kategoriseringen. Jeg skiller imidlertid ikke ut dette som et eget kapittel, da det i bunn og grunn dreier seg om en utdyping av den interaksjonelle analysen. Foruten å kommentere tabellene, der funnene presenteres, vil jeg trekke frem typiske og interessante utdrag fra i debatten hva gjelder dominans, det vil si kampen om ordet. Slik vil jeg også komme inn på tematiske aspekter ved debatten, noe jeg allerede har antydnet i beskrivelsen av transformative svar. Målet er altså ikke utelukkende å kartlegge hvem som dominerer interaksjonelt – og hvordan de gjør det – men også å få innsikt i hvem som oppnår tematisk dominans i debatten.

Den delen av analysen som er knyttet til det kvantitative, gir et bilde av interaksjonen globalt. Den vil flyte over i mikroanalysen, der jeg kommer inn på debattens lokale aspekter, det vil si detaljene. Her vil jeg også ta opp tvilstilfeller som er interessante hva overgangen mellom strategiene angår. I tillegg vil jeg trekke inn ethos i tilfeller der bruken av dominansstrategiene påvirker debattantenes troverdighet i positiv eller negativ retning.

3.3.2 Intervju

For å unngå å se meg blind på debatten og de funnene jeg gjør, har jeg intervjuet politisk journalist i NRK Lisbeth Skei, en av de to programlederne i partilederdebatten. Sammen med Knut Olsen ledet hun den tradisjonsrike debatten for tredje gang ved høstens valg. Jeg kommer ikke til å bruke intervjuet som en egen del av analysen, men vil referere til det både i

dette kapitlet og i analysekapitlet. Alle sitater – godkjent av henne – følger oppgaven som vedlegg. Det gir så vel interessant bakgrunnsinformasjon som programleders syn på debatt, sjangeren generelt og partilederdebatten spesielt. Under intervjuet, som ble gjort i NRKs lokaler på Marienlyst, la jeg mest vekt på det jeg jobber med i denne oppgaven, nemlig debattantenes dominans.

3.4 Vurdering av metode

Formålet med denne oppgaven er ikke å avsløre en debattformel, men å beskrive den konkrete partilederdebatten i et dominansperspektiv. CA er ikke en metode for generalisering. Den skyver tvert imot harelabben til side og åpner for dypdykk og innsikt. Det er nemlig ”much more going on in a conversation than just the use of a linguistic code” (Liddicoat 2007: 1), og det er det som gjør den til et spennende forskningsobjekt. Det jeg finner, kan altså ikke overføres direkte på andre debatter. Men det kan være interessant å se dem i lys av funnene mine. Årsaken til at jeg ikke valgte å gjøre en utelukkende kvalitativ analyse av debatten, er at jeg ønsker å fremstå som en troverdig forsker. Jeg setter reliabilitet høyt og ønsker at det jeg gjør skal være etterprøvbart i størst mulig grad. For å muliggjøre dette, har jeg ved hjelp av analysekategorier kategorisert alle replikkene, samt andre ytringer, i debatten med det formål å avdekke styrkeforholdet mellom aktørene. Den kvantitative fremstillingen metoden og fremstillingen den muliggjør gjør det enklere å gå meg etter i sømmene.

De analysekategoriene jeg bruker, er ikke de jeg startet med. Jeg lagde først en pilot som jeg testet på første del av debatten, for så å tilpasse kategoriene etter registreringene og observasjonene jeg gjorde. Deretter prøvde jeg de videreutviklede kategoriene på hele materialet, gjorde enda noen justeringer og kategoriserte på nytt. Likevel satt jeg igjen med et knippe tvilstilfeller. Disse om lag 50 tilfellene diskuterte jeg med veilederen min, en fruktbar diskusjon, som også fikk innvirkning på kategoriseringen jeg på det tidspunktet hadde gjort. Jeg gikk tilbake og vurderte enkelte tilfeller på nytt på bakgrunn av det jeg kom frem til i samarbeid med veileder. Enkelte tilfeller ble slik plassert i restkategorien, for å unngå feilregistrering. Dette styrker reliabiliteten til studien min. Resultatene blir i større grad etterprøvbare enn hva de ville ha vært om jeg kun kategoriserte ut fra eget skjønn.

Jeg har på tampen av masterarbeidet blitt introdusert for dataprogrammer, hovedsakelig Videograph og HyperResearch, som ville ha kunnet lettet arbeidet med kategoriseringen og den videre analysen av funnene mine. Det i seg selv er ikke relevant i denne sammenheng, men den kvalitetshevingen dette ville ha innebåret, ønsker jeg å

fremheve. Ved bruk av slike programmer vil man i mye større grad ikke bare bli etterprøvbar i sin forskning, man vil også lett kunne gjøre grunnarbeidet sitt tilgjengelig for dem som eventuelt ønsker å bruke det til videre forskning.

4. Analyse

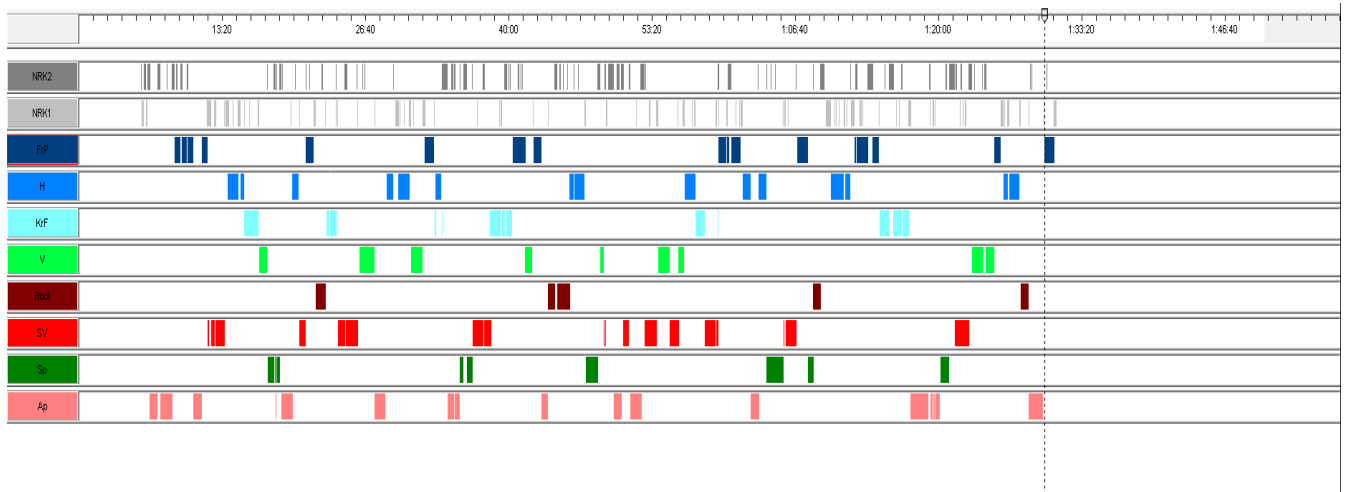
Analysekapitlet starter med at jeg presenterer funnene mine hva gjelder taletid. Deretter følger analyser av funnene i de fire analysekategoriene. For å finne ut hvordan og i hvilken grad den enkelte debattant er synlig i partilederdebatten, har jeg kategorisert ytringene deres i fire tabeller som representerer ulike former for interaksjonell dominans. Analysekategoriene kontrollstrategier, responsstrategier, turtagingsstrategier og taleromsstrategier har igjen mellom tre og syv underkategorier. Jeg vil først gjennomføre analysen i denne rekkefølgen, for så til slutt å gjøre en samlet analyse der jeg tar for meg hver enkelt debattant. Hele veien vil jeg analysere utvalgte utdrag fra debatten på mikronivå, samt vurdere tvilstilfeller jeg har stått overfor under kategoriseringen for slik å forske med åpne kort.

Partilederdebatten er tematisk inndelt og består av fire deler – sett bort fra programledernes innledning som etterfølges av et kulturelt innslag, og den avsluttende delen som ikke har debattform. Første del av debatten handler om helse med vekt på eldreomsorg, andre del om innvandring med vekt på asylpolitikk, tredje del om miljø med vekt på oljeboring i Lofoten og fjerde del om regjeringskonstellasjoner. Den kvantitative undersøkelsen er derfor også delt i fire deler, men i analysen under er det bare de samlede resultatene for hele debatten som blir presentert i tabellform. Tallene brutt ned på delnivå vil bli referert og trukket frem der jeg vurderer det som relevant for analysen. Istedenfor å bruke partiforkortelsene, slik jeg har gjort det i tabellene, kommer jeg til å bruke partiledernes etternavn når jeg i det følgende refererer og analyserer dem: Torstein *Dahle* (Rødt), Kristin *Halvorsen* (SV), Jens *Stoltenberg* (AP), Liv Signe *Navarsete* (SP), Lars *Sponheim* (V), Dagfinn *Høybråten* (KrF), Erna *Solberg* (H) og Siv *Jensen* (FrP). Dahle vil få noe mindre oppmerksomhet enn de andre debattantene, ettersom partiet ifølge Skei ikke er likestilt med de andre hva gjelder taletid. I den samlede analysen av debatten vil jeg trekke inn flere elementer fra intervjuet med henne.

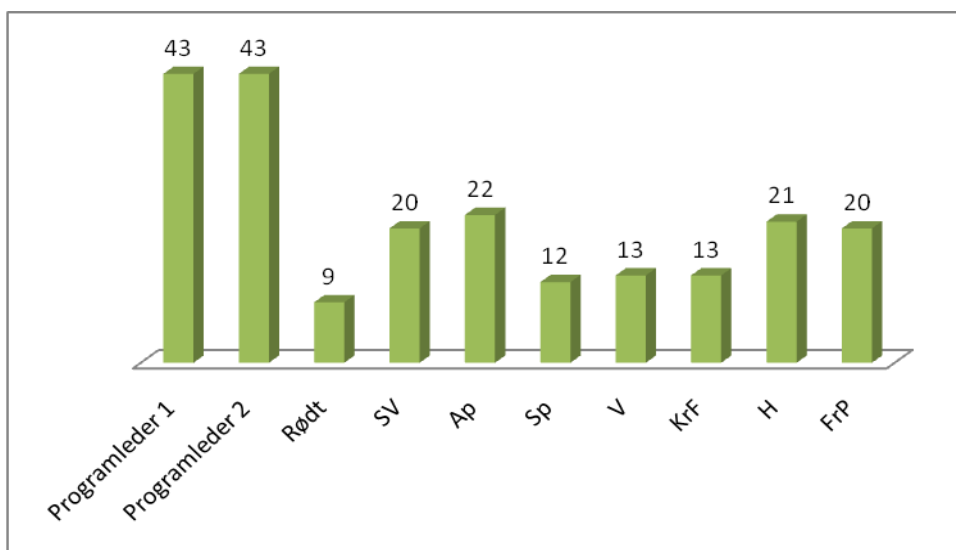

4.1 Tid

Ifølge Krogstad (2004: 87) sier taletiden noe om hva slags muligheter den enkelte politiker har til å påvirke velgerne. Her har jeg for det første registrert hvem som til enhver tid har ordet i en sammenhengende periode. Det vil si at en del tilfeller av overlappende tale ikke er registrert: Sidekommentarer er utelatt, mens for eksempel oppfølgingsspørsmål er inkludert. Figur 1 viser tidslinjen i tv-sendingen, der programleder 1 (Skei) og 2 (Olsen) refereres med ”NRK1” og ”NRK2”. Jeg kommer ikke til å kommentere den nærmere, ettersom det bare er små forskjeller hva gjelder taletid og turfordeling mellom de fire debattdelene. Figur 2 viser antall turer. Som tidligere nevnt konsentrerer jeg meg om de 90 minuttene som utgjør selve partilederdebatten og ser bort fra innledningen og avslutningen som har en annen form.

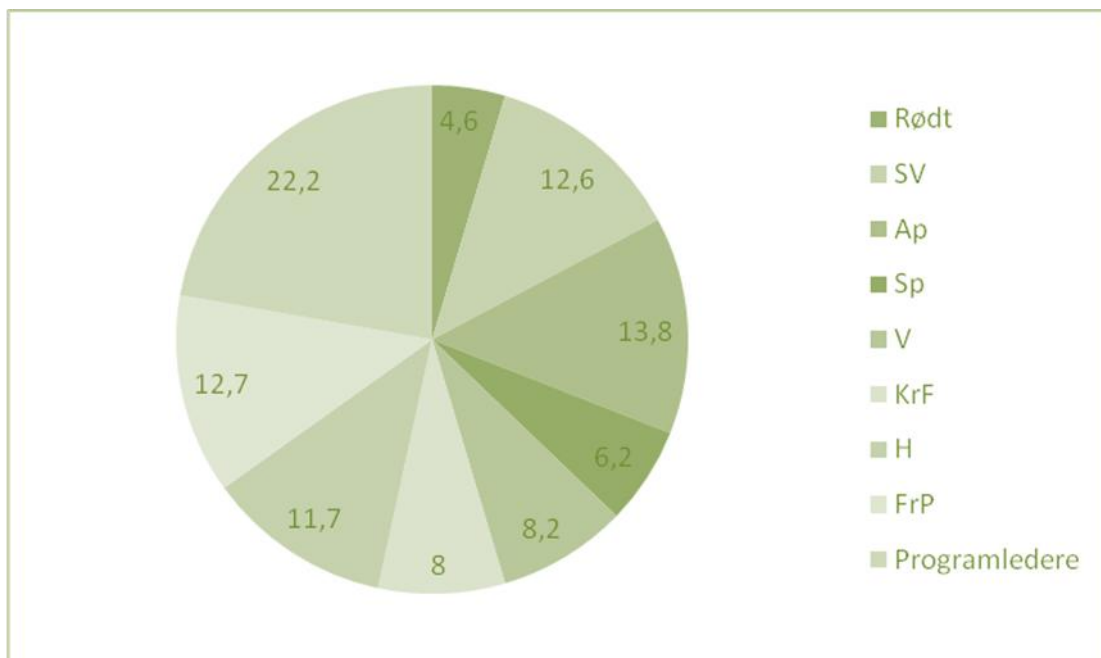

Figur 1: Tidslinje med registrerte turer

Figur 2: Antall turer

Programlederne og debattantene må ses hver for seg hva gjelder turer. Det er ikke stor forskjell i taletid mellom dem, men programlederne har langt flere turer enn hva debattantene har – totalt 43 hver. Tidslinjen illustrerer dette godt, ettersom den viser hvordan programledernes turer jevnt over er kortere – og dermed flere – enn debattantenes. De styrer ordet heller enn å komme med debattinnlegg. Debattantene kan på sin side deles inn i to hovedgrupper på bakgrunn av antall turer: Den ene består av Jensen, Solberg, Halvorsen og Stoltenberg som har 20 eller flere turer hver. Den andre består av Navarsete, Høybråten og Sponheim som har henholdsvis 12 og 13 turer. I tillegg kommer Dahle, som har ordet ni ganger i løpet av debatten. Figur 3 viser den prosentvise fordelingen av taletiden i debatten. Programlederne er samlet i én enhet.

Figur 3: Taletid i prosent

Figur 3 viser altså deltagerens taletid i prosent. Tallene står i stor grad i forhold til det antall replikker hver enkelt debattant har, så jeg kommer ikke til å gå nærmere inn på det momentet. Ei heller programlederne vil jeg kommentere nærmere. Isteden konsentrerer jeg meg om fordelingen av taletid mellom debattantene.

Ifølge NRK-journalist Per-Arne Bjerke som var reportasjeleder for debatten, var intensjonen at alle deltagerne skulle slippe til ”i rimelig grad”. I kortene lå det da at Rødt skulle få noe mindre tid og statsministeren noe mer tid enn de resterende deltagerne. Det

stemmer med tallene som kommer frem av figur 3, som viser at Dahle pratet minst og Stoltenberg mest med henholdsvis 4,6 og 13,8 prosent av taletiden. Bjerke fremhever i tillegg i en e-post til meg at regjeringspartiene og opposisjonen hadde omtrent lik taletid. Det stemmer ikke helt overens med mine funn.

Mens Stoltenberg, Halvorsen og Navarsete til sammen har ordet 29 av de totalt 90 minuttene, har de borgerlige, det vil si Jensen, Solberg, Høybråten og Sponheim, 36 minutter. Skei sier hun følgende om fordelingen av taletid: ”Det er nesten ned til sekundet lik taletid – bortsett fra for Rødt, som er heldige å bli tatt med selv om de ikke er på Stortinget. De er såpass store, og vi har tradisjon for å ha dem med.” Ifølge mine funn varierer imidlertid taleprosenten til de resterende debattantene fra 6,2 til 13,8 prosent. Navarsete er den av debattantene, bortsett fra Dahle, som disponerer minst av talerommet, fulgt av Sponheim og Høybråten før det er et hopp opp til Solberg, som har 11,7 prosent av taletiden i debatten. Jensen og Halvorsen har tilnærmet lik taletid, mens Stoltenberg altså snakker mest. Skei legger til at hun og Olsen ”får på øret fra en sekundant ’mer fra Venstre’, for eksempel – selv om representasjon nok også har litt å si for hvor mye taletid hver debattant får. Det kan hende at statsministeren får litt mer tid enn de andre, for han er viktig også når det gjelder utspill fra de andre.” Jeg tolker hennes og Bjerkes slik, at fordelingen av taletiden i debatten til en viss grad er knyttet til representasjon, det vil si tilstørrelsen og posisjonene til partiene. Følgelig vil debattantene ha mulighet til å påvirke hvor mye og ofte de snakker. Den interaksjonelle analysen vil vise hva slags strategier debattantene bruke for å dominere debatten.

Hvis målet mitt var å generalisere og se flere debatter opp mot hverandre, ville jeg ha normalisert tallene. Det vil si at jeg ville ha regnet ut frekvensen av de ulike dominansstrategiene i forhold til taletid. Det er imidlertid den avsluttende partilederdebatten alene som er rammen for denne oppgaven, og derfor registrerer jeg bare de faktiske forekomstene for hver deltager.

4.2. Kontrollstrategier

	Ignorere andres innlegg	Kreve respons	Vurdere andres innlegg	Totalt
Programleder(e)	2	86	49	137
Rødt			3	3
SV	2	1	16	19
AP	1	2	18	21
SP			2	2
V	1		7	8
KrF	2	2	5	9
H	2		5	7
FrP	3	3	7	13

Tabell 1: Kontrollstrategier

Debatten er en samtale preget av asymmetri mellom partene, i dette tilfellet mellom programledere og politikere. Det kommer frem av Tabell 1, der jeg har kategorisert ”ignorere andres innlegg”, ”kreve respons” og ”vurdere andres innlegg” som ulike tegn på interaksjonell styrke. De to programlederne viser nesten dobbelt så mange tegn på styrke som de åtte partilederne til sammen. Dette kan knyttes til debattsjangeren, der programlederne har rollen som ordstyrer. I den ligger en sterk tendens til at det er programlederne som krever respons, mens debattantene responderer. Videre vurderer ofte hun eller han politikernes innlegg i form av tredje-posisjonsytringer. Men også partilederne vurderer – hverandre og noen ganger programlederne. Her vil jeg komme nærmere inn på hvordan debattantene innimellom tillater seg å ta over oppgaver som vanligvis er forbeholdt programlederne.

Stoltenberg og Halvorsen skiller seg klart ut med flest forekomster i denne analysekategorien, mens Navarsete knapt viser tegn på styrke i form av kontrollstrategier.

4.2.1 Vurdere andres innlegg

Det er med strategien ”vurdere andres innlegg” Stoltenberg og Halvorsen utpeker seg, med henholdsvis 19 og 16 forekomster. Dette kan selvsagt knyttes til deres debattstil og dagsform. Samtidig er det grunn til å spørre om også konteksten kan forklare at nettopp Halvorsen og Stoltenberg skiller seg ut. Som Skei er inne på, kan deres posisjoner som henholdsvis statsminister og finansminister kanskje gjøre dem til skyteskive for så vel programledere som politiske motstandere, noe som kan føre til behov for å vurdere og kommentere angrepene. Funnene taler imidlertid ikke for en slik tolkning alene. Deres statsrådkollega og samarbeidspartner Navarsete er som nevnt den som vurderer andres innlegg minst av alle. Dette illustrerer hvordan ikke partiets størrelse og posisjon nødvendigvis gjenspeiles i debatten. Debattantene har ulike strategier og bruker dem i ulik grad.

Funnene mine viser at vurderinger av andres innlegg kan ha ulike funksjoner. De kan fungere som supplement, protest eller kommentar til et tidligere eller pågående innlegg.

Supplement til innholdet i tidligere/pågående innlegg.

1 KRF: [jeg skal] si deg hva vi setter

2 øverst når det gjelder skattelettelser.

3 P2: ja?

4 KRF: det er å få vekk skatten på frivillighet,

5 momsen i forhold til frivillige organisasjoner,

6 å å få,

7 AP: °den har vi fjerna [vi]°.

8 KRF: [og] la dem få fri fra det nakketaket på

9 frivilligheten som denne regjeringen har.

I linje 8 kommer Stoltenberg med en vurdering av Høybråtens innlegg. I tillegg til at ytringen gir utfyllende informasjon, fungerer den som en rettelse. På denne måten får Stoltenberg gitt inntrykk av at han ønsker at debatten skal foregå på riktige premisser. Hans ethos styrkes, mens Høybråten taper troverdighet idet han blir vurdert. Ikke bare blir han avslørt i å gi ufullstendige opplysninger, men også i å argumentere på galt grunnlag.

Protest mot innholdet i tidligere/pågående innlegg.

1 FRP:[at man gjør dette i danmark finnland sverige og alle andre

2 europeiske land,

3 man gjør det fordi det har kommet ut av kontroll.

4 jens stoltenberg må gjerne si at han har >strammet inn<.

5 sannheten er at han har nå satt ny norsk rekord i asyltilstrømning.

6 det betyr at hans virkemidler ikke virker.

7 AP: nei

8 **SV: han [har jo ansvar for mye,**

9 **men ikke for krigene i verden].**

I linje syv protesterer Stoltenberg mot Jensens innlegg med et enkelt nei. Dette er ingen vurdering av innlegget, noe Halvorsens replikk i linje 8-9 er. Den fungerer som en protest mot Jensens innlegg der hun tyr til logos og appellerer til publikums fornuft. Dette kan få Jensen til å fremstå som mindre troverdig i sin argumentasjon.

Kommentar til innholdet i tidligere/pågående innlegg.

1 og dette diskuteres som om det skulle være et nytt og overraskende
2 problem,

3 altså dette problemet har [vi hatt dette har vi hatt f],

4 **P2: [men dette er jo alle enig i],**

5 **dale**

6 R: dette har vi hatt full oversikt over fra for seksti år siden,

7 for det var da disse menneskene ble født,

Programleders vurdering i linje 4-5 av innholdet i Dahles replikk bærer preg av irettesettelse, men er ingen protest mot innholdet. Derimot kan den være et hint om at Dahle må introdusere noe nytt hvis han ønsker å beholde ordet. Poenget med denne inndelingen er ikke å kategorisere vurderingene av andres innlegg, men å vise at dette er en kompleks kategori. I flere tilfeller overlapper funksjonene hverandre, som for eksempel her:

1 P2: [men,

2 men,

3 men altså l]ofoten

4 der må dere utrede,

5 dere må tenke,

6 men hvaler

7 den er allerede blitt en nasjonalpark.

8 AP: altså,

9 vi har

10 P2: det gikk fort,

11 gitt.

12 **AP: nei,**

13 **det starta vi med i nittennittien**

14 P2: °ja?°

15 **AP: da jeg var statssekretær for torbjørn berntsen,**

16 så det har gått veldig veldig sakte.

Med replikken som starter med linje 12, ikke bare protesterer Stoltenberg mot innholdet i programleders innlegg. Han begrunner også protesten – med noe som kan ses som et supplement til innlegget som kom forut. En vurdering trenger altså ikke være rendyrket i sin funksjon. Her virker vurderingen svekkende på programleders troverdighet, ettersom den avslører at han ikke har full oversikt over temaet som debatteres.

Sett bort fra programledernes 49 vurderinger av andres innlegg, er det å protestere den funksjonen som er mest utbredt. Dette kommer tydelig frem i debattens tredje del, der det er flest forekomster av vurderinger. Der vurderer Halvorsen andres innlegg hele åtte ganger – hovedsakelig i form av sidekommentarer. På dette tidspunktet i debatten blir nemlig hun og SV angrepet fra flere hold, blant annet av Høybråten:

1 KRF: °jeg skjønner,
2 jeg skjønner veldig godt()kristin halvorsen sier hva som er oppskriften°
3 på å tape en miljøsak.
4 da skal vi lytte,
5 **SV: nei,**
6 **nå får det være [nok],**
7 KRF: [for] det er hun ekspert på.
8 ((applaus og buing))
9 **SV: nå får det jammen meg være slutt.**
10 KRF:°i denne°,
11 **SV: nei.**
12 KRF: jo,
13 i denne,
14 i denne regjeringsperioden (.) så sa jo også sv at de var garantister
15 mot oljeutvinning i nord.
16 men di: aksepterte jo goliatutbyggingen uten å mukke.
17 det var ikke en motforestilling fra sv i stortinget,
18 da >den ble behandlet<.
19 de sitter og administe:rer en eh et oljesandprosjekt som >statoil hydro
20 har borti canada<,
21 som æ:r en miljøpolitisk skandale,
22 og da dere lagde klimamelding,
23 så var den så dårlig,
24 at høyre (.) venstre og kristelig folkeparti måtte komme deg til
25 unnsetning,
26 for å gjø:re gjøre den så offensiv som den har blitt,

27 og det dere nå får premie for internasjonalt,
28 regnskogsatsningen,
29 det var det vi! som introduserte i klimaforliket.
30 SV: nei, nå må du jammen meg gi deg.

Første gang Halvorsen protesterer mot Høybråtens innlegg – i linje 5 og 6 – forsøker hun å ta ordet. Det kommer frem av den fortsettende intonasjonen hennes. I de tre neste tilfellene – i linje 9, 11 og 30 – nøyer hun seg imidlertid med sidekommentarer. Hun vil åpenbart markere at hun mener Høybråten tar feil når han beskylder henne og Regjeringen for den ene miljøpolitiske fiaskoen etter den andre. Innlegget rammer hennes ethos, ikke bare i debatten, men som statsråd generelt. Men lykkes hun i å ta brodden av det han sier? Hun opptrer svært dominerende i det hun ikke bare protesterer mot et innlegg fire ganger mens det pågår, men også ber Høybråten, som har blitt tildelt tur, om å ”gi seg”. Hun velger å utnytte pathos, istedenfor å kommentere eller supplere ut fra logos. Hun kunne altså ha tilbakevist Høybråtens påstander, isteden får de rendyrkede protestene henne til å virke uvillig til å innrømme egne nederlag.

Etter utdraget over tar Halvorsen ordet. Denne gangen er det Høybråtens tur til å vurdere:

1 SV: nå! er det min tur
2 P2: ()
3 SV: det er,
4 ((stor applaus))
5 jeg må bare vente til dine: kamerater har slutta.
6 det er skjedd store forandringer i miljøpolitikken.
7 >hva var det dere gjorde når< dere satt i regjering?
8 dere () bygde gasskraftverk på [melkøya],
9 KRF: °[vi gikk] av på gasskraftsaken vi.°
10 SV: DE:RE,
11 i forrige periode så har dere,
12 ((applaus og hyling))
13 nei nei nei,
14 nei.
15 (.) DE:RE BYGDE GASSKRAFTVERK på melkøya.
16 det er en av de viktigste grunne til at norske cotoutslipp har vi
17 >trøbbel med< å klare å få ned.
18 DE:RE,
19 vi:h,

20 vi! har sørga for,
21 at det nå er flertall for,
22 at nye gasskraftverk skal renses.
23 det fikk ikke dere til.
24 vi:! har sørga for,
25 KRF: ° () er det blitt rensing?°

Halvorsen angriper Høybråten og Bondevik II-regjeringen, og han vurderer innlegget hennes i form av sidekommentarer i linje 9 og 25. Han protesterer ikke slik Halvorsen gjorde det i forrige utdrag, isteden supplerer han i det første tilfellet og kommenterer i det andre. Det kan diskuteres om ”er det blitt rensing?” er en vurdering av den andres innlegg, men den interaksjonelle konteksten tatt i betraktning, ser jeg ytringen som en indirekte innvending mot innholdet i Halvorsens innlegg, altså en kommentar. Slik vurderer han sak, og ikke person. Hans strategi er å argumentere ut fra logos, og slik får han Halvorsen til å fremstå som lite troverdig. Strategien virker umiddelbart ikke så sterk som Halvorsens protester, men den har sterk effekt. Ikke bare sørger han for at Halvorsens troverdighet blir svekket, hans egen blir samtidig styrket. Vurderingene hans fremstår som relevante fremfor forstyrrende.

Stoltenberg er som sagt den som aller flest ganger vurderer andres innlegg. I åtte av 18 tilfeller kan vurderingene anses å være personrettede angrep, et retorisk grep innenfor det Krogstad (2006: 48) kaller negativ valgkampstrategi. Her angriper han Jensen:

1 FRP: [°og min utfordring er°,
2 når skal vi opprette lukkede] asylmottak,
3 FRP: slik at vi får kontroll på (asyltilstrømmningen)?
4 P1 eller 2: ()
5 ((applaus))
**6 AP: °for det første tror jeg at siv jensen°,
7 (.) altså hun sta:rtet denne debatten,
8 hun sta:rtet denne debatten med å si at det kom flere asylsøkere under
9 erna solberg.
10 og så sier hun at jeg har satt ny rekord.
11 de to tingene henger ikke sammen samtidig,
12 ((latter og applaus))
13 AP: men det er,
14 det er,
15 men det er,
16 men det er bare et uttrykk for litt omtrentlig omgang med fakta,
17 men det som er viktig,**

18 det er at vi må være veldig tydelig på,
19 >at de som ikke har krav på opphold<,
20 de skal u:t.
21 de som har krav på opphold,
22 de skal vi integrere på en ordentlig god måte.
23 og det handler om norskopplæring,
24 det handler om gratis kjernetid i barnehager,
25 og de gir viktige bidrag til det norske samfunnet.
26 >de to tankene må vi kunne ha i hodet< samtidig.

Over krever Jensen respons av Stoltenberg, men istedenfor å svare på spørsmålet hennes, angriper han henne ved å koble et innlegg hun hadde tidligere i debatten opp mot det siste. Samtidig som han setter to faktiske utsagn opp mot hverandre, beskylder han Jensen for ”omtrentlig omgang med fakta”. Han argumenterer ut fra logos og rammer hennes troverdighet overfor publikum. Det å gå til personlig angrep på en motdebattant ved å vurdere et innlegg fra han eller henne, kan altså være effektivt hva dominans angår. Det er ifølge Krogstad (2006) en utbredt strategi å forsøke å påvirke velgerne ved å kritisere og rive ned politiske motstandere.

Som nevnt kan denne strategien knyttes opp mot retorikk, og langt fra alle de personrettede angrepene i debatten fanges opp i kategorien ”vurdering av andres innlegg”. Mens Solbergs ”dette innlegget har Jens Stoltenberg også holdt før” har åpenbar sammenheng med foregående debattinnlegg, faller følgende personrettede angrep fra Høybråten utenom kategorien: ”og da dere lagde klimamelding, så var den så dårlig, at Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti måtte komme deg til unnsetning, for å gjøre den så offensiv som den har blitt.” Underveis i kategoriseringen har jeg støtt på flere ytringer som ligger i grenseland. Denne, der Dahle kommenterer den pågående diskusjonen, er eksempel på et slikt tilfelle:

1 og dette diskuteres som om det skulle være et nytt og overraskende
2 problem,
3 altså dette problemet har [vi hatt dette har vi hatt f],
4 P2: [men dette er jo alle enig i],
5 dale
6 R: dette har vi hatt full oversikt over fra for seksti år siden,
7 for det var da disse menneskene ble født,
8 >jeg er en av dem<

Riktignok gjør Dahle en vurdering av debattens tema og argumentasjon i replikkene over. Likevel faller de utenfor kategorien. De er ikke vurderinger av konkrete innlegg og blir slik for generelle til å bli regnet som ”vurdering av andres innlegg”. Krogstad (2006: 49) understreker at langt fra alle forskere ser utelukkende negativt på at politikere kritiserer hverandre istedenfor å fremheve seg selv. Tvert imot kan angrep og kritikk bidra til å øke de politiske kunnskapene hos publikum, når det brukes til å påpeke politikk som ikke har vært vellykket, slik vi ser flere eksempler på her.

Mange av vurderingene fra debattantene er det jeg kaller sidekommentarer. Det vil si kommentarer som faller under pågående replikker, uten at den som kommenterer har til hensikt å ta ordet fra den som i utgangspunktet har det. Disse dominerer hos Halvorsen, mens Jensen, Sponheim og Solberg ved flere anledninger innleder de turer med å vurdere andres innlegg. Her er tre eksempler:

1 FRP: den forskriften
2 som du skryter av,
3 den le:r jo eldreorganisasjonene av.
4 de sier at det ikke er noen forskjell på den og de manglende rettighetene
5 de har i dag.
6 det er bare en måte å gjøre dette på,
7 jens stoltenberg.
8 det er å gi landets eldre den samme lovfestede retten,
9 som dine barn har til skoleplass.

1 V: det kristin halvorsen nå sitter og advarer mot,
2 det er at jens stoltenberg skal komme aleine med arbeiderpartiet på
3 stortinget og >gjøre opp med fremskrittspartiet<.
4 og jeg vil si det,
5 skulle det bli situasjonen,
6 >jeg håper ikke< det,
7 skulle det blir situasjonen at han kommer alene,
8 og han skal gjøre opp lofoten vesterålen med fremskrittspartiet,
9 så har han ingen andre enn fremskrittspartiet å gjøre opp busjett med.

1 H: hvis jens sitt resonnement var så riktig,
2 hvorfor øker han ikke skattene da?
3 ((latter i salen))
4 ?: ()

5 H: hvorfor øker han ikke med tjue milliarder,

6 og så løser han alle problemene sine?

7 poenget e: (.) at ryggraden i det norske samfunnet,

8 e ikke at vi betaler tolv milliarder kroner i formueskatt,

9 det er de bedriftene som betaler den formueskatten som er ryggraden,

10 de betaler jo mye mer annen skatt.

I eksemplene over bruker Jensen, Sponheim og Solberg en vurdering av et foregående innlegg for å skape koherens i teksten. Som det kommer frem av replikkene, som for øvrig alle er lengre enn det som vises her, har de alle tre en større agenda enn å kritisere en motstander. De vil introdusere noe nytt, men bruker altså vurderingen for å bygge bro fra foregående innleggs innhold til sine egentlige budskap. Det kan ses på som en strategi for å beholde ordet. Hadde de hoppet over vannet istedenfor å bruke broen, kunne de kunne de kanskje lettere ha blitt stoppet som følge av brått tematisk skifte.

4.2.2 Kreve respons

Mens det å vurdere andres innlegg er en mye brukt strategi under debatten, er ”ignorere andres innlegg” og ”kreve respons” beskjedent representerte underkategorier av tegn på styrke. Mens Dahle og Navarsete ikke er representert i noen av disse kategoriene, utpeker Jensen seg som den sterkeste. Hun både ignorerer og krever respons tre ganger. Her stiller hun Stoltenberg til veggs:

1 FRP: men det jeg blir skremt av, ((kremt))

2 det er at arbeiderpartiet nå gjentar sine gamle løfter.

3 jeg sitter her.

4 (.)MED ET BREV.

5 (.)som arbeiderpartiet har sendt ut til landets velgere.

6 her lover de å gjøre noe med hjemmehjelp og hjemmesykepleie,

7 de lover å fjerne sykehuskøene,

8 og de lover å bygge ut sykehjemsplasser.

9 problemet er bare at dette brevet er tjue fire år gammelt,

10 det er undertegnet av gro harlem brundtland,

11 og mitt spørsmål til arbeiderpartiet er,

12 hvor lang tid tar det,

13 (.)jens stoltenberg,

14 før alle skal med?

15 AP: siden den gang så har vi bygd ut veldig mange sykehjemsplasser i

16 norge.

17 ((applaus))

I spørsmålet Jensen retter mot Stoltenberg i linje 11-14, har hun en kritisk innstilling. Det vil si at det innebærer et forklaringsansvar hos respondenten. Dette bygger på Jensens kontekstualisering innledningsvis. Det samme gjør hun i de to andre tilfellene der hun krever respons fra henholdsvis Stoltenberg og Navarsete : ”når skal vi opprette lukkede asylmottak, slik at vi får kontroll på asyltilstrømmingen?” og ”hvorfør stemmer dere da ned helt konsekvent alle de forslag om å bygge ut vannkraft i Norge som Fremskrittspartiet har foreslått de siste ti årene?” De har en eksplisitt kritisk innstilling, noe som ifølge Rognmo (2009) gjør dem til en sterk form for spørsmål. I samtlige tilfeller får den spørsmålet er rettet mot, neste tur, slik Stoltenberg gjør det i eksempelet over. Denne måten å vise styrke på skiller seg fra Høybråtens mer beskjedne krav om respons i linje 2-4 etter et lengre innlegg fra Solberg:

1 ((applaus og hyling))

2 KRF: kan jeg få si no nå?

3 kan jeg få,

4 kan jeg få lov å si no nå, programleder?

5 P2: jens (.) stoltenberg,

6 P2: egentlig så er et vel slik at frp og arbeiderparti

7 er ganske like i noen spørsmål i asylopolitikken?

I publikums begeistring over Solbergs innlegg kunne Høybråten ha tatt ordet uten å spørre om tur, men han spør. Ikke bare én gang, men to ganger spør han programleder om han kan få ordet. Denne måten å kreve respons på er hva Rognmo (2009) kaller responsstyring, den svakeste formen for spørsmål. Det ligger riktignok en styrke i å gjenta spørsmålet, men Høybråten oppnår ingen respons. Isteden ignorerer programleder ham ved å henvende seg til Stoltenberg. Her taper Høybråten ansikt, ettersom han i utgangspunktet fikk tur, lot Solberg overta den og altså ikke evner å ta ordet tilbake.

Utfordringen i å kategorisere ytringer som ”krav om respons” ligger i grenselandet mellom genuine og retoriske spørsmål. I linje 5-6 i utdraget under bruker for eksempel Stoltenberg spørsmålsformuleringen som et retorisk grep. Målet med spørsmålet er ikke å kreve respons, men å fremme et poeng:

1 AP: hvis det er slik,
2 som åpenbart flere av dere mener,
3 at lavere skatter gir økte skattinntekter.
4 hvorfor stopper det da med tjue milliarder?
5 hvor[for ikke da ført]i? (.) seksti? (.) hundre?

Stoltenbergs spørsmål i neste utdrag har jeg imidlertid kategorisert som krav om respons. Her henvender han seg til Solberg med ønske om et svar:

1 AP: det er at jeg har truffet,
2 jeg har aldri truffet en politiker,
3 som ikke er for god eldreomsorg.
4 men jeg har truffet mange politikere,
5 som ikke har rå til god eldreomsorg.
6 og det er fordi de har brukt opp pengene på andre ting,
7 og det er nå solberg gjorde nå,
8 det var den utrolige øvelsen hun har gjort mange ganger i denne
9 valgkampen.
10 for dere spurte et godt spørsmål,
11 hvorfor bruker du tyve milliarder kroner på redusert skatt,
12 når vi vet vi trenger mange milliarder kroner for å trygge
13 eldreomsorgen?

4.2.3 Ignorere andres innlegg

Det er først og fremst debattantene jeg studerer i denne oppgaven, men i kategorien ”tegn på styrke” er også de aktuelle ytringene til programlederne med. Det viser hvor typisk det å kreve respons og vurdere andres innlegg er for ordstyrere. Samtidig viser funnene som er presentert over, at debattantene ikke er fremmede for å benytte disse strategiene. Totalt 13 registreringer av ”ignorere andres innlegg” viser at dette er en mindre vanlig strategi, spesielt hos programlederne. Bare ved to anledninger ignorerer de krav om respons fra debattantene:

1 KRF: dere sa: at dere skulle fjerne fattigdommen,
2 AP: °() jeg få sva:re?°
3 KRF: dere sa at dere skulle ordne opp i (.) disse velferdsutfordringene,
4 det er blitt værre.
5 P1: Kristin,
6 P2: og hva,
7 og hva er spørsmålet?
8 SV: ()

9 ((latter))
10 KRF: dette er svaret,
11 ikke spørsmålet.
12 ((latter))

I linje 2 ber Stoltenberg i spørsmålsform om å få svare på angrepet fra Høybråten, men blir ignorert. Istedenfor å la han svare, lar de først Høybråten snakke ferdig, for så å gi ordet til Halvorsen. Som vist tidligere i dette kapitlet, opplever også Høybråten å bli ignorert når han spør om å få ordet. Både han og Stoltenberg blir altså ignorert av programleder når de forsøker å ta ordet ved å kreve respons. I hvilken grad dette er en effektiv måte å ta initiativ på, vil jeg komme nærmere inn på i analysen av funnene i kategorien initiativ.

Alle debattantene bortsett fra Dahle og Navarsete ignorerer andres innlegg, det vil si spørsmål rettet mot dem, en eller flere ganger. Jensen er den som benytter strategien mest. Tre ganger ignorerer hun krav om respons, som her, hvor hun ignorerer programleders spørsmål:

1 FRP: i de førti årene vi har hatt oljeutvinning i norge,
2 så har det aldri! kommet et oljeutslipp >derfra<,
3 som har skadet land.
4 det har aldri skjedd.
5 det som derimot er norges problem,
6 det er den økende skipstrafikken langs vår kyst,
7 og den kommer til å være der uavhengig av [norsk oljeproduksjon].
8 P2: [og den kommer til å]være mer
9 i
10 lofoten,
11 ikke [san]t?
12 FRP: [men],
13 vi må altså ikke undergrave hva dette dreier seg om.
14 dette dreier seg om verdiskapning.
15 dette dreier seg om tu:senvis av arbeidsplasser i norsk
16 >leverandrøindustri<,
17 og >jeg ække villig til å gamble[med det].<

Istedenfor å respondere på programleders krav om respons i linje 8-11, fortsetter Jensen på turen sin. Alternativt kunne hun ha svart transformativt eller på spørsmålets premisser, men hun velger altså å vise styrke ved å ignorere at spørsmålet har blitt stilt. Det er oftest på denne måten ignoreringen skjer, ved oppfølgingsspørsmål fra programleder. Istedenfor å svare fortsetter debattanten resonnementet han eller hun er i gang med. Totalt er ignorering mye

mer utbredt enn hva som kommer frem her, ettersom jeg kun har registrert de tilfellene der det dreier seg om å overhøre genuine spørsmål. Slike prioriteringer har jeg gjort, ettersom debatten er en halvannen time lang rekke av initiativer og responser, også ikke-verbale varianter. Det skal nevnes at kategorien ”ignorere andres innlegg” ikke fanger opp kroppsspråket som er flittig brukt blant politikere skal tegne seg i debatter. Genuine spørsmål er imidlertid sterkere enn så vel en påbegynt replikk som et blikk og en pekefinger. Derfor er det ignorering av spørsmål jeg har valgt å konsentrere meg om her.

Programlederne dominerer som nevnt totalt hva gjelder krav om respons og vurdering av innlegg. Nettopp derfor er det interessant å se debattantenes bruk av disse trekkene som er typiske for programlederrollen. Stoltenberg er den av debattantene som er representert med flest ytringer i disse kategoriene, nokså tett fulgt av Halvorsen. Mest av alt vurderer de andres innlegg, men de bruker strategien på ulike måter. Men Stoltenberg bruker den til å svekke andres ethos, kan Halvorsens protesterende vurderinger virke stikk motsatt. Istedenfor å ramme andre, taper hun selv troverdighet.

4.3 Responsstrategier

	Svar på spørsmålets premisser	Innvending mot spørsmålsformuleringen	Forskyvning/skifte av fokus
Rødt	2	1	1
SV	6	3	7
AP	10	1	5
SP	9		2
V	7		3
KrF	4		7
H	10		8
FrP	7	1	10

Tabell 2: Responsstrategier

I Tabell 2 har jeg kategorisert deltagerens responser på genuine spørsmål i den grad det har latt seg gjøre. Denne analysekategorien skiller seg fra de andre ettersom den også innebærer registrering av en strategi som ikke kan knyttes til dominans, nemlig det å svare på spørsmålets premisser. Disse svarene har jeg tatt med for å kontrastere dem med de transformativ svarene. Totalt avgir Jensen og Solberg hele 18 svar hver, Halvorsen og Stoltenberg 16, Høybråten og Navarsete elleve, Sponheim ti og Dahle fem. Variasjonen kan delvis knyttes til forskjellene i taletid og antall replikker, delvis til måten turene fordeles på. En turoverlevering fra programleder til debattant trenger nemlig ikke å ha form som et spørsmål. Det er mange eksempler gjennom debatten på andre former for krav om respons, eksempelvis enkle turgivningsreplikker som ”Høybråten”. Andre er mer komplekse, men likevel uten spørsmål. Et eksempel er programleders replikk i utdraget under. Han kombinerer en tredjeosisjonsytring overfor Navarsete i linje 11-13 med et initiativ overfor Halvorsen. Når turen hennes er i gang, følger han opp med å kreve respons i linje 20:

1 SP: [men eg] er heilt sikker på ein ting
2 og det er at >hvis me skal løyse utfordringan i eldreomsorgi og andre
3 samfunnsområde i tiden framøve<,
4 så blir me nog avhengig av å ta imot fleire innvandrara enn det me gjer
5 i dag.
6 >og me hadde ikkje hatt dei velferdstjenesta me har i norge i dag<,
7 hvist ikkje me hadde hatt ei innvandring heilt ifra søttitalet og >fram
8 til i dag,
9 for dei gjer ein kjempejobb i detta landet<,
10 og det e viktig.
11 **P2: [og der],**
12 **kristin halvorsen,**
13 **har du måttet svelge en kamel.**
14 ((applaus))
15 SV: jo
16 men la meg først,
17 la meg først få si meg helt enig i det grunnleggende synet som liv signe
18 tar opp der,
19 for man må ha en
20 **P2: [men du er ikke] enig i det med arbeid?**

4.3.1 Transformativ svar

Som det kommer frem av metodekapitlet, regnes kun respons på genuine spørsmål innunder

denne kategorien. Dette for å kunne koble ytringene opp mot transformative svar, som er en sterkere form for respons enn hva svar på spørsmålets premisser er. Halvorsen, Høybråten og Jensen har det til felles at de har flere transformative svar enn ”svar på spørsmålets premisser”. De transformative svarene er hovedsakelig forsøk på å forskyve eller skifte fokus i debatten. Bare seks av de 49 tilfellene av transformative svar innebærer en innvending mot spørsmålsformuleringen. Halvorsen benytter seg av denne typen svar tre ganger, som her:

1 P1: din partikollega heiki holmås,
2 han sier i dag,
3 heller økt skatt enn utbygging i lofoten,
4 er du >enig med ham<?
5 SV: det trenger vi ikke opp e:h som e:n e:n en motsetning,
6 FRP: °men du settern opp mot eldreomsorgen.°
7 SV: nei,
8 nei,
9 men hør her,
10 for det det handler om,
11 for meg ha,
12 for meg og sv så handler spørsmålet om lofoten og vesterå[len],

I linje 5 protesterer Halvorsen mot spørsmålet til programleder. Hun har ikke til hensikt å svare på spørsmålets premisser og tyr derfor til et transformativt svar. Hun kunne ha forsøkt å forskyve fokus, men velger å protestere mot måten spørsmålet er formulert på. Ingen av de fire debattantene som bruker denne strategien, uttrykker eksplisitt at de synes spørsmålet burde ha vært formulert på en annen måte, men protesterer altså isteden mot spørsmålets betingelser. I dette ligger en konfrontasjon, som kan sammenlignes med et kritisk innstilt spørsmål. Ved å bruke denne strategien snur debattanten asymmetrien på hodet. Et øyeblikk er det han eller hun som dominerer, ikke programlederen.

Det er Jensen som har flest transformative svar, elleve totalt. Dette skjer hovedsakelig i debattens andre og fjerde del, som her:

1 P2: og jeg ser for meg en situasjo:n hvor det kommer til å gå ganske mye
2 mellom erna sitt kontor og ditt kontor,
3 hvis det blir et knepent borgerlig flertall,
4 og så til slutt så sier man at det var klo:kt gjort av siv jensen,
5 hun ombestemte seg,
6 hun valgte borgerlig regjering.

7 kan du si det! kommer ikke til å skje?
8 **FRP: fremskrittspartiet () ,**
9 **hør her**
10 P2: >ja<?
11 **FRP: hvorfor i all verden (.) syns man at et parti med fem prosent**
12 **oppslutning,**
13 V: har vi aldri vært.
14 **FRP: har e:n mer,**
15 ((latter og applaus))
16 **har en me:r naturlig plass i regjering enn fremskrittspartiet har?**
17 **>vi er altså et betydelig større parti<.**
18 **og hvis ikke jeg jobber på vegne av fremskrittspartiets velgere >for at**
19 **vi skal få innflytelse,**
20 **så blir dette rett og slett for dumt<.**
21 **det å si >at man skal ha en ikkesosialistisk regjering uten**
22 **fremskrittspartiet<,**
23 **det er det samme som å si at vi skal ha en rødgrønn regjering >uten**
24 **arbeiderpartiet<.**
25 ((applaus))
26 **nå må vi altså slutte med dette tullet.**

Kanskje aner programleder at det kommer et transformativt svar, ettersom han bryter inn med et ”ja?” i linje 10. Når hun fortsetter, får hun imidlertid beholde ordet – selv om svaret er transformativt. Kanskje hjelper det at hun bruker logos og appellerer til publikums fornuft? Vi er ved et punkt som ifølge Skei er frustrerende i en debatt bestående av hele åtte deltagere: ”Det er klart de klarer å snike seg unna spørsmålene våre, for i en debatt som dette har vi ikke tid til å gå i dybden – og det kan være enormt frustrerende ikke å ha anledning til å forfølge ting.” Mange debattanter og stramt program åpner altså for strategisk bruk av transformativt svar.

Totalt har jeg registrert 104 responser, av dem 49 transformativt svar. Majoriteten av de transformativt svarene innebærer som nevnt en innholdsmessig forskyvning eller endring av fokus. Det vil si at disse replikkene ikke utelukkende er responser, men går over i et initiativ. Funnene viser imidlertid at det er sjelden debattantene lykkes i å endre fokus utover sin egen tur. Oftest kommer neste taler tilbake til det opprinnelige fokuset, altså det den som krevde respons, var inne på. Det følgende utdraget illustrerer dette:

1 P1: lars sponheim,

2 du e:r,
3 du er den eneste som har satt ultimatum (.)i denne saken.
4 hvis du skal regjere sammen med erna solberg,
5 så: kan du fortsatt holde på det?
6 V: altså (),
7 nå hadde kristin halvorsen mulighet til å ta et moralsk standpunkt på
8 vegne av et naturområde som hun og jeg er enige om at burde fått et varig
9 vern,
10 nemlig å si at hun kan ikke ta ansvar for å sitte i en regjering og
11 administrere >olje og gassaktivitet utenfor lofoten og vesterålen<,
12 og for meg så handler ikke dette om et eller annet strategisk spill,
13 men jeg vil si,
14 jeg tenker på mine etterkommere,
15 ikke sant?
16 jeg har akkurat blitt bestefar nå,
17 og jeg tenker på,
18 skal jeg måtte møte de en gang og stirre de i øynene og så si at jeg
19 bygde ut dette lofoten og vesterålen?
20 for meg er det dette en natur,
21 som har en uendelig verdi.
22 og det derre,
23 altså jeg hadde gleden av å stå ved siden av jens stoltenberg når han
24 åpna mitt kjære hallingskarvet nasjonalpark,
25 tårene rant på meg.
26 og jeg hørte ikke på ett tidspunkt statsministeren si,
27 jeg skulle ha sjekka ut om det var gull inni der først.
28 ((latter og litt applaus))
29 han,
30 tårene,
31 TÅRENE RANT PÅ HAN Å,
32 og han sa,
33 denne dette er fantastisk natur,
34 den har uendelig verdi
35 vi >kan ikke< drive og tøyse med den,
36 og han >verna den<,
37 og det er det jeg vil han skal gjøre i lofoten og vesterålen,
38 P1: ()
39 ((applaus))
40 V: og du hadde i dag mulighet til å ta det samme standpunkt,
41 [kristi]n,

42 SV: [jammen]

43 V: og da skal vi bli veldig gode venner etterpå.

44 ((Halvorsen ler)) ((applaus))

45 SV: °(kan jeg få si noe?)°

46 problemet lars,

47 at i miljøpolitikken,

48 hvis en skal få til en offensiv miljøpolitikk,

49 så må >sv og arbeiderpartiet< samarbeide.

Over ser vi hvordan Sponheim unngår å svare på spørsmålets premisser. Istedenfor å svare på det programleder spør om, endrer han fokus. Han vil ikke snakke om sitt eget ultimatum, men heller om Halvorsens mulighet til å stille et. Dette illustrerer han ved å gå inn i en lang narrativ og slik sette lofotenspørsmålet i et større perspektiv. Han får ha ordet lenge, før først programleder, så Halvorsen prøver å komme til orde. Hun biter ikke på, for straks hun får ordet, fjerner hun seg fra Sponheims Hallingskarvet nasjonalpark og kommer igjen inn på det politiske spillet og Venstres ultimatum som var tema før Sponheim fikk ordet. Dette eksemplet viser hvor vanskelig det er å lykkes i å endre tematisk spor for debatten. Samtidig viser det at man kan komme langt med et transformativt svar, selv om det ikke får påvirke neste tur. Ved hjelp av et transformativt svar, får Sponheim tatt et nytt initiativ, hvilket han kanskje ikke ville ha fått anledning til om han svarte på det aktuelle ja-/nei-spørsmålets premisser.

Noen få ganger lykkes imidlertid debattantene i å endre fokus utover sin egen replikk som følge av transformativt svar. I første del av debatten har jeg registrert to slike tilfeller. De kommer etter hverandre:

1 R: [pro]duktiviteten er økt siden
2 folketrygden ble innført for førti år siden produktiviteten økt med fire
3 fem ganger eller noe sånt no.

4 DETTE har vi jo rå til i massevis,

5 hvis vi bare sørger for å ikke gi masse skattelette til milliardærene,

6 sånn som fremskrittspartiet og høyre blir finansiert av,

7 P1: har vi rå til det?

8 høybråten.

9 har vi rå til det?

10 ((applaus og hyling))

11 KRF: jeg jeg må si at jeg jeg jeg skjønner at jens stoltenberg nå vil

12 kjøre den samme plata som han kjørte for fire år siden,

13 AP: ()
14 nemlig at de,
15 nemlig at (regjeringen)
16 AP: ()
17 ((halvorsen fniser))
18 KRF: ja,
19 du klarte å lure folk en gang
20 >men du klarer det ikke en gang til<.
21 fordi det du
22 ((applaus))
23 (0.) for det du
24 for det du prøver å innbille det norske folk,
25 det er at dere har monopol på å fikse velferden i norge.
26 det er faktisk ikke riktig,
27 for nå har vi fasiten etter fire år.
28 det har blitt lengre ventetider i helsevesenet.
29 det har blitt lengre køer av rusavhengige.
30 det har blitt flere barn i fattige familier.
31 det er i det hele tatt ikke slik,
32 at dere har noe monopol på å fikse velferden.
33 dere ha,
34 dere sa: at dere skulle fjerne fattigdommen,
35 AP: ° () jeg få sva:re?°
36 KRF: dere sa at dere skulle ordne opp i (.) disse velferdsutfordringene,
37 det er blitt værre.
38 P1: Kristin,
39 P2: og hva,
40 og hva er spørsmålet?
41 SV: ()
42 ((latter))
43 KRF: dette er svaret,
44 ikke spørsmålet.
45 ((latter))
46 SV: ()
47 P1: dere har ikke fjernet fattigdommen=
48 (.)=halvorsen.
49 SV: nå,
50 P1: dere har ikke lyktes med å fjerne fattigdommen?
51 SV: jo,
52 men men,

53 la oss nå se,
54 hvilke utrolige muligheter vi har,
55 som veldig mange andre land ikke har.
56 og det er fordi at at vi har ordna oss ganske greit med pengene.
57 hvis siv jensen bruker søtti milliarder kroner mer hvert år,
58 så har a brukt opp de pengene som står på oljefondet nå,
59 før hu blir toogseksti.
60 og det,
61 sånn kan vi ikke stille oss.
62 vi må
63 vi må gjøre de riktige valgene.
64 og da kommer vi ikke utenom det som var temaet her i sta: ,
65 at (.) når jeg snakker med ungdom,
66 så er det jo veldig få av dem,
67 alt for få av dem,
68 som har tenkt seg inn i omsorgsyrkene.
69 P2: ja,
70 så du dagsrevyen i kveld?
71 det var fra en ungdomssk[ole her],
72 SV: [nettopp].
73 [jeg var på],
74 P2: ja men der [viste det]seg at et fotballag med jenter,
75 der de ble spurt, vil du velge omsorg?
76 [nei, de vil ikke det].

Med utgangspunkt i Dahles replikk krever programleder respons av Høybråten i linje 9. Høybråten svarer transformativt. I stedet for å svare på om "vi" har råd til den eldreomsorgen Dahle forespeiler, kritiserer han Stoltenbergs argumentasjon og Regjeringens håndtering av velferdsspørsmålet. Han benytter slik sin responsposisjon til å ta et nytt initiativ i debatten. Med spørsmålet "hva var spørsmålet" påpeker programleder i linje 39 at Høybråten ikke svarer på spørsmålets premisser. Likevel biter han på Høybråtens tematiske skifte, for det er det han bruker når han henvender seg til Halvorsen i linje 47-50. Han spiller videre på Høybråtens påstand om at Regjeringen ikke har fjernet fattigdommen. Han fremsetter en påstand, som jeg har kategorisert som krav om respons fordi den har stigende intonasjon. Halvorsen svarer ikke på spørsmålets premisser. I stedet for å bekrefte Høybråtens og programleders påstander, responderer Halvorsen transformativt. I stedet for å snakke om fattigdom, benytter hun sjansen til å komme inn på en annen utfordring, nemlig rekruttering

til omsorgsyrkene. I linje 69-71 ser vi at programleder griper fatt i nettopp dette. I likhet med Høybråten lykkes altså Halvorsen i å endre debattens agenda.

4.3.2 Svar på spørsmålets premisser

Over halvparten av de registrerte responsene er svar på spørsmålets premisser. Her avviser eller irettesetter ikke debattanten den som krever respons. Dahle, Stoltenberg, Navarsete, Sponheim og Solberg har alle flere svar på spørsmålets premisser enn de har transformative svar. Navarsete er den med størst differanse her. I ni av elleve responstilfeller svarer hun på spørsmålets premisser. Under følger to eksempler etter hverandre:

1 P2: [men men vil dere] låve at det blir
2 sånn?
3 SP: ja:,
4 det låva me at det bli,
5 fordi at veldig mange ønske å ta seg av sine eldre i ein periode.
6 det er bra for de eldre.
7 og det er bra for familien.
8 og då må dei sikre så dei kan få ei inntekt som dei kan leve av den
9 perioden.
10 og då må me ha omsorgslønn,
11 >og så må me sikra< i till[egg],
12 P2: [men] når blir det sånn?
13 det lurer jeg på.
14 SP: det skal eg og jens snakke om når me har vonne valget.
15 ((latter))

Navarsete blir spurt om hun kan love at det vil bli innført omsorgslønn for dem som vil være ”hjemme med syk mor”. I svaret, som begynner i linje 3, svarer hun klinkende klart på det. Spørsmålet har to alternativer, ja eller nei, og hun velger et av dem. Det er ingen tvil om at svaret avgis på spørsmålets premisser. Det er det heller ikke neste gang Navarsete responderer – i linje 14 – men der er det ikke like åpenbart at svaret skjer på spørsmålets premisser. Navarsete blir bedt om å angi tid, og kanskje er programleder ute etter en dato eller måned, for eksempel. Isteden svarer hun mer diffust, men like fullt på spørsmålets premisser. I noen tilfeller er det vanskeligere å vurdere om et svar er transformativt eller ikke, som for eksempel her:

1 P1: [men betyr ikke det at siv jensen må]
2 endre på den garantien hun har gitt tidligere for at det skal bli en
3 borgerlig regjering?

4 H: jeg håper at alle som har undertegnet garantier i denne valgkampen,
5 tenker igjennom hvordan de skal fortolke de garantiene etterpå,

6 ((latter))

7 sånn at vi får en skikkelig,

8 sånn at vi får en skikkelig kraft på en annen kursretning,

9 enn det den rødgrønne regjeringen har stått for,

10 for jeg har ikke lyst til å se på mere mennesker som står i helsekø,

11 jeg,

12 P1: m:

13 H: for[di man har allergi mot private løs[ninger]].

Regjeringsalternativer er temaet, og Solberg blir avbrutt av programleder som stiller et påståelig ja-/nei-spørsmål. Hun svarer ikke eksplisitt på det, men slik jeg tolker svaret hennes, er det bekreftende til at Jensen må endre garantien sin. Solberg unnlater altså ikke å vare på spørsmålets premisser, men hun gjør det implisitt. Dette gir for det første et svar som er mindre kritiserende enn hva en eksplisitt bekreftelse ville ha vært, ettersom hun allmenngjør det å sette ultimatum. For det andre bruker hun ironi og utnytter pathos, noe som fremkaller latter i studio. Hun får utvidet tur samtidig som hun har svart på spørsmålets premisser.

Med 18 svar hver er Solberg og Jensen de som totalt avgir flest responser under debatten. I utgangspunktet tolker jeg dette som tegn på styrke – også med tanke på at de har henholdsvis åtte og ti transformative svar. Det betyr at de i stor grad er til stede i debatten og ved hjelp av transformative svar forsøker å påvirke innholdet i den. Dominans er imidlertid ikke noen automatisk følge av mange responser. At man sjelden svarer på spørsmål, kan også være en konsekvens av at man er offensiv og ofte tar ordet uten å få det og slik skaffer seg turer og kontroll over debattens forløp. Sett bort fra Dahle, er det avstand fra Navarsete, Sponheim og Høybråten og opp til de fire andre debattantene hva gjelder antall registrerte responser. Dette er funn som vil kunne analyseres best sett i sammenheng med funnene i neste analysekategori – initiativ.

4.4 Turtagingsstrategier

	Ta ordet uten å få tildelt tur (lykkes)	Ta ordet uten å få tildelt tur (mislykkes)	Ta ordet med avbrytelse (lykkes)	Ta ordet med avbrytelse (mislykkes)	Ta ordet med metakommentar (lykkes)	Ta ordet med metakommentar (mislykkes)	Totalt
Rødt	1		1				2
SV		2	4	5	2	4	17
AP	3	5	1	1			10
SP		1		1			2
V	1	1					2
KrF	2	1	3	1		3	10
H	2			2	1		5
FrP	4	1	1	2			8

Tabell 3: Turtagingsstrategier

Turtagingsstrategiene omfatter ulike måter å ta initiativ på med den hensikt å få tur. Som tidligere nevnt ser jeg bare på det verbale her, selv om blikkbruk og gestikulering også er velkjente strategier for å uttrykke ønske om tur under en debatt. I Tabell 3 har jeg registrert de tilfellene der debattantene tar ordet uten å få tildelt tur og de tilfellene der de tar ordet ved å avbryte, samt forsøk på å ta ordet ved metakommentar. Alle forekomstene av turtagingsstrategier er i tillegg kategorisert i henhold til om debattantene lykkes eller mislykkes i å ta ordet. Dette er den eneste av analysekategoriene som har stor variasjon i forekomst avhengig av debattdel, nærmere bestemt mellom de tre første delene og den siste. Av de 55 initiativene jeg har registrert, er bare tre fra fjerde og siste del. Dette kobler jeg til temaet, som skiller seg fra de foregående. Mens deltagerne i de tre første delene debatterer saker, er de selv gjenstand for debatt i fjerde og siste del, ettersom temaet er regjeringsalternativer. Mens debattantene i de tre første delene er på hugget for å få presentert mest mulig av sin politikk på de aktuelle områdene, venter de i fjerde del på å bli konfrontert av programlederne.

Funnene som kommer frem av tabellen over, vil bli analysert under ett istedenfor at hver analyse blir presentert for seg. Dette fordi mange aktuelle utdrag inneholder eksempler

på flere strategier for å få ordet. I tillegg hender det at strategiene overlapper hverandre, noe som gjør en kategorisk analyse av forekomstene både vanskelig og unaturlig.

Totalt tar altså debattantene 55 initiativer. Mens Sponheim bare tar ett initiativ, tar Halvorsen ordet hele 17 ganger. Ingen er i nærheten av å ta så mange initiativer som henne. I utdraget benytter hun alle de tre strategiene for å få ordet:

1 P2: vi nærmer oss: slutten i denne runden,

2 SV: mene:h

3 ((applaus))

4 P2: men jeg synes egentlig at sponheim bør,
5 han fikk jo starte med dette kravet om om at,
6 om at man skal få arbeid fra første dag,
7 men hvis du velger å styre sammen med erna,
8 det gjør du jo,
9 så blir det ikke no >av det<,

10 V: vel,

11 vel de:: vet ikke ()

12 P2: vi kommer til å snakke om det,

13 [sier erna]

14 V: [jeg vil a]rgumentere overfor erna sånn,
15 sånn som jeg vil si,
16 erna,

17 SV: °kan jeg få si no?°

18 V: erna,

19 det at det er en asy:lsøker i norge,
20 som kanskje får avslag etter noen måneder og må >reise ut igjen<,
21 men på de to månedene,
22 har rukket å tjene penger til to lastebiler i hjemlandet,
23 det er jo kjempebra for småbedrifter
24 også ().

25 det er jo helt fantastisk.

26 ((applaus og latter))

27 P2: og der kommer den.

28 SV: kanke jeg få komme,

29 P1: okei,

30 SV: denne bolken,

31 denne bolken skulle jo handle om asyl og integrering,

32 P2: ja,

33 den handlet til slutt om om lastebiler,

Halvorsen er en offensiv debattant. Selv om hun mislykkes mest av alle hva gjelder å ta ordet, er hun også den som ved flest tilfeller faktisk lykkes med å ta ordet ved avbrytelse. Hun avbryter hovedsakelig programlederne, som her, når hun i debattens fjerde og siste del nok en gang vil introdusere skole som et tema i debatten:

1 SV: det er en av de sakene som velgerne er mest [oppta]tt av,
2 P1: [ja,
3 ja]
4 SV: og det dreier seg om i regjeringsspørsmålet.
5 på siv jensens hund[redagersplan,
6 loves det ikke om en] krone til skole,
7 P1: [men du:,
8 nei,
9 vi snakker ikke om()],
10 SV: du kan ikke! stoppe meg nå.
11 P2: ((ler))
12 ((buing fra salen))
13 SV: [de kommer til å sette] i gang,
14 de kommer til]å sette i gang,
15 P1: det [æ:r ikke et tema her,
16 jeg tror vi avrunder den].
17 SV: de kommer til å sette i gang en ny omdreining på privatisering av
18 skolen,
19 den klarte vi å stoppe.
20 de avviser at flere lærere i skolen er nødvendig for å ta seg av hver
21 enkelt elev,
22 det er en av svs viktigste saker,
23 ()
24 P2: ja,
25 ja,
26 nå har vi vært me:get hyggelige.
27 ((applaus og hyling))
28 og det var det.

Programleder får så vidt begynt på turen sin i linje 15 før Halvorsen avbryter han i linje 13-14. Hun fortsetter å snakke til tross for at programleder sier at temaet avsluttes. I motsetning til da hun brakte skole på banen i del to, vinner hun her kampen om ordet. Riktignok forteller den fortsettende intonasjonen at hun gjerne skulle ha sagt mer, men hun får presentert flere av poengene sine før programleder setter strek. Det hun imidlertid ikke oppnår, er å gjøre skole

til et tema for debatten. Verken programleder eller andre debattanter spiller videre på introduksjonen hennes, tvert imot markerer programlederne dette som noe illegitimt, som de har tillatt bare fordi de er ”hyggelige”.

Stoltenberg, som vi skal se at Skei har utpekt som debattvinner, fremstår ikke som spesielt sterk hva gjelder initiativ. Riktignok har han sammen med KrF nest flest initiativ – i alt ti, men han mislykkes i syv av tilfellene. Et eksempel har vi her:

1 SP: og no vil framstegspartiet privatisera og selja ut dei viktigaste
2 selskapa som forvaltar evigvarande verdia,
3 ikke sant,
4 på vasskraft,
5 og og innafor olje og,
6 da blir det jo inga inntekte til fellesskapet på sikt,
7 som k[an gjere at vi kan ha gode ve]lf[erdsttjeneste].
8 AP: °[()]liv signe°,
9 °det er°,
10 °det er],°
11 SV: [kanke jeg få],
12 P1: la oss høre med e:h,
13 ((peker mot halvorsen))
14 SP: det er ein kortsiktig politikk.
15 veldig kortsiktig politikk.
16 SV:°ja°,
17 det har liv signe helt rett i.
18 dette denne saken om lofoten og vesterålen

Stoltenbergs forsøk på å ta ordet ligger i grenseland mellom det å ta ordet uten å få det tildelt og å avbryte, ettersom det ligger nokså tett opptil et mulig responspunkt. Jeg regner den som en avbrytelse, ettersom initiativet faktisk kommer etter at Navarsete har begynt på en ny turkonstruksjonsenhet. Ikke bare avbryter han henne, han fortsetter også å forsøke å få ordet i linje 8-10 når han forstår at hun er midt i en turkonstruksjonsenhet. Men han mislykkes i sitt forsøk. Både han og Halvorsen er ivrige etter å ta ordet når Navarsete snakker på Regjeringens vegne. Ved å ta initiativ mens hun snakker rammer de hennes ethos og gir inntrykk av at de ikke stoler på henne som talskvinne for Regjeringen. Stoltenberg går faktisk til det skrittet å avbryte sin egen statsråd for å få overta ordet. Halvorsen på sin side begynner på en metakommentar der hun *spør* om å få ta ordet. Det er vanskelig å si om det er denne

”ydmykheten” som gjør at programleder velger å la henne få snakke fremfor Stoltenberg. Valget av neste taler kan for eksempel være knyttet til fordelingen av taletid.

Funnene mine viser at det er det å ta ordet uten å få tildelt tur – men uten å avbryte – som er mest effektivt. Totalt tyr debattantene til denne strategien 23 ganger. I 13 av tilfellene lykkes de. Avbrytelsene er på sin side vellykkede i ti av 22 tilfeller, mens bare tre av ti metakommentarer fører til at den som tar ordet, får snakke videre. Det er altså den svakeste formen for initiativ det er lettest å lykkes med, kanskje fordi det går mer ubemerket hen enn når noen markerer initiativet sitt med en metakommentar eller ved å avbryte noen som snakker. Jensen tar ordet fire ganger uten å få tildelt tur, deriblant her:

1 V: og det kan være den dagen kommer i stortinget (.) i: uti oktober en
2 gang,
3 at siv jensen må bestemme seg for,
4 hva er verst,
5 jens eller erna?
6 og jeg tror ho kommer til å si,
7 erna er best.
8 ((applaus))
9 P1: men,
10 **FRP: () °hele denne° debatten har jo vist i tillegg hvor viktig det er**
11 **at fremskrittspartiet gjør et godt valg.**
13 **fordi det æ:r gjennom oss vi kan få en borgerlig regjering >som fører en**
14 **streng asylpolitikk<.**

Det er få minutter igjen av debatten, og Sponheim har holdt et lengre innlegg som vi ser slutten av i utdraget over. Når han har avsluttet turen sin, utnytter Jensen det litt nølende i programleders initiativ og tar ordet uten å ha fått det. Hun får beholde det og utvikle det til en flerleddet tur, noe som viser at man ikke trenger å miste ordet straks, selv om man har tatt det istedenfor å få det. Denne strategien er særlig legitim i sekvensielle kontekster som denne. Sponheim snakker nettopp om FrP, noe som ikke bare legitimerer, men også gjør det relevant at Jensen tar ordet uten å få det tildelt.

Metakommentarene er hovedsakelig formulert som spørsmål av typen ”kan jeg få si noe nå?”, en strategi vi har sett at blant annet Høybråten mislykkes med. Under kjemper han og Solberg om ordet i en scene som skiller seg ut hva gjelder kampen om ordet i debatten:

1 FRP: og det forteller meg,
2 at det er bare fremskrittspartiet,

3 som vet å stramme inn asylpolitikken >på en slik måte at vi får kontroll
4 på den<,
5 på samme måte som man har klart det i danmark,
6 hvor asyltilstrømmningen nesten! ikke! er til stede.
7 ((applaus))
8 P1: høybråten,
9 høybråten
10 AP: °jeg tenkte på det i sta,°
11 KRF: det som,
12 [det],
13 H: °[jeg] må få svare på det.°
14 P1: °høybråten°.
15 ((applaus))
16 H: hon sa altså[at],
17 KRF: [det] var jeg som fikk ordet m[en],
18 H: [ja], må jeg bare få si at,
19 ()væ:ldig hyggelig av dei.
20 ((høybråten ler brydd))
21 ((latter))
22 jeg skal være veldig kort.
23 det er helt riktig at det totalt sett kom flere i forrige periode,
24 men det var søtten tusen det første året,
25 det var fem tusen det siste åreæ:,
26 og vi gjorde en kjempeinnsats for å få det tallet ned,
27 og det kan ikke siv jensen forsøke å ta vekk.
28 vi brukte ganske tøffe metoder for å få det til,
29 og vi fikk ganske mye kjeft for å gjøre det,
30 og det synes jeg >du kunne bare innrømt< siv,
31 selv om du ikke liker at andre klarer å gjøre noe med tingene,
32 >så gjorde vi noe med det<.
33 ((applaus og hyling))
34 KRF: kan jeg få si no nå?
35 kan jeg få,
36 kan jeg få lov å si no nå, programleder?
37 P2: jens (.) stoltenberg,
38 P2: egentlig så er et vel slik at frp og arbeiderparti
39 er ganske like i noen spørsmål i asylpolitikken?

Opptakten til denne kampen om ordet er et personrettet angrep på Solberg fra Jensen som vi ser slutten på øverst i utdraget over. Dette til tross, programleder gir ordet til Høybråten i linje

8-10. Ved det mulige responspunktet som oppstår i forbindelse med turvekslingen, gjør først Stoltenberg et mislykket forsøk på å ta ordet. Han må vike for Høybråten som er tildelt tur. Men han får knapt begynt, før Solberg tar et metainitiativ i linje 13. Der innrømmer hun at hun bryter reglene, men legitimerer det samtidig ved å vise til et tungtveiende hensyn: Hun må få svare på det. Programleder forsøker å hindre at Høybråten mister ordet til Solberg, men da tar hun det på nytt og ignorerer Høybråten når han kommenterer det. Hun regelrett tar turen fra ham, og i linje 19 gir hun uttrykk for at hun vet at hun utviser dårlig debattskikk. Hun bruker pathos for å poengtere at hun er takknemlig for turen. Med ytringen ”veldig hyggelig av deg” gir hun publikum et inntrykk at hun snakker med Høybråtens velsignelse. Det som egentlig skjer, er at hun tar ordet fra ham. Hun overstyrer programleder som i utgangspunktet valgte Høybråten som neste taler. Ved hjelp at denne ”argumentasjonsfeilen” lykkes Solberg med en dominerende turtagningsstrategi.

I utdraget som omtales over, gir Høybråten opp kampen om ordet. Tidligere har vi sett eksempler på at mislykkede initiativ eller sidekommentarer fungerer som kølapper, men Høybråten taper isteden nok en kamp om ordet, umiddelbart etter det beskrevne tapet. Når Solberg er ferdig og publikum klapper, spør han i linje 34-36 om han kan få ordet og repeterer spørsmålet for programleder. Han blir imidlertid ignorert. Programleder er ikke lenger interessert i å høre Høybråtens side av saken. Neste tur tildeles Stoltenberg, som det kommer frem av eksempelet at også trakk ”kølapp”. De tre debattantene bruker ulike strategier for å få ordet. Høybråten mislykkes når han spør om å få det. Heller ikke Solberg har suksess med sin metakommentar i linje 13, og lykkes i å ta ordet først når hun tar det uten å ha fått det. Stoltenberg får som nevnt også uttelling for å ta ordet uten at det er hans ”tur” – selv om dette må forbli en antagelse.

Som nevnt er Sponheim den mest defensive i debatten sett i forhold til bruk av turtagningsstrategier. I utdraget under tar han sitt eneste initiativ – og lykkes. Han og Halvorsen er uenige om hvorvidt man bør stille ultimatum hva gjelder oljeboring i Lofoten:

- 1 SV: [og du sitter i mi]ndretall.
- 2 så vi må bare slåss! det remmer og tøy kan holde,
- 3 for at velgerne stemmer i overbevisning i forhold til det de mener,
- 4 V: °dette er feil°.
- 5 ((uro, flere stemmer som ikke kan tydes))
- 6 SV:[og så skal vi,(.) og så,]
- 7 P1:[tror du at arbeiderpart]ie: vil lande på ditt standpunkt,
- 8 kristin halvorsen?

9 SV: jeg har tenkt å vinne denne saken.
10 det skal jeg,
11 ((applaus))
12 V: dette er feil.
13 for det,
14 øh,
15 det,
16 det,
17 det kristin halvorsen nå sitter og advarer mot,
18 det er at jens stoltenberg skal komme aleine med arbeiderpartiet på
19 stortinget og >gjøre opp med fremskrittspartiet<.
20 og jeg vil si det,
21 skulle det bli situasjonen,
22 >jeg håper ikke< det,
23 skulle det blir situasjonen at han kommer alene,
24 og han skal gjøre opp lofoten vesterålen med fremskrittspartiet,
25 så har han ingen andre enn fremskrittspartiet å gjøre opp budsjett med.
26 da er budsjettdøra stengt!.
27 P1: [erna solberg],
28 V: og [det er et li]:ke sterkt pressmiddel som det kristin halvorsen
29 presenterte nå.
30 ((applaus))

I linje 4 tar Sponheim ordet uten å få tildelt tur idet Halvorsen kommer til et mulig responspunkt. Han gjør det i form av en vurdering av innlegget hennes, som ved første øyekast kan se ut som et forsøk på å ta ordet. Det er det imidlertid ikke, ettersom ytringen har fallende intonasjon. Det indikerer at den talende, altså Sponheim, har fullført ytringen sin. Samtidig markerer han med vurderingen at han har noe på hjertet; han trekker en ”kølapp”, men venter ikke på å bli tildelt ordet. Isteden griper han sjansen ved et mulig responspunkt hos Halvorsen, selv om hennes fortsettende tale markerer at hun ønsker å beholde ordet. Kan kølappen være årsaken til at programleder – og de andre debattantene – lar Sponheim få snakke ut når han har tatt ordet?

Som nevnt har jeg registrert 55 forsøk på å ta ordet i debatten. Det skal imidlertid ikke stikkes under en stol at det er mørketall i denne kategorien. Det har mye å gjøre med de begrensningene tv-mediet gir hva gjelder lyd. Fokus er ikke på alle hele tiden, men på den eller dem som har ordet. I utdraget under finnes to eksempler på initiativ jeg ikke har

registrert, ettersom jeg bare hører at Sponheim sier noe, og ikke *hva* han sier. Slike tilfeller kan ikke regnes som ytringer.

1 SP: [senterparti],
2 ((applaus))
3 senterpartiet har fått på plass grø:ne sertifikat.
4 det er antagelig det vik[ti]gaste steget som har skjedd,
5 P2: °>[ja]<°
6 SP: den viktigaste milepelen for å få fart på fornybar energi i [de]tta
7 landet,
8 P2: °[ja]°
9 SP: og mi skal satsa både på vindkraft,
10 på utbygging av skog (.) bio,
11 V: ()
12 SP: jo,
13 og på småkraft i tiden som >kjem fram<,
14 og det vil føre til at tu:senvis av arbeidsplassa.
15 det vil syta før at mange lokalsamfunn får nye bein å stå på.
16 det e framtidsretta,
17 det e miljøvennleg,
18 og det e eit viktig,
19 ein viktig del av klimapolitikken.
20 V: ()
21 ((flere snakker/skriker om hverandre i bakgrunnen))
22 FRP: () dere har,
23 P2: torstein dahle >får siste på den<.

På dette tidspunktet i debatten – mot slutten av tredje del – er det høy temperatur. Det nærmest koker idet Navarsete avslutter sin replikk. ”Alle” vil ha ordet, men konkret fanger jeg kun opp Sponheim og Jensen. Sponheims to utydelige initiativ i linje 11 og 20 kan ikke regnes som ytringer. Jensens initiativ i linje 22 regnes derimot som et mislykket forsøk på å ta ordet uten å få tildelt tur.

Tvilstilfeller til tross. Funnene i denne kategorien reflekterer i nokså stor grad funnene for respons. Dahle, Navarsete, Sponheim og Høybråten, som er registrert med færre responser enn de andre debattantene, er også de som tar få initiativ til tur – med unntak av Høybråten. Med ti forsøk på å ta ordet er han på nivå med Stoltenberg i denne kategorien og passerer både Jensen og Solberg. Sistnevnte tar ikke mer enn fem forsøk, noe som indikerer at hun er nokså defensiv. Helhetlig er det likevel sentrumpartiene som skiller seg ut som mest

defensive, særlig Senterpartiet og Venstre. Halvorsen derimot, som i likhet med Navarsete regjerer sammen med Stoltenberg, er svært offensiv, ikke minst når det gjelder å ta initiativ til å få tur i debatten.

4.5 Taleromsstrategier

	Innledning som fordrer utvidet tur	Metakommentar	Fortsette å snakke ved avbrytelse	Rush through
Rødt	1	1	2	37
SV	2	19	4	68
AP	3	15	1	115
SP		4		51
V	1	11		61
KrF	1	5	1	38
H	1	10	2	99
FrP	1	6	2	44

Tabell 4: Taleromsstrategier

Her har jeg registrert ulike strategier for å få utvidet tur, med andre ord hvordan de utnytter talerommet. Debattantene kan innlede på en måte som fordrer utvidet tur, bruke metakommentarer, fortsette å snakke ved avbrytelse og bruke rush through. Sistnevnte kategori er den desidert vanligste måten å signalisere ønske om utvidet tur på. Hele 513 ganger jevnt fordelt gjennom debatten benytter de ulike debattantene seg av denne strategien. Det blir naturlig å spørre: I hvilken grad resulterer denne strategien i utvidet tur? Men ”utvidet tur” er et relativt begrep. Derfor har jeg ikke brutt ned funne til vellykkede og mislykkede forsøk slik jeg gjorde det i forrige kategori.

Av tabellen kommer det frem at innledninger som fordrer utvidet tur og det å fortsette å snakke ved avbrytelse, er de strategiene som er minst utbredt blant debattantene hva gjelder å beholde ordet. Metakommentarer er derimot en strategi som alle debattantene benytter seg av i større eller mindre grad. I tillegg skal det nevnes at det er store variasjoner mellom debattantene i hvilken grad de over hodet benytter strategier for å få utvidet tur. Sett bort fra

rush through bruker Stoltenberg og Halvorsen slike strategier i henholdsvis 19 og 25 tilfeller, mens Navarsete bare gjør det fire ganger. Jensen er også lite aktiv på dette området med bare ni forekomster utenom rush through.

4.5.1 Metakommentar

I løpet av debatten er det 71 forekomster av metakommentarer brukt som strategi for å få utvidet tur. Til sammenligning brukes denne strategien bare ved ti anledninger i forbindelse med initiativ, forrige analysekategori. Igjen er det Halvorsen og Stoltenberg som utpeker seg, med henholdsvis 20 og 15 metakommentarer. Solberg og Sponheim er også flittige brukere av denne strategien med ti og elleve slike kommentarer.

Hos Stoltenberg peker én type metakommentarer seg ut. Han skal bare ”si én ting (til)”, som her:

```
1 AP: hvis vi bruker det beste i det norske samfunnet,  
2 mobiliserer det vi har av krefter,  
3 så kan vi sikre en god og verdig eldreomsorg,  
4 selv om vi blir flere eldre.  
5 men så har jeg lyst til å si en ting,  
6 (.) om utsagnet om at eldrebølgen kommer til å ramme! oss.  
7 jeg mener det er en helt feil tilnærming til det vi står >ovenfor<,  
8 for det at vi blir flere eldre,  
9 det er noe grunnleggende veldig positivt,  
10 for det skyldes at fle:re le:ver lenger.
```

Her svarer Stoltenberg først på spørsmålet fra programleder, for så å si at han har lyst til å si ”en ting”. Denne strategien viser seg både her og ved andre tilfeller å være effektiv: Han beholder ordet lenge etter metakommentaren. Dette er en type metakommentar som forebygger turskifte. En annen vanlig måte å bruke metakommentarer på er å be om å få fullføre et resonnement, slik Solberg gjør det ved to anledninger her:

```
1 H: det er helt nødvendig med skattelettelser for å få dette til,  
2 for det at u:tgangspunktet for det programarbeidet høyre h[ad ]de,  
3 P1: [men] hvorfor  
4 er det nødvendig?  
5 H:la meg få forklare det da.  
6 utgangspunktet for det,  
7 e at vi nettopp har tatt inn over oss den advarselen som er komt.
```

8 hva: skal til for at vi kan ha en god eldreomsorg?
9 hva skal til for at vi har balanse i økonomien?
10 etter 2020?
11 etter 2030?
12 jo det er å bruke de eneste ti årene det,
13 til å sørge for at vi har en enda bedre økonomisk verdiskapningsbasis
14 til å betale for det,
15 det er å sørge for at de små og mellomstore bedriftene,
16 P1: hvor vil du ta de pengene [fra til eldreomsorgen?
17 vil du ta] dem fra
18 oljefondet?

19 H: [men, men la meg forklare ferdig].

20 de små og mellomstore bedriftene må bli enda mer lønnsomme,
21 så gir de mer skatteinntekter,
22 og så har du faktisk rå til,
23 (.) å satse mer på eldreomsorgen.

Både i linje 3-4 og 16-18 bryter programleder inn i Solbergs resonnement med oppfølgingsspørsmål. I stedet for å gi den responsen som kreves, ber Solberg om å få fortsette sitt resonnement. Det ligger implisitt i metakommentarene at hun snart kommer til det programleder er ute etter – og hun lar henne i begge tilfeller snakke videre. Hun lykkes altså med sin strategi for å få utvidet tur.

I analysen av initiativkategoriene og funnene der så vi at Halvorsen brukte metakommentarer iherdig for å få ordet. Hun ville snakke om skole, men lyktes ikke i å bringe temaet på banen. I utdraget under har hun hatt en replikk og blir konfrontert videre av programleder. Ved hjelp av en rekke metakommentarer forsøker hun å få utvidet tur, slik at hun kan få ta opp skole som et tema:

1 P2: [vi kan jo, vi må ta et hvis her],
2 (.) så hvis det blir et borgerlig flertall
3 og dere må styre i en,
4 i en eventuell mindretallsregjering,
5 fordi ikke de blir enige,
6 og sv har gjort et så dårlig valg,
7 hva da?
8 SV: men jeg gjør bare en ting jeg nå,
9 og det er å mobilisere alle som noen sinne har lurt på om de skulle
10 [stemm]e sv,

11 P2:[jo jo]
12 SV: på å gjøre det.
13 jo,
14 men [kjære vene],
15 P2: [men hvis d]et,
16 det er mye hvis på borgerlig side,
17 men det er noen hvis! også på rødgrønn side,
18 og hvis det [skjer ()],
19 SV: [men hvor]for i all verden! skal jeg drive og diskutere det
20 der
21 fram til det foreligger et valgresultat på mandag?
22 nå har jo jeg en jobb å gjøre,
23 og det er å be alle dem som sympatiserer med sv og >som kommer til å<
24 a:vgjøre dette valget og om det fortsatt er rødgrønt flertall,
25 til å stemme.
26 P1: men e:ksisterer det noen smertegrense for dere?
27 SV: men kjære,
28 det gidder! jeg ikke å diskutere en gang,
29 for nå er det [ba]re en ting som gjelder,
30 P2: [jo]
31 SV: og det er å mobilisere,
32 >og så<,
33 vet du hva,
34 så har jeg tenkt å si,
35 P2: du må ikke se: så strengt på meg.
36 ((latter))
37 SV: jo,
38 for jeg har tenkt å si,
39 nå gjør jeg det,
40 bare for at du ikke skal >stoppe meg<,
41 for nå har jeg nemlig tenkt å snakke om skole,
42 for jeg har kranvla med dere i hele dag,
43 for å få skole opp som et vikti[g tema].
44 P1: [nei,
45 ne]i.
46 SV: det er en av de sakene,
47 P1: ()
48 SV: det er en av de sakene som velgerne er mest [oppta]tt av,
49 P1: [ja,
50 ja]

51 SV: og det dreier seg om i regjeringsspørsmålet.
52 på siv jensens hund[redagersplan,
53 loves det ikke om en] krone til skole,
54 P1: [men du:,
55 nei,
56 vi snakker ikke om()],
57 SV: du kan ikke! stoppe meg nå.
58 P2: ((ler))
59 ((buing fra salen))
60 SV: [de kommer til å sette] i gang,
61 de kommer til]å sette i gang,
62 P1: det [æ:r ikke et tema her,
63 jeg tror vi avrunder den].
64 SV: de kommer til å sette i gang en ny omdreining på privatisering av
65 skolen,
66 den klarte vi å stoppe.
67 de avviser at flere lærere i skolen er nødvendig for å ta seg av hver
68 enkelt elev,
69 det er en av svv viktigste saker,
70 ()
71 P2: ja,
72 ja,
73 nå har vi vært me:get hyggelige.
74 ((applaus og hyling))
75 og det var det.

I linje 14 begynner Halvorsen på en metakommentar, men blir avbrutt av programleder. Like etterpå avbryter hun han imidlertid med en ny metakommentar som innebærer en protest mot det programleder legger opp til å spørre om. Med den som innledning får hun frem sitt poeng, nemlig at hun ikke vil spekulere, men heller sanke velgere. Nok et kritisk innstilt spørsmål fra programleder får henne – på metanivå – til å nekte å svare på spørsmålets premisser. Vi vet at hun har ventet på anledningen til igjen å introdusere skole som tema, og nå prøver hun med flere metakommentarer etter hverandre i linje 33-43 . Med dem uttrykker hun på ulike måter ønske om utvidet tur, men i linje 54-56 avbryter programleder henne, noe hun parerer med ”du kan ikke stoppe meg nå”. Begge programlederne er involvert, og til tross for nok en avbrytelse, fortsetter Halvorsen å snakke. Når Olsen avrunder innlegget hennes i linje 71-75, er det høyt støynivå blant publikum. Klapp, latter og hyl vitner om ulike reaksjoner på Halvorsens dominerende opptreden. Halvorsen bryter ut av rammene for debatten og tar en

liten stund kontroll over den. Hun trer frem som svært dominerende, men hva tjener hun på det? Med metakommentarene i linje 40 og 57 viser hun stryke, men samtidig innrømmer hun at hun forventer å miste ordet. Publikums høylydte reaksjon i form av applaus og hyling tyder på at den harde kampen for utvidet tur går utover budskapet til Halvorsen.

Til sammen bruker Halvorsen metakommentarer ved 19 anledninger for å få utvidet tur. Hun er ikke like systematisk i sin bruk av dem som det Stoltenberg er. Under kommer et lengre innlegg som illustrerer hans strategiske bruk av metaspråket:

1 AP: det vi kan gjøre=,
2 =er å gå til valg på følgende,
3 og si at vi må bruke de store pengene på de store oppgavene.
4 og eldre omsorg er en av de absolutt største oppgavene.
5 da kan vi ikke bruke titalls milliarder på lavere skatt,
6 for vi må: bruke de pengene på eldreomsorg.
7 **>det er det ene vi skal si<.**
8 **det andre vi skal si,**
9 er at vi skal gå til valg på en pensjonsreform som gjør at flere
10 mennesker kan kombinere det å ha pensjon,
11 men samtidig jobbe.
12 da vil flere jobbe mer,
13 det er det viktigste vi kan gjøre,
14 for å finansiere økt eldreomsorg,
15 og også økte pensjoner >i årene som kommer<.
16 **[og det tredje],**
17 P2: og den [sekstimersdag]en kan du bare glemme?
18 AP: ja:, altså
19 jeg mener [jo da,
20 at],
21 P2: [ja,
22 sa du]?
23 AP: sagt på en forsiktig måte,
24 at det at vi blir flere eldre,
25 styrker jo ikke argumentasjonen for sekstimersdagen,
26 **men det siste jeg vil si,**
27 **det siste jeg vil si,**
28 det er at en grunn til at vi har holdt igjen pengebruken i gode tider.
29 og bygget opp et pensjonsfond,
30 det er nettopp for å kunne bruke mye penger i dårlige tider,
31 og bruke penger på å bygge opp eldre omsorgen >når vi nå får økte

32 utgifter<.

33 så det har vært en klok politikk,

34 som gjør at vi nå kan møte den flotte veksten i antall >eldre<.

De fire metakommentarene, henholdsvis i linje 7, 8, 16 og 26-27, fungerer som en rød tråd gjennom innlegget og fremstår som en gjennomført og vellykket strategi for å holde på ordet. Riktignok blir Stoltenberg avbrutt i linje 17 og 21-22. Det tar han hensyn til, for så å hente seg inn igjen ved hjelp av metaspråket. Slik markerer han at han var midt i et resonnement og har til hensikt å fullføre det. Det får han også anledning til.

Sponheims metakommentarer, elleve til sammen, er mer innholdsbaserte enn hva Halvorsen og Stoltenbergs er, som her:

1 V: for å bygge en bro mellom debatten om skattelette og eldreomsorg,

2 så har jeg lyst til å si,

3 >at vi må ha økte skatteinntekter i framtida for å klare å løse disse

4 store utfordringene<,

5 og da er spørsmålet,

6 hvordan får vi økte skatteinntekter?

Her ser vi hvordan Sponheim bruker metakommentarer for å skape koherens i debatten. Istedenfor straks å introdusere noe nytt, innleder han med å si at han vil ”bygge en bro”, noe som signaliserer ønske om utvidet tur. Også Solberg benytter i stor grad denne formen for metakommentarer, selv om hun blant annet drister seg til å si ”ja, men hør her”. Jensens metakommentarer annerledes igjen. Det er bare seks av dem, men de er krasse, som i begynnelsen og slutten av dette utdraget:

1 P2: nå har du gått carl i hagen,

2 altså spilt visse spill,

3 men denne gangen har du levert en skriftlig garanti:,

4 FRP: neineineinei,

5 la meg få fullf[øre],

6 P2: [når] så vi det i,

7 >er det<,

8 når så vi det,

9 i hvilken valgkamp så vi en skriftlig garanti om dette?

10 FRP: fre:mskrittspartiet har sagt det samme i fem år.

11 det ene vi har sagt,

12 er at vi gjerne! vil samarbeide med alle disse partiene.

En innledning som fordrer utvidet tur, trenger imidlertid ikke å være formulert i klartekst som over. Her markerer Halvorsen, i likhet med Sponheim, ønske om utvidet tur i en mer implisitt vending:

SV: denne bolken,
denne bolken skulle jo handle om asyl og integrering,

Halvorsen går til det tematiske utgangspunktet for den aktuelle delen av debatten, for slik å si at hun vil bringe inn noe nytt. Spørsmålet er om det er strategisk lurt av henne å fordre utvidet tur på dette tidspunktet. Programleder har nemlig signalisert at runden er over, men samtykker til slutt til at Halvorsen skal få snakke. Likevel mister hun ordet like etterpå. Det kan være fordi det er knapt med tid igjen, med tanke på at debatten er strengt regissert. Sånn sett kunne det her ha vært mer effektivt å gå rett på sak enn å bruke tid på en innledning.

4.5.3 Rush through

Som nevnt er rush through den desidert mest brukte strategien for å få utvidet tur. Stoltenberg og Solberg bruker den mest, henholdsvis 115 og 99 ganger. Mens Jensen er registrert med bare 44 forekomster av rush through. Til sammenligning benytter Dahle, som har betraktelig mindre taletid enn henne, strategien 37 ganger i løpet av debatten.

I denne undersøkelsen er rush through knyttet til intonasjon, det vil si at jeg har registrert rush through ved fortsettende intonasjon ved mulig responspunkt. Av navnet skulle man tro at dette var knyttet til å snakke fort, og ofte sammenfaller riktignok rask tale og fortsettende intonasjon. Det blir noe stresspreget over det, som her, hvor jeg har uthevet fortsettelsene:

1 AP: men jeg mener,
2 ((applaus))
3 (.) jeg mener at det,
4 at det høyre og fremskrittspartiet gjør,
5 er veldig uklokt.
6 for de sier følgende.
7 vi skal begynne å bore utenfor lofoten.
8 men >det er helt feil<,
9 **>for det atte< vi skal først få kunnskap,**
10 **for de kan ikke mene at vi først skal ta en beslutning,**
11 og så skal vi skaffe all den kunnskapen som stortinget har bedt om,

12 **men som også står i petroleumsloven,**
13 det er faktisk forbudt i henhold til norsk lov,
14 å begynne å bore før man har innhentet de omfattende
15 konsekvensutredningene.

16 så jeg mener rekkefølgen er feil,

17 **dere sier først beslutning,**

18 så kunnskap.

19 jeg sier først [kunnskap,

20 så beslutning],

21 P2: [kort replikk til sol]berg.

22 H: ()

23 **AP: og det er den måten vi har gått fram på >norsk sokkel i alle< år,**

24 **og det er det som har gjort at vi har valgt å >ikke åpne noen områder,**

25 P2: ()

26 AP: åpne andre områder<,

28 **og fått et balanse mellom fisk og olje.**

I løpet av denne replikken benytter altså Stoltenberg rush through sju ganger som strategi for å få utvidet tur. Til sammen bruker han denne strategien 115 i løpet av debatten. Han vil tydelig ikke miste eller gi fra seg ordet, og holder generelt et høyt tempo når han snakker. Det understreker den utstrakte bruken av rush through. Som det kommer frem av eksemplene, betyr ikke fortsettende intonasjon nødvendigvis at vi har med rush through å gjøre. Dette er knyttet til syntaks:

1 H: jeg mener at hvis du virkelig vil som politiker >gjøre forandringer i
2 nor[ge]<,

3 P1:[jo], men jeg må bare,

4 H: ja,

5 men hør her,

6 så må du bruke makten din,

7 **og så håper jeg at det betyr,**

8 at hvis du er for å kutte helsekøer,

9 hvis du er for å senke skattene,

10 hvis du er for å bygge veier raskere,

11 ja,

12 og hvis du er for en bedre skole,

13 [som jeg oppfatter er felles for oss],

14 P1: [men betyr ikke det at siv jensen må] endre på den

15 garantien hun har gitt tidligere for at det skal bli en borgerlig

16 regjering?

Mange markører for fortsettende intonasjon til tross: Det er bare én forekomst av *rush through* i Solbergs replikk over. Den kommer etter første mulige responspunkt. Solberg kunne ha markert responspunktet med fallende intonasjon. Isteden begynner hun rett på en ny turkonstruksjonsenhet i linje 7, noe som kan forebygge en fra hennes side uønsket turveksling – uten at det kan slås fast at Solberg ville ha mistet ordet om hun ikke hadde brukt *rush through*.

Solberg utnytter så vel syntaks som semantikk for å holde på ordet. Utdraget viser at Solberg velger en kompleks setningsoppbygging, noe som utsetter et mulig responspunkt. Her, som ved flere andre anledninger i debatten, bruker Solberg konjunksjonen *hvis*. Slik tøyser hun varigheten på turen sin, forutsatt at hun skal få fullføre den påbegynte setningen. I tillegg til denne bruken av leddsetning foran helsetning, benytter Solberg seg av parentetisk prosodi, som for eksempel i linje 13. Hun ramser opp og skyter inn setningselementer og utsetter på den måten mulige responspunkter. I utdraget over er imidlertid ikke denne strategien vellykket, ettersom hun blir avbrutt av programleder før hun har fullført resonnementet sitt. Solberg unngår altså å bruke strategier som *rush through* flere ganger for å holde på ordet, men her resulterer det i at hun må gi etter for et oppfølgingsspørsmål.

4.5.4 Fortsette å snakke ved avbrytelse

Det å fortsette å snakke ved avbrytelse er i likhet med innledninger som fordrer utvidet tur, en lite brukt strategi hos debattantene. De gjør det totalt tolv ganger i løpet av debatten. Her er et eksempel, hvor Jensen ”overkjører” Navarsete ved hjelp av denne strategien:

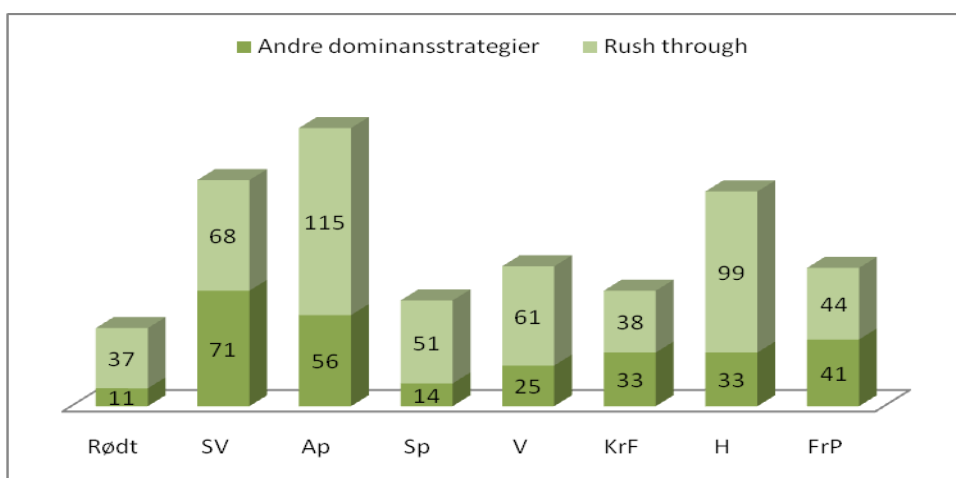
```
1 FRP: hvorfor stemmer dere da ned he:lt konsekvent alle de forslag (.) om
2 å bygge ut vannkraft i norge
3 som fremskrittspartiet har fore[slått de siste ti å]rene?
4 P2: [kort replikk på den].
5 FRP: det [hadde gitt ]oss masse! mer energi(.) til lav pris til
6 forbrukeren.
7 SP: [senterparti],
8 ((applaus))
9 senterpartiet har fått på plass grø:ne sertifikat.
10 det er antagelig det vik[ti]gaste steget som har skjedd,
```

Over avbryter programleder Jensen før hun kommer til et responspunkt. Han gir Navarsete ordet. Men istedenfor å respektere dette, begynner Jensen på en ny tur. Slik overkjører hun Navarsete som rettmessig tar initiativ, men må vente på tur til Jensen har fullført. Her overprøver Jensen ordstyreren og fremstår samtidig som dominerende overfor Navarsete som ikke tar opp kampen med henne. Som sagt er denne strategien lite brukt, men det betyr ikke at debattantene gir seg umiddelbart når de blir avbrutt. Ofte fullfører de den turkonstruksjonsenheten de har påbegynt når avbrytelsen finner sted. Det er imidlertid først når de fortsetter å snakke etter et mulig responspunkt, at det blir å regne som en strategi for få utvidet tur, slik det fungerte for Jensen i utdraget over.

4.6 Samlet analyse

I dette delkapitlet vil jeg først gi en kort sammenfatning av dominansgraden til debattantene, før jeg oppsummerer bruken av de ulike dominansstrategiene ved å ta for meg hver enkelt partileder. Først i diskusjonen i oppgavens avsluttende del vil jeg koble funnene opp mot den politiske konteksten partien foregikk i.

Figur 4 viser alle forekomstene av strategier fordelt på debattantene. Jeg har valgt å skille mellom rush through og de resterende dominansstrategiene, ettersom denne taleromsstrategien skiller seg markant fra de andre hva gjelder antall forekomster. Som det kommer frem av tabellen, benytter deltagerne denne strategien mellom 37 og 115 ganger i løpet av debatten. Disse forekomstene kan derfor gjøre store utslag i oversikten. Jeg utelukker dem altså ikke, men mener forekomstene av de resterende dominansstrategiene gir et riktigere bilde av styrkeforholdet mellom debattantene.

Figur 4: Antall forekomster av dominansstrategier.

Hvis vi ser bort fra rush through, er det Halvorsen som benytter seg mest av dominansstrategier – hele 71 ganger. Det er langt ned til nestemann, Stoltenberg, med 56 forekomster før det igjen er et stort hopp ned til Jensen, som følges av Høybråten og Solberg. Sponheim plasserer seg mellom dem og Navarsete, som bare ved 14 anledninger bruker strategier for å dominere. Rødt følger hakk i hel med elleve forekomster.

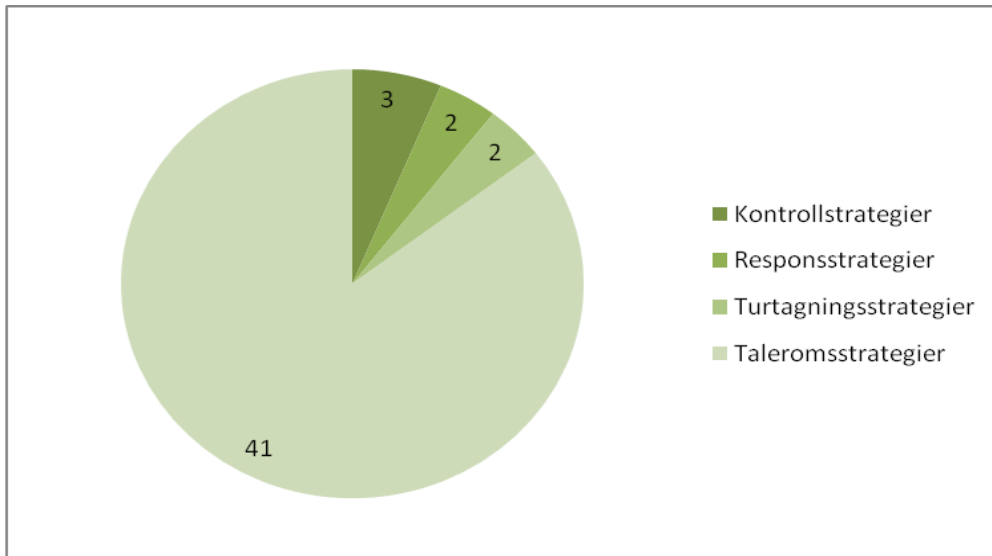
En sammenligning mellom taletid og forekomster av dominansstrategier viser en tydelig sammenheng mellom kvantitativ og interaksjonell dominans – med noen unntak. For det første benytter Solberg og Høybråten seg av dominansstrategier like mange ganger, til tross for at Solberg har 3,27 minutter mer taletid enn han. Det kan på den ene siden bety at Høybråten utnytter muligheten til å vise styrke når han har den, på den annen side kan det bety at han ikke lykkes i sin bruk av strategiene. Uansett fremstår han som en offensiv debattant, ettersom det i utgangspunktet ligger en styrke i å ta strategiene i bruk. Jeg ser her heller ikke bort fra at Solbergs utstrakte bruk av rush through har innvirkning på taletiden hennes.

For det andre bytter Stoltenberg og Halvorsen plass: Mens Stoltenberg er den som har ordet mest – 1,15 minutter mer enn Halvorsen – har sistnevnte flest forekomster av dominansstrategier. Hvis vi regner om dem om til antall forekomster per minutt, benytter hun 6,3, mens Stoltenberg benytter 4,5 dominansstrategier per minutt av taletiden sin. Her må også tas i betraktning at mens det var planlagt at Stoltenberg skulle disponere mer av talerommet enn de andre debattantene, er det overraskende at Halvorsen gjør det, ettersom taletiden også – ifølge NRK – til en viss grad kan påvirkes av representasjon. Slik tolker jeg at Stoltenberg bruker dominansstrategiene for å forsvare territoriet sitt, mens Halvorsen med sin offensive stil erobrer talerom som i utgangspunktet ikke var tiltenkt henne.

Under følger den delen av analysen der jeg sammenfatter funnene mine og presenterer de ulike debattantene som debattprofiler hva gjelder bruk av dominansstrategier. For at diagrammene, som Figur 5 er eksempel på, skal bli fullstendige, må de leses sammen med tabellene for henholdsvis kontrollstrategier, responsstrategier, turtagningsstrategier og taleromsstrategier tidligere i kapitlet. Dette er spesielt viktig med tanke på rush through, som hos samtlige debattanter utgjør størstedelen av forekomsten av taleromsstrategier.

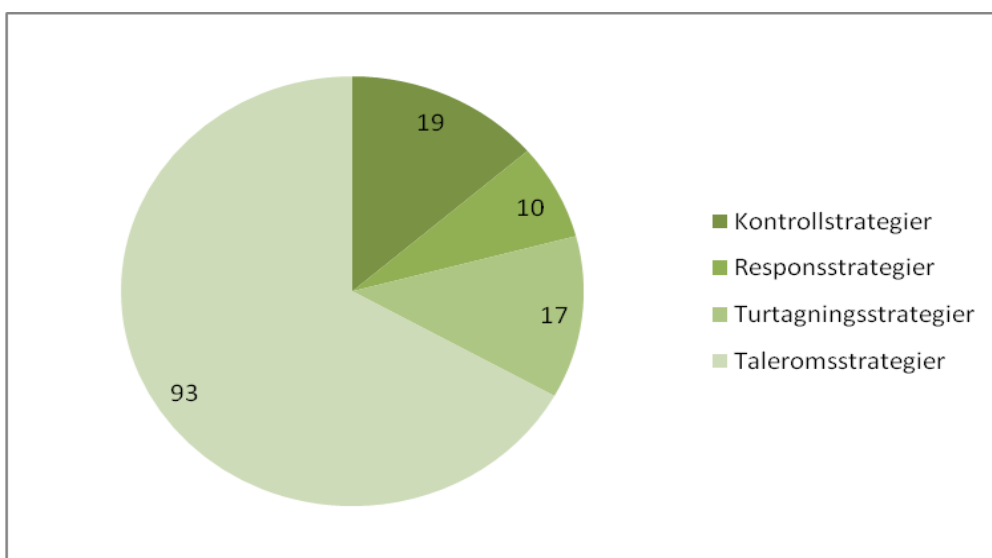
4.6.1 Torstein Dahle, Rødt

Figur 5: Antall forekomster av dominansstrategier hos Torstein Dahle

Dahle er den minst dominerende av debattantene både hva gjelder dominansstrategier og taletid. Den beskjedne rollen er forventet, ettersom NRK ikke likestiller Dahle med de andre debattantene som i motsetning til han, representerer stortingspartier. Dette gjør at jeg som tidligere nevnt, ikke legger særlig vekt på Dahle og hans dominansstrategier i denne oppgaven. Han er likevel en del av det totale bildet og vil bli brukt for å kontrastere de andre partilederne der jeg vurderer det som hensiktsmessig.

4.6.2 Kristin Halvorsen, Sosialistisk Venstreparti

Figur 6: Antall forekomster av dominansstrategier hos Kristin Halvorsen

Sett bort fra rush thorough er Halvorsen den som bruker dominansstrategier mest av alle debattantene. Med hele 17 initiativ i form av ulike turtagningsstrategier fremstår hun som en svært offensiv debattant. Bak de 19 forekomstene av kontrollstrategier skjuler seg i all hovedsak vurderinger av andres innlegg, mest som protester mot det de sier. Noen ganger er det imidlertid med glimt i øyet hun vurderer:

1 P2: kristin halvorsen,
2 man har snakket om:,
3 eller du har snakket om:,
4 spetakkelet på borgerlig på side og greiene på borgerlig side og brukte
5 en
6 del ord som ihvertfall har hisset opp lars sponheim en del,
7 e:h [men],
8 **SV: [han] er lett å hisse opp,**
9 **så det går [fint det].**
10 ((latter))
11 P2: [dere har],
12 du har det heller ikke helt greit nå på tampen av valgkamp,
13 meningsmålingene er ikke de mest positive,
14 og,
15 SV: jo:da,
16 **det [kommer en god en i morra,**
17 **så det] er bare (),**

Her henvender programleder seg til Halvorsen ved å oppsummere hennes og SVs rolle i valgkampen, noe hun i linje 8 og 9 vurderer ved å kommentere og appellere til pathos. Slik fremkaller hun latter i studio og bidrar slik til å skape en lettere stemning rundt et vanskelig tema for henne. Dette følger hun opp i linje 16-17 ved å uttrykke at hun er positiv til hvordan valget skal ende. I stedet for å argumentere ut fra logos, tilbakeviser hun på en munter måte programleders påstand om at hun og partiet ligger an til å gjøre et dårlig valg.

Ellers peker Halvorsens bruk av metakommentarer for å få utvidet tur seg ut som en strategi hun bruker mye – hele 19 ganger. Denne strategien kan kobles opp mot det tilfellet der hun delvis lykkes i å introdusere skole som et tema i siste del av debatten. Som vi så i analysen av taleromsstrategier, blir hun avbrutt av programleder, for så å komme med en rekke metakommentarer for å beholde ordet og snakke om skole. I stedet for ganske enkelt å introdusere temaet, opplyser Halvorsen om at hun skal det – og begrunner det med at det er et viktig tema. En ting er at hun dominerer talerommet med denne strategien, en annen ting er

motivasjonen hennes for å gjøre det: Hun ønsker ikke bare å dominere interaksjonelt, men også tematisk utover rammene for debatten. Det er uhørt, mener Skei. Hun fremhever at verken programlederne eller de andre debattantene tillot henne å endre agenda for debatten utover det aktuelle innlegget. Skei forteller at hun og Olsen i forkant av debatten mottok telefon fra Halvorsen, som tryglet om at skole – en av SVs hjertesaker – måtte bli tema i debatten:

Vi ønsket mer breddbare og utfordrende temaer og syntes det var spesielt at Kristin Halvorsen ringte oss personlig. At hun likevel begynte å snakke om skole under debatten, tolket jeg som et uttrykk for en slags desperasjon: SV hadde gjort en dårlig valgkamp og slet på meningsmålinger. Ingen av de andre politikerne nappet på den. Det er forholdsvis uhørt å prøve å endre tema på den måten.

Skei kobler altså noe av Halvorsens forsøk på å dominere som et uttrykk for desperasjon. Hun mener initiativet er uhøflig, noe som kan svekke Halvorsens ethos overfor velgerne. Samtidig blir den utstrakte bruken hennes av metakommentarer og vurderinger et uttrykk for engasjement, som for eksempel når hun vurderer Solbergs innlegg om skattepolitikk:

1 H: så viser det altså at det er hundredeogfemti milliarder kroner mer i
2 skatteinntekter,

3 og da stort oppslag i dagbladet,

4 (.)om at lars sponheim hadde rett,

5 og det er ikke for det at han er snåsamannen,

6 (.) eller (),

7 ((latter))

8 P2: det er ikke langt unna.

9 ((applaus))

10 H: men det er fordi at det funker.

11 AP: men altså,

12 men altså,

13 ()

14 P1: halvorsen

15 SV: vet du hva,

16 vet du hva,

17 at det dære gåre IKKE an å bløffe folk med.

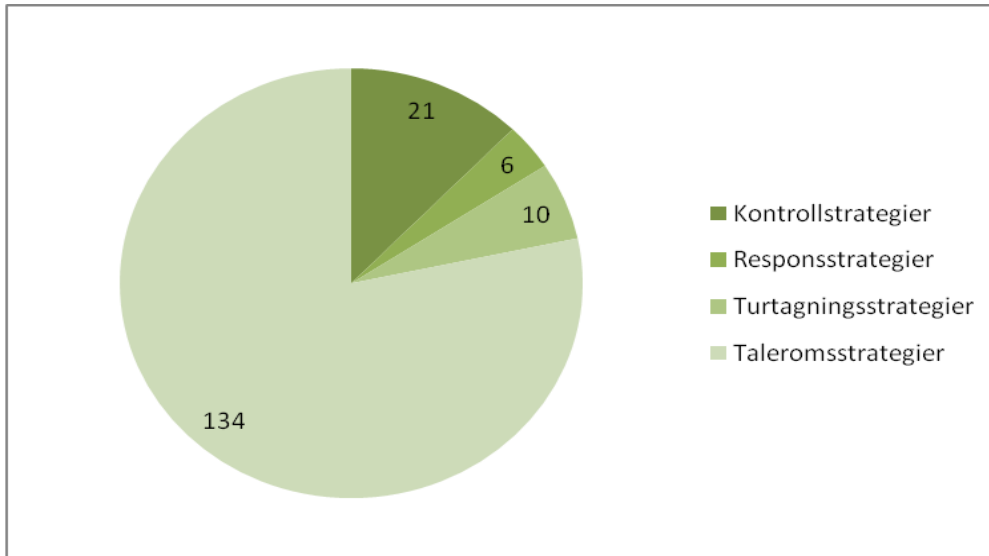
18 for i disse årene her hadde vi en høykonjunktur som gjorde at det meste
19 gikk så det grein.

20 og de: de regnestykkene som erna solberg og fremskrittspartiet viser til
21 når det gjelder den såkalte dynamiske skattepolitikken,

22 de går i minus.

Halvorsens vurdering av Solbergs innlegg starter i linje 15-17 hvor hun ikke bare gir uttrykk for at hun er uenig, men at hun faktisk mener at Solberg holder velgerne for narr, noe hun ikke godtar. Slik fremstår Halvorsen her som engasjert og inderlig.

4.6.3 Jens Stoltenberg, Arbeiderpartiet

Figur 7: Antall forekomster av dominansstrategier hos Jens Stoltenberg

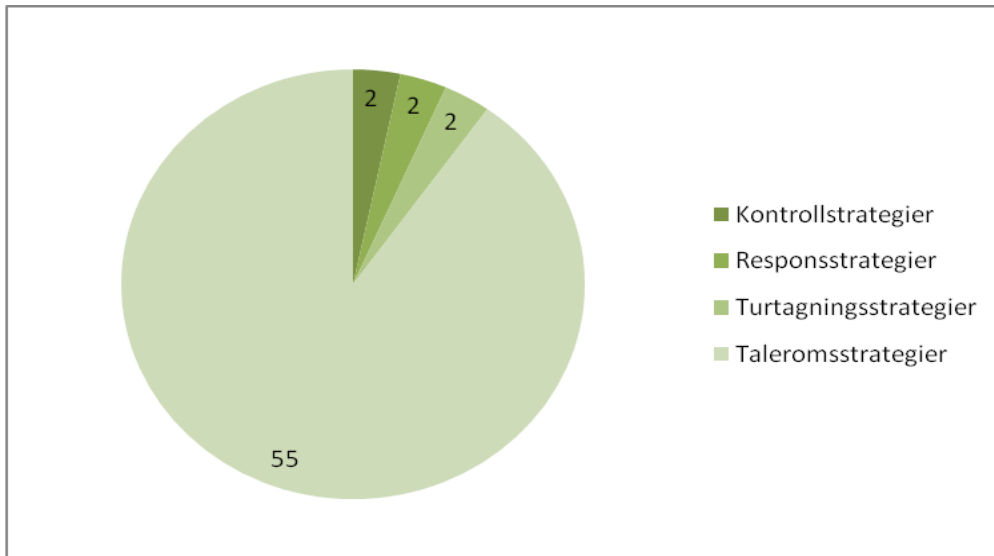
Rush through medregnet er Stoltenberg den mest dominerende deltageren i debatten. Ser vi bort fra de 115 forekomstene av denne taleromsstrategien, blir han imidlertid slått av Halvorsen. Hva gjelder tid, er Stoltenberg den som disponerer mest av talerommet. Et påfallende trekk ved Stoltenbergs dominansstrategi er bruken hans av metakommentarer for å få utvidet tur. Ved 15 anledninger benytter han denne strategien, oftest på en forebyggende og noen ganger også systematisk måte. Under er han i ferd med å miste ordet, og bruker metaspråket for å unngå det:

- 1 AP: hvis det er slik,
- 2 som åpenbart flere av dere mener,
- 3 at lavere skatter gir økte skattinntekter.
- 4 hvorfor stopper det da med tjue milliarder?
- 5 hvor[for ikke da ført]i? (.) sksti? (.) hundre?
- 6 H: [°jens jens jens°],
- 7 ((latter))
- 8 AP: for da vil det bare strømme,
- 9 strømme inn.

10 ((applaus))
11 dette her,
12 altså,
13 men jeg må få lov til å si,
14 det er som jeg sier,
15 at dette har vært prøvd før.
16 og da det endte så veldig galt i usa,
17 så kalte george bush det vu:duøkonomi.
18 ((nei fra salen))
19 P2: ()
20 AP: nå er det jeg som snakker,
21 og problemet æ:r,
22 at dere forsøker å innbille folk dette igjen,
23 og vi har sett det i norge,
24 V: ()
25 AP: dere brukte mange milliarder kroner på lavere skatt,
26 da ble det lite penger til kommunene,
27 slik at vi hadde store problemer i eldreomsorgen.
28 jeg sier ikke at vi har løst alle problemer.
29 jeg sier ikke at det er nok penger i kommunene.
30 men jeg sier at vi har gjort et valg.

Stoltenbergs angrep på de borgerlige får først Erna til å avbryte han, før også publikum reagerer med så vel latter og applaus som høylydt protest, slik det kmmer frem av linje 7,10 og 18. Når programleder forsøker å ta ordet – uten at jeg klarer å tyde hva han sier – tyr Stoltenberg til en metakommentar i linje 20. Med den markerer han at han akter å beholde ordet, noe han også gjør. Utdraget over er videre et eksempel på å vurdere andres politikk, noe som faller utenfor de dominansstrategiene jeg registerer i denne oppgaven, men som Skei mener Stoltenberg vinner debatten med. Han argumenterer ut fra logos og appellerer til publikums fornuft for slik å sette sine politiske motstandere i dårlig lys. ”Grunnen til at Stoltenberg kom godt ut av debatten er at han gikk han til angrep på Høyre på noe de nok ikke klarte å parere godt nok. Han vred 20 milliarder i skattelette til at det er 20 milliarder som han bruker på eldreomsorg”, sier Skei. Hennes mening om hvem som vant debatten stemmer altså overens med mine registrerte forekomster av dominansstrategier – vel å merke hvis rush through tas med i regnskapet.

4.6.4 Liv Signe Navarsete, Senterpartiet

Figur 8: Antall forekomster av dominansstrategier hos Liv Signe Navarsete

Sett bort fra Dahle, er Navarsete den desidert mest anonyme av de åtte debattantene. Hun evner bare å erobre 6,2 prosent av taletiden, mens Halvorsen, som leder et jevnstort parti som henne – står for hele 12,6 av taletiden i debatten. Kort taletid til tross, Navarsete bruker rush through flere ganger enn både Høybråten og Jensen. Slik forsøker hun altså nærmest kontinuerlig å holde på ordet når hun først har det, mens hun bare ved to anledninger tar eget initiativ i debatten. Hun prøver å ta ordet uten å få det og ved avbrytelse, men mislykkes. I tillegg benytter hun i alt fire metakommentarer for å holde på ordet. Linje 4 under er et eksempel på at hun lykkes med å utvide turen sin, som allerede har vart en stund:

1 P2: er du like tydelig som kristin halvorsen var i dag,
2 som sier at dette skal vi vinne?
3 SP: detta skal mi vinna.
4 og så må eg sei til framstegspartiet,
5 dei har aldri vore langsiktige i oljepolitikken.
6 på søttitalet ville carl i hagen selja ut rettigheten på stattfjord til
7 eit amerikansk selskap,
8 (.) då hadde mi ikkje hatt noko oljefond,
9 og me hadde >antageleg heller ikkje hatt eit stort framstegsparti<,
10 e:h
11 ((P2 humrer, "brøl" fra salen, applaus))
12 og no,
13 og no,

14 og no vil,
15 og no vil framstegspartiet privatisera og selja ut dei viktigaste
16 selskapa,
17 som forvaltar evigvarande verdia,
18 ikke sant,
19 på vasskraft,
20 og og innafor olje og,
21 da blir det jo inga inntekte til fellesskapet på sikt,
22 som [kan gjere at vi kan ha gode ve]lf[erdsttjeneste].
23 AP:°[()]liv signe°,
24 °det er°,
25 °det er],°
26 SV: [kanke jeg få],
27 P1: la oss høre med e:h,
28 ((peker mot halvorsen))
29 SP: det er ein kortsiktig politikk.
30 veldig kortsiktig politikk.

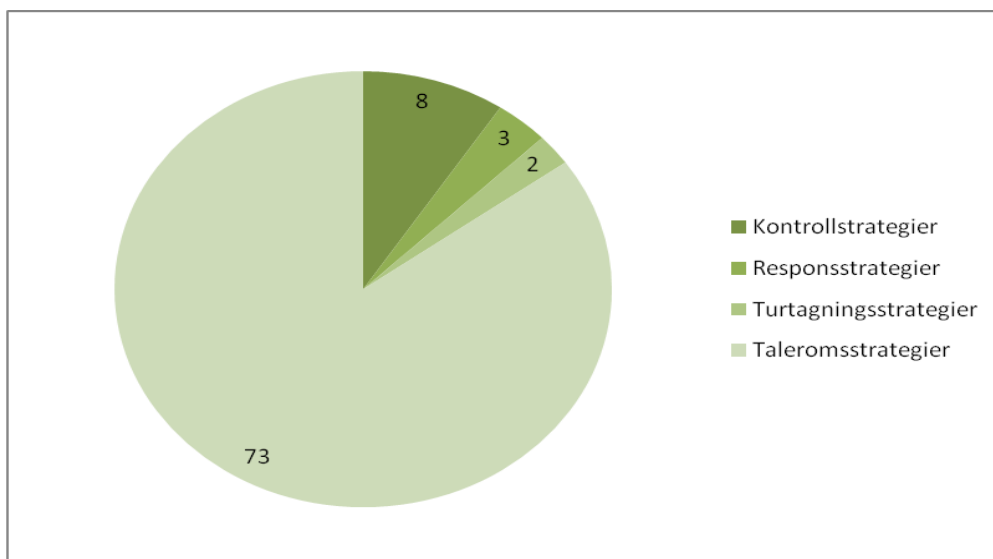
I linje 4 tyr altså Navarsete til metaspråket for å forebygge at hun mister ordet. Hun signaliserer at hun har mer på hjertet. Og i linjene som følger, viser hun styrke – riktignok på måter som ikke omfattes av de dominansstrategiene jeg registrerer. Hun angriper FrP ved delvis å argumentere ut fra logos, delvis å appellere til pathos i linje 8-9. Innholdet er kontroversielt, og det kan stilles spørsmål ved argumentasjonens gyldighet. Samtidig vekker hun så vel begeistring som sinne hos studiopublikum, slik det kommer frem av linje 11. Videre ser vi i linje 8, 9, 15, 17, 21 og 22 eksempler på at Navarsete bruker rush through for å få utvidet tur. Det at hun i bruker denne strategien hele 51 ganger og likeve oppnår liten kvantitativ dominans, tyder på at rush through er en relativt svak strategi hva gjelder å dominere debatten. På den annen side kan Navarsetes begrensede taletid være resultat av at hun sjelden blir gitt ordet. Som nevnt har både Rognmo (2009) og Sandvik (2004) funnet at det gjøres forskjeller på partiledere i møte med journalister i valgkampen – riktignok i intervjusituasjoner.

I linje 23 skjer noe som er påfallende hva gjelder Navarsetes rolle i debatten. Hun blir avbrutt – ikke av politiske motstandere, men av begge regjeringskollegaene sine – først Stoltenberg, så Halvorsen. Riktignok representerer de ulike partier, men de står også sammen i møte med opposisjonen. Ved å uttrykke behov for å supplere Navarsete med en så sterk

strategi som å avbryte, svekker Stoltenberg og Halvorsen troverdigheten hennes. De hever seg over henne ved hjelp av turtagningsstrategier, noe som skjer flere ganger i løpet av debatten.

Det skal sies at Navarsete spiller på lag med de to mest dominerende deltagerne i debatten. Slik skyver deres styrke henne til side. Det er åpenbart at det ligger strategiske forskjeller til grunn for misforholdet som oppstår dem imellom hva gjelder dominans. Dette viser seg blant annet i måten de gir respons på. Hele ni av elleve ganger svarer Navarsete på spørsmålets premisser. Hun fremstår i stor grad som en som aksepterer programledernes dominans uten å kjempe imot.

4.6.5 Lars Sponheim, Venstre

Figur 9: Antall forekomster av dominansstrategier hos Lars Sponheim

Som Skei påpeker, er Sponheim kjent for å være en offensiv debattant. I denne debatten er han imidlertid nokså anonym. Rush through inkludert dominerer han riktignok på lik linje med Jensen, men ser vi bort fra denne taleromsstrategien, slår han bare Dahle og Navarsete hva gjelder bruk av dominansstrategier.

Sponheim fremstår som sterk når han vurderer andres innlegg og når han bruker metakommentarer for å beholde ordet. Strategiene forekommer henholdsvis sju og elleve ganger. Han vurderer hovedsakelig i form av sidekommentarer. Her appellerer han samtidig til pathos:

- 1 H: jeg har snakket med siv jensen.
- 2 jeg har klemt på siv jensen.

3 ((latter))
4 P2: ja.
5 H: og jeg har snakket med lars.
6 og jeg har snakket me: me:h dagfinn,
7 **V: °du har ikke klemt på meg,erna°.**
8 H: (.)men jeg har ikke klemt på noen av de,
9 altså,
10 ((latter))
11 de: ble det.
12 jeg mener (.) at vi har såpass mye felles mellom disse fire partiene,
13 for med en annen kurs enn det den regjeringen fører i dag,
14 P1: men tror du hun går fra sin garanti?

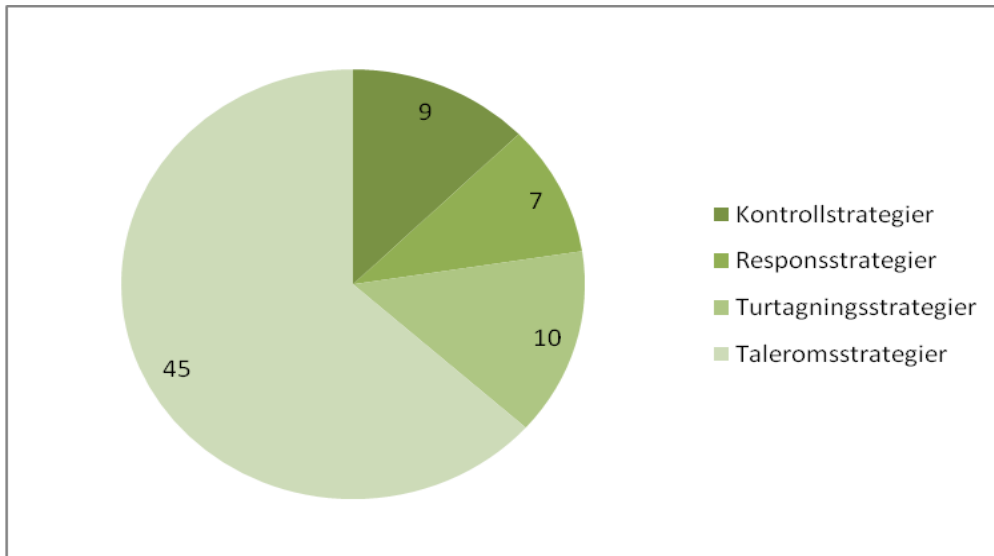
I linje 7 vurderer Sponheim Solbergs innlegg med en sidekommentar som ikke bare fremkaller latter i studio, men setter Solberg ut av spill et øyeblikk. Det tør jeg påstå ut fra hennes upresise uttrykksmåte i linje 9 og 11 før hun kommer tilbake til saken i linje 12. Det som kjennetegner Sponheim er nettopp at han bruker strategier for å dominere pragmatisk. Metakommentarene hans fremstår ikke som desperate forsøk på å beholde ordet, men signaliserer om at han ønsker utvidet tur for å tilføre debatten noe nytt:

1 P1: [stiller de seg da i køen sammen] med and[re a]rbeidsløse
2 nordmenn?
3 V: [hvis]
4 V: nei:.,
5 men det er masse arbeid de kan gjøre ve: ve:: der de der de bor,
6 og de kan brukes til mange ting,
7 mens de allikevel er i norge og får penger til opphold,
8 så det synes jeg må være en veldig god ide,
9 **men jeg synes det er helt a:vgjørende i denne debatten nå,**
10 hvor alle kommer til å slåss om å fortelle om hvordan de skal innskrenke
11 asylretten.
12 asylretten! er en grunnleggende menneskerett?
13 til å komme til et land å søke om hjelp hvis du holder på >å drukne<,
14 og det,
15 selv om vi må prøve å ta juksemerke ut,
16 de som ikke snakker sant,
17 eller har sannea papirer med seg,
18 de må vi luke raskt og effektivt ut.
19 men det,

20 vi må ikke bli så opptatt av å ta de,
21 at ikke vi snakker riktig og pent om asylretten! og retten! til å søke
22 nødhavn hvis du >holder på å drukne<.
23 og venstre kommer til å stå på,
24 i regjering eller i opposisjon,
25 for å være en liberal røst som holder på noen prinsipper i >dette
26 landet<,
27 for det er det snart ikke noe igjen av.

I linje 9 trer Sponheim frem som den alternative stemmen han er når asylspørsmålet diskuteres. Han fremsetter et ønske om hvordan debatten skal foregå og signaliserer samtidig at han ønsker å utdype det. I linje 21 dukker metaperspektivet opp igjen. Han fremstår her som troverdig og engasjert, ved at han tyr til metaspråket for å endre en diskurs på vegne av dem som debatteres. Han svarer som han hovedsakelig gjør, på spørsmålets premisser, men dette blir ikke utelukkende et svakhetstegn, ettersom han ved hjelp av en taleromsstrategi introduserer noe nytt, nemlig selve asyldiskursen. Funnene mine viser at det er i denne delen av debatten Sponheim er mest synlig. Dette samsvarer med Skeis inntrykk av debatten: ”Du er på jobb hele tiden under en slik debatt, og da er det risikabelt å lene seg tilbake slik vi så at Sponheim gjorde. Du må være offensiv og engasjert og vise at du synes den debatten er det viktigste i verden der og da.”, sier Skei. I øyeblikk som utdraget over synes Sponheim åpenbart at debatten er av høyeste viktighet, men så viser han altså færre og færre tegn på styrke utover i debatten. Som vist fremstår han tidvis som dominerende, men rent kvantitativt er han lite synlig i debatten. Den lite offensive opptreden hans kan tolkes som likegyldighet, noe som igjen vil svekke hans troverdighet.

4.6.6 Dagfinn Høybråten, Kristelig Folkeparti

Figur 10: Antall forekomster av dominansstrategier hos Dagfinn Høybråten

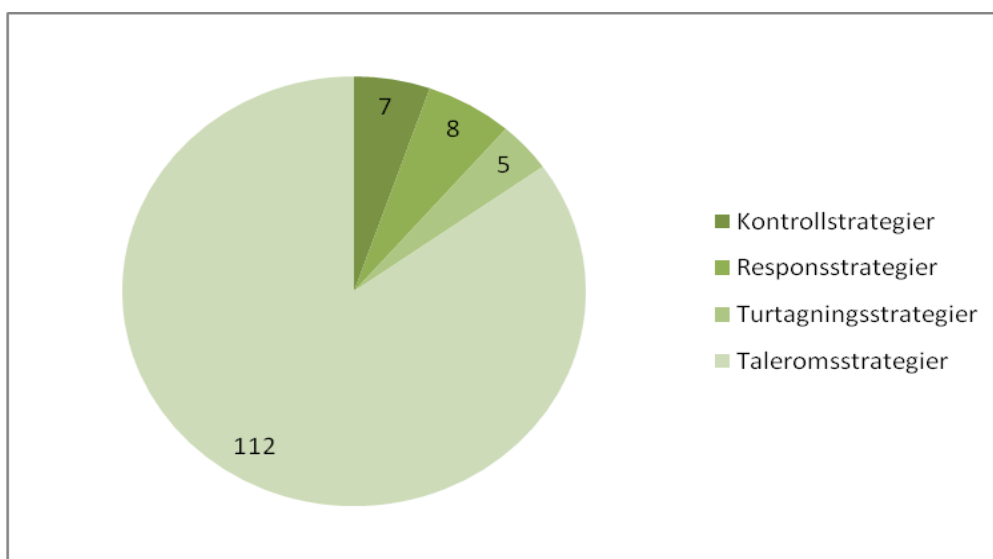
Sett bort fra Dahle, er Høybråten den som i minst grad benytter seg av rush thorough. Det gjør at han, denne strategien inkludert, ikke fremstår særlig dominerende, men ser vi kun på de andre dominansstrategiene, er han på samme nivå som Solberg med 33 forekomster. Han dominerer altså mer enn Sponheim som disponerer tilnærmet like mye av talerommet som han. Blant annet er han offensiv hva gjelder å ta ordet ved hjelp av turtagningsstrategier. Vi har sett at han mislykkes når han forsøker å ta ordet med metakommentarer, men i fem av ti tilfeller lykkes han i å ta ordet uten å få tildelt tur og ved å avbryte:

1 KRF: jeg syns at e:h: de som,
2 de som kommer hit,
3 og ikke har noen grunn til å være her,
4 de bør få sine saker raskt avgjort,
5 og bli transportert ut,
6 o[g (.) på dette punktet æ:r vå:r ut]lendigeforvaltning under
7 enhver kritikk,
8 P2: [ja,
9 det over nitti prosent skal rett ut].
10 KRF: det må vi >rydde opp i<.
11 P2: °men°,
12 KRF: det er det >første vi skal gjøre hvis vi kommer i regjer[ing]<,
13 P2: [men]
14 [høybråten]

15 KRF: [og så er]jeg helt sikker på,
16 knut olesen,
17 P2: ja?
18 KRF: at sponheim og erna og jeg,
19 vi skal klare å bli enige om en rettferdig e:h e:h flyktninge og
20 asylpolitikk.
21 men å bli enige med >siv jensen<,
22 det har jeg større problemer med på dette punktet.
23 ((applaus og hyling))((P1 gir frp ordet))

Over ser vi at det foregår en kamp om ordet mellom Høybråten og programleder. Høybråten bruker først rush through som strategi for å beholde ordet, før programleder tar ordet i linje 13. I stedet for å la programleder fullføre, tar Høybråten ordet ved å avbryte han. Her fremstår han som sikrere enn når han i form av metakommentarer spør om å få ordet. Her tar han kontroll over talerommet ved å avbryte og henvende seg til programleder og sikrer seg slik utvidet tur. I tillegg viser han styrke hva gjelder respons. Bare fire av elleve ganger svarer han på spørsmålets premisser. De transformativ svarene er en måte å signalisere at han ønsker kontroll over debattens innhold på. Han akter ikke å la seg styre av verken programledere eller meddebattanter, som jeg har vist at han ved flere anledninger går til personlig angrep på. Et eksempel er hans kommentar i linje 21. I løpet av debatten markerer han eksplisitt avstand både til FrP og til venstresiden.

4.6.7 Erna Solberg, Høyre

Figur 11: Antall forekomster av dominansstrategier hos Erna Solberg

Inkludert rush through puster Solberg Halvorsen i nakken hva gjelder dominans, ellers er hun moderat dominant med 33 forekomster av de resterende strategiene. Dette til tross for at hun har 11,7 prosent av taletiden.

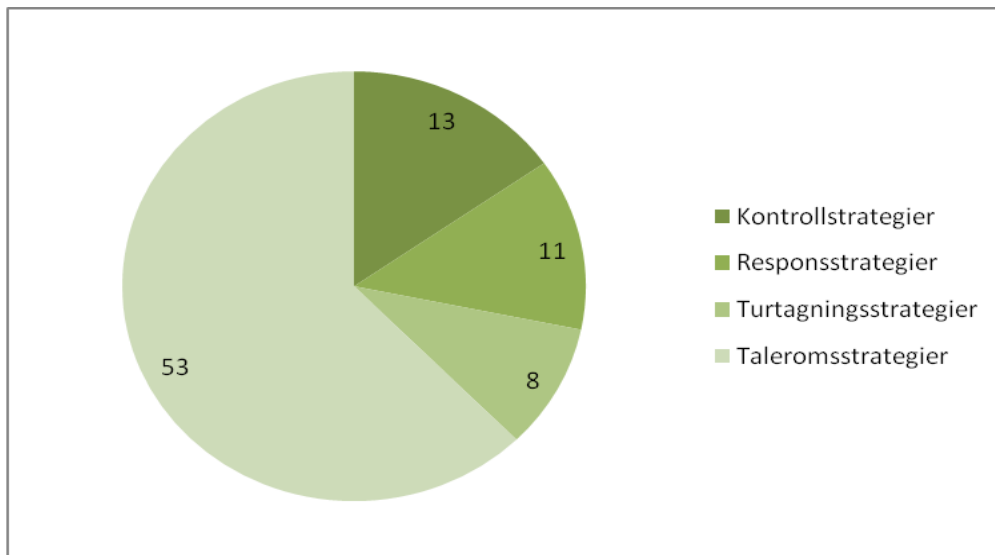
Det er med taleromsstrategier Solberg utpeker seg. Ikke bare er hun den av debattantene som bruker nest mest rush through. Hun benytter også ti metakommentarer for å få utvidet tur, deriblant i linje 8 i følgende utdrag:

1 P1: [det be]tyr at du må regjere med henne
2 som her sitter ved si[den av deg]?
3 H: [det bety:r] at dette er en vanskelig sak hvis vi
4 skal ha
5 regjeringsforhandlinger.
6 da blir dette en vanskelig sak.
7 det blir en vanskelig sak på alle sider >av dette bordet<,
8 men jeg har lyst til å få lov å si en ting.
9 hvis,
10 vi begynte altså for en time siden denne debatten.
11 med de økonomiske utfordringene i eldreomsorgen.
12 olje olje og gassnæringen i norge er de mest lønnsomme næringene vi har.
13 det er de som gir oss mest inntekter.
14 ja,
15 på energiområdet [så,
16 ja,
17 (.) så er vi omtrent,
18 (.) ja,
19 (.)altså]
20 P1: [betyr det at vi er avhengig av disse inntektene] fra
20 lofoten og [vesterålen]?

Først ser vi her at Solberg indirekte svarer på premissene til spørsmålet programleder stiller, før hun i linje ni ved hjelp av en metakommentar signaliserer at hun ønsker utvidet tur, noe hun også får. Samtidig signaliserer hun at hun vil bringe inn et nytt element. Mens det i utgangspunktet er snakk om oljeboringsspørsmålet, en viktig brikke i spillet om regjeringsmakt, peiler Solberg det inn på at økonomisk gevinst er en motivasjon for å gå inn for boring. Dette illustrerer at det å svare på spørsmålets premisser, slik Solberg gjør det ved ti anledninger, ikke nødvendigvis betyr at man ikke påvirker debatten på et pragmatisk nivå.

Skei mener nemlig at hun etter Stoltenberg, er debattens vinner: ”De to fremsto som de beste i debatten til å argumentere for sine saker. Det er det jeg måler etter.”

4.6.8 Siv Jensen, Fremskrittspartiet

Figur 12: Antall forekomster av dominansstrategier hos Siv Jensen

Jensen er den av debattantene som bruker minst rush through sammenlignet med taletid, og sett bort fra den strategien, er hun den som dominerer mest etter Stoltenberg og Halvorsen. For det første markerer Jensen at hun ønsker å dominere debatten kvalitativt ved å avgi hele elleve transformative svar. For det andre er hun den som bruker kontrollstrategiene ”kreve respons” og ”ignorere andres innlegg” mer enn noen av de andre debattantene. I linje 20-23 under krever hun respons av Stoltenberg:

1 FRP: °av de som har fått opphold i norge°,
2 er godt integrert,
3 de er i jobb,
4 og de er gode skattebetalere,
5 og også de,
6 vil jo (.) at vi skal løse opp i denne ukontrollerte asyltilstrømmingen,
7 for det skaper også problemer for alle velintegrerte >innvandrere i
8 norge<.
9 vi er nødt til å stramme til,
10 og det er altså ikke uten grunn,
11 P1: [og der sa du noe postitivt]
11 FRP:[at man gjør dette i danmar]k finnland sverige og alle andre

12 europeiske land,
13 man gjør det fordi det har kommet ut av kontroll.
14 Jens Stoltenberg må gjerne si at han har >strammet inn<.
15 sannheten er at han har nå satt ny norsk rekord i asyltilstrømning.
16 det betyr at hans virkemidler ikke virker.
17 AP: nei
18 SV: han [har jo ansvar for mye,
19 men ikke for krigene i verden].
21 FRP: [°og min utfordring er°,
22 når skal vi opprette lukkede]
22 asylmottak,
23 FRP: slik at vi får kontroll på (asyltilstrømningen)?
24 P1 eller 2: ()
25 ((applaus))
26 AP: °for det første tror jeg at Siv Jensen°,
27 (.) altså hun startet denne debatten,
28 hun startet denne debatten med å si at det kom flere asylsøkere under
29 Erna Solberg.

Utdraget viser ikke bare hvordan Jensen tar kontroll over talerrommet ved å kreve respons. Linje 13-16 er eksempel på hvordan hun fremstår som en selvsikker debattant, ettersom hun lar intonasjonen falle etter hver turkonstruksjonsenhet, istedenfor å bruke rush through strategisk for å holde på ordet. Som nevnt er det fra programledernes side ikke ønskelig at debattantene skal gå over i ordstyrerrollen slik Jensen gjør det. Under opptrer hun dominant uten å bevege seg over på programleders område:

1 P2: nå har du gått Carl i hagen,
2 altså spilt visse spill,
3 men denne gangen har du levert en skriftlig garanti:.,
4 FRP: neineineinei,
5 la meg få fullf[øre],
6 P2: [når] så vi det i,
7 >er det<,
8 når så vi det,
9 i hvilken valgkamp så vi en skriftlig garanti om dette?
10 FRP: fremskrittspartiet har sagt det samme i fem år.
11 det ene vi har sagt,
12 er at vi gjerne! vil samarbeide med alle disse partiene.
13 P2: jo.

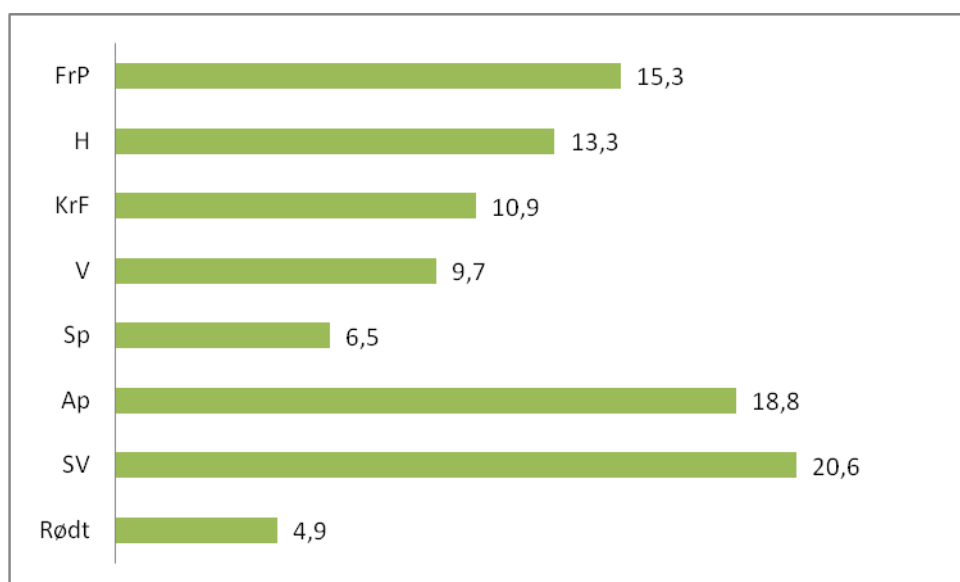

dominansstrategier – et bilde så komplekst at det vanskelig lar seg presentere i korttekst. Under diskusjonen i dette avsluttende kapitlet forsøker jeg likevel å gi et oversiktlig bilde av den totale dominansfordelingen mellom debattantene, for videre å se den opp mot valgresultatet.

5.1 Diskusjon

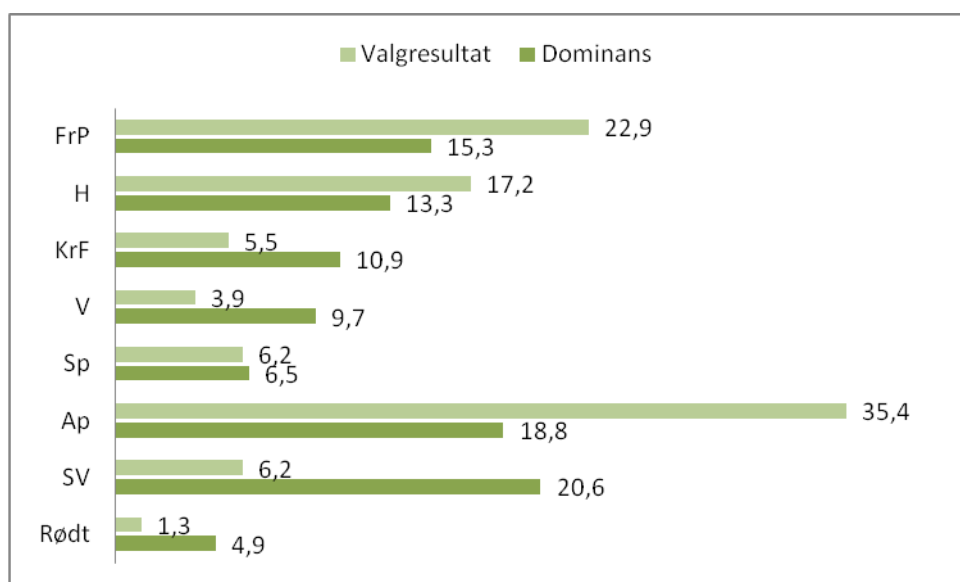
Figur 14 viser den totale dominansen til hver enkelt deltager i prosent, det vil si at jeg har sammenfattet debattantenes kvantitative og interaksjonelle dominans. Dette har jeg gjort ved å legge sammen samtlige forekomster av bruk av dominansstrategier, sett bort fra rush through, for så å bruke dette som grunnlag for å regne ut den prosentvise fordelingen av dominans mellom debattantene. Det samme har jeg gjort med taletiden deres. Resultatet vises altså i Figur 14.

Figur 14: Interaksjonell og kvantitativ dominans sammenlagt i prosent

I utregningen av den prosentvise fordelingen av kvantitativ og interaksjonell dominans, er taletid og forekomster av dominansstrategier tillagt like mye vekt. Resultatet bekrefter mønsteret som kommer frem av analysen, nemlig at Halvorsen er den mest dominerende debattanten, tett fulgt av Stoltenberg. Deretter kommer Jensen, Solberg, Høybråten, Sponheim, Navarsete og til slutt Dahle. Sammenlignet med partistørrelse, er Halvorsens dominerende opptreden den som overrasker mest i funnene mine. Stoltenberg er på sin side forventet å dominere, og ble i både *VG* og *Dagbladet* utpekt som debattens vinner.

Avslutningsvis vil jeg se dominansfordelingen som kommer frem av Figur 14 opp mot valgresultatet. Jeg mener det har betydning for tolkningen av funnene jeg presenterer og analyserer, ettersom stortingspartiene på den ene siden skal være tilnærmet likestilte i debatten, mens de på den annen side varierer i størrelse fra 3,9 til 35,4 prosent hva gjelder oppslutning (ssb.no 4.5.2010). Før høstens valg hadde Norge en rødgrønn flertallsregjering bestående av Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet, som hadde regjert siden stortingsvalget i 2005. Det vil si at det er tre statsråder blant de åtte debattantene i partilederdebatten: Statsminister Jens Stoltenberg, finansminister Kristin Halvorsen og samferdselsminister Liv Signe Navarsete. Slik var det under den avsluttende partilederdebatten i fjor, som jeg analyserer, lagt opp til to grupperinger i studio: de rødgrønne (inkludert Dahle) og de borgerlige. Her vektlegger jeg imidlertid forholdet mellom hver enkelt partileders dominans i debatten og valgresultat til partiene deres – begge deler oppgitt i prosent.

Figur 14: Bruk av dominansstrategier og valgresultat oppgitt i prosent

Helhetlig er det de små partiene som vinner på at representasjon ikke er utgangspunkt for partilederdebatten, selv om partistørrelsen ifølge Skei til en viss grad kan påvirke taletiden til den enkelte partileder. Samtidig sier hun at hun og Olsen som programledere i aller høyeste grad tar hensyn til det når debattantene prøver å komme til orde: ”Vi skal gjennom noen spørsmål og temaer og må ellers følge med på hvor debatten går, slik at den ikke blir alt for oppstykket. Vi vil jo gjerne ha konfrontasjoner, hvis vi får debattantene til å gå i strupen på hverandre på en riktig måte, er vi fornøyde.”, sier hun. Det vil si at partilederne langt fra er

maktesløse hva gjelder å dominere debatten. Halvorsen er det tydeligste eksemplet på dette. Hun representerer et parti som ved det påfølgende valget fikk 6,2 prosent oppslutning. Likevel er det bare Stoltenberg og Jensen som disponerer mer av talerommet enn hva hun gjør. I tillegg står hun for en av fire forekomster av dominansstrategier når rush through er utelatt. Ved hjelp av dem erobrer hun talerom, noe hennes regjeringskollega Navarsete ikke gjør.

Etter valget er Senterpartiet nøyaktig like stort som SV, men Navarsete står for bare 4,9 prosent av de forekomstene jeg har registrert av dominansstrategier. Figur 14 viser at Senterpartiet er det eneste av de små partiene som har høyere valgresultat enn dominansprosent. Navarsete later til å ha innfunnet seg med at hun skal ta liten plass i debatten, ettersom hun gjør svært få forsøk på å dominere den ved hjelp av strategier. Ved å benytte seg av strategiene kan debattantene for det første vise styrke og for det andre erobre talerom. Høybråten, som representerer et parti med 5,5 prosent oppslutning, altså mindre enn Senterpartiet, står for 11,6 prosent av forekomstene av dominansstrategier. Ved hjelp av strategiene viser han seg altså større enn sitt eget parti. Solberg opptre like dominerende, målt i forekomster av dominansstrategier, men hun representerer på sin side et parti med mer enn tre ganger så stor oppslutning som Høybråtens.

Det er altså de store partiene som taper hva gjelder dominans i forhold til partiets størrelse. Dette ser jeg som en naturlig følge av NRKs prinsipp om at partiene skal være noenlunde likestilte i debatten. Det har likevel vært interessant gjennom denne oppgaven å se hvordan forskjellene mellom partienes størrelse blir jevnet ut eller forsterket i en debatt avhengig av de åtte ledernes evne til å dominere. Jeg blir fristet til å spørre i hvilken grad partilederdebatten påvirket valgresultatet – i den visshet at jeg ikke vil kunne finne et gyldig svar på spørsmålet. Det foreligger ikke forskning som sier noe om hvordan stemmefordelingen ville ha vært hvis ikke partilederdebatten 11. september 2009 hadde funnet sted og blitt sett av om lag 800 000 velgere. Likevel er det grunn til å tro at partiledernes opptreden der har hatt en viss innvirkning på valgresultatet.

Det var to partier som etter valget fremsto som tapere, ved at de hadde gjort et dårligere valg enn forventet. Det var SV og Venstre som sto igjen med henholdsvis 6,2 og 3,9 prosent av stemmene da de var telt opp. Deres partiledere Halvorsen og Sponheim skiller seg også ut i debatten – førstnevnte ved å opptre svært dominerende, sistnevnte ved å være hva programleder betegner som overraskende defensiv. Kanskje mistet de begge velgere som følge av strategiene sine. Riktignok bruker Halvorsen flere dominansstrategier enn noen av de

andre debattantene og erobrer slik taletid. Måten hun bruker strategiene på kan til tider svekke troverdigheten hennes. Istedenfor å vurdere innholdet i motstandernes innlegg og slik ramme deres ethos, protesterer hun og fremstår desperat heller enn som lederen for et parti man kan stole på. Metakommentarer som ”du kan ikke stoppe meg nå”, kan fort oppfattes som uhøflig opptreden, og gjentatt bruk av denne typen strategier bidrar til at hun får svekket sitt ethos. Også hos Jensen ser vi eksempler på krasse metakommentarer, noe Skei bekrefter at folk reagerer negativt på. Sponheim er på sin side ikke uhøflig, men utover i debatten passiv, noe som kan så tvil rundt hans engasjement for å vinne frem med Venstres syn på sakene som debatteres. Hans defensive holdning kan altså virke svekkende på troverdigheten hans.

Jeg vil understreke at mine resultater i utgangspunktet ikke gir grunnlag for å si noe om i hvilken grad det lønner seg å dominere hva gjelder å påvirke velgerne. Likevel vil jeg for å oppsummere mitt kvalitative inntrykk – med dybdeanalysen som utgangspunkt – trekke frem fire strategier jeg mener skiller seg ut som ekstra effektive. De utvalgte strategiene er hentet fra de fire kategoriene, som alle dreier seg om å dominere interaksjonelt. Kontroll- og responsstrategiene er for øvrig knyttet til kvalitativ dominans, mens turtagings- og taleromsstrategiene brukes for å oppnå kvantitativ dominans. En debattant dominerer samtalen når han eller hun:

- vurderer sine motstanderes innlegg.
- bruker responsposisjonen til å få frem egne saker.
- tar ordet med egne initiativ, helst ved potensielle responspunkter.
- bruker metaspråket til å forebygge og hindre turskifte.

Ved å vurdere andres innlegg kan man som debattant avvise eller utdype motstandernes utsagn og angrep. Dette er den mest brukte av kontrollstrategiene blant debattantene, en strategi som gir mulighet for å styrke egen troverdighet og svekke andres. Videre vinner man på å se responsposisjonen som en mulighet til å promotere egne saker. Man trenger ikke nødvendigvis svare transformativt på programleders spørsmål for å påvirke debattens innhold, men man bør benytte enhver tur til å ta et eget initiativ hvis man ønsker å dominere.

Dominans oppnår man ved å være offensiv; ikke vente på å bli gitt ordet, men selv ta det. Slik kan man erobre taletid, slik Halvorsen gjør det. I løpet av debatten benytter hun seg av turtagingsstrategier for å ta ordet like mange ganger som Navarsete, Sponheim, Solberg og Jensen til sammen. Ifølge funnene mine er sjansen størst for at man lykkes i å ta ordet hvis man gjør det ved potensielle responspunkter, altså uten at man beveger seg over i krangelsjangeren, som blant annet kjennetegnes ved avbrytelser. Det handler om å lese

debatten og være førstemann til mølla. Dominans dreier seg videre ikke bare om å ta ordet, men også om å holde på det. Metaspråket er et effektivt hjelpemiddel i så henseende, ettersom man kan bruke det både til å signalisere ønske om utvidet tur og til å kommentere forsøk på avbrytelser, for slik å unngå turskifte. I analysen ser vi eksempler på hvordan Stoltenberg bruker metakommentarer systematisk for å signalisere at han ønsker utvidet tur og slik har får beholde ordet lenge.

5.2 Konklusjon

Det er den sterkeste rett å dominere partilederdebatten. Det kan jeg konkludere med, ut fra både hvordan Stoltenberg forsvarer sitt taleterritorium og hvordan Halvorsen erobrer flere minutter talerom sammenlignet Navarsete som kan likestilles med henne hva gjelder politisk posisjon. Den store variasjonen i dominans mellom debattantene viser at to ordstyrere til tross: debattantene har mulighet til å påvirke hvem som snakker, når de gjør det og til dels hva de snakker om i debatten. Denne styrken og synligheten som dominansen innebærer må imidlertid ikke forveksles med makt, et langt videre begrep. Det ligger utenfor partilederdebatten. SVs rekordlave oppslutning ved valget 2009 kombinert med Halvorsens dominerende opptreden i partilederdebatten, viser at dominans ikke er tilstrekkelig for å få oppslutning. Det å oppnå gode valgresultater og slik få politisk makt avhenger av flere faktorer, blant annet hvordan man blir oppfattet av publikum. Jeg tør påstå at den som går ut fra debatten med et styrket ethos, også har vunnet velgere. Med dette håper jeg å kunne inspirere til videre forskning på valgkampstrategier, slik at vi som velgere blir bedre i stand til å gjennomskue mediedramaturgien som Allern (2009) og Berge (2009) mener er en trussel mot demokratiet.

Kildeliste

Ordinære kilder

- Allern, Sigurd. "Fra politiker makt til journalist makt. Programlederroller i Fjernsynsvalgkampen 1961-2001" i *I valgkampens hete*. Universitetsforlaget. Oslo 2004.
- Berge, Kjell Lars. "Politikk og retorikk" i *Dagbladet* 29.8.2009.
- Clyman, Steven; Heritage, John. *The News Interview. Journalists and Public Figures on the Air*. Cambridge University Press. Cambridge 2002.
- Fauske, Halvor. "Forord" i *Kommunikativ handling, moral og rett*. Tano Aschehoug. Oslo 1999.
- Gustavsson, Lennart; Linell, Per. *Initiativ och respons. Om dialogens dynamikk, dominans och koherens*. Universitetet i Lindköping 1987.
- Hirsch, Richard. *Argumentation, Information, and Interaction. Studies In Face-to-Face Interactive Argumentation Under Differing Turn-taking Conditions*. University of Göteborg 1989.
- Hutchby, Ian; Wooffitt, Robin. *Conversation analysis. Principles, Practices and Applications*. Polity. Cambridge 2004.
- Håkansson, Nicklas. "Politiker og journalister – kamp om presentation och representation" i *Medierna och demokratin*. Studentlitteratur. Lund 2004.
- Kjeldsen, Jens E.. *Retorikk i vår tid. En innføring i moderne retorisk teori*. Spartacus. Oslo. 2006.
- Krogstad, Anne. "Fjernsynsvalgkamp. Noen retoriske øvelser i fordeling av skyld og ære" i *I valgkampens hete*. Universitetsforlaget. Oslo 2004.
- Krogstad, Anne. "Retorikk, prinsipper og trillende terninger" i *Rhetorica Scandinavica*. Nr. 40/2006.
- Meyer, Thomas. *Mediokratie. Die Kolonisierung der Politik durch das Mediensystem*. Suhrkamp. Frankfurt am Main 2001.
- Narud, Hanne Marthe; Valen, Henry. "Strategi og politikk. Ledernes vurdering av valgkampen." i *I valgkampens hete*. Universitetsforlaget. Oslo 2004.
- Nielsen, Søren Beck; Nielsen, Mie Femø. *Samtaleanalyse*. Forlaget Samfundslitteratur. Fredriksberg 2005.
- Nord, Lars; Strömbäck, Jesper. *Medierna och demokratin*. Studentlitteratur. Lund 2004.

Rognmo, Anna Solvoll. *Spørsmålets retorikk. Responser og spørsmålsformuleringer i norske partilederspøringer – journalistikk i valgkamp*. Universitetet i Oslo våren 2005.

Sandnes, Inger. *Fjernsynsdebatt som kompleks samtalsjanger. Samtaleanalyser av Holmgangdebatt*. NTNU 2006.

Sandvik, Margareth. ”Nå gidder eg ikkje diskutere med deg meir! Om overgangen debatt - kranjel” i *Rhetorica Scandinavica*. Nr. 5, februar 1998.

Sandvik, Margareth. ”Valgkamp på tv. Står nøytralitetsidealet for fall?” i *Rhetorica Scandinavica*. Nr. 29/30, mars/juni 2004.

Svensson, Christian. *Samtal, deltagande och demokrati i svenska TV-debattprogram*. Institutionen för tema – Tema kommunikation, Lindköpings universitet. Lindköping 2001.

Weiner, Gudrun. *Att strida med ord – en kritisk retorikanalys av politiska talkshows i tysk tv*. Retorikförlaget. Åstorp 2009.

Internettkilder

Stortinget.no: <http://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Valg-og-konstituering/Stortingsvalg/>. Lest 15.3.2010

Statistisk Sentralbyrå: <http://www.ssb.no/emner/00/01/valg/>. Lest 4.5.2010.

Andre kilder

Allern, Sigurd. ”Fjernsynsvalgkampen – fra politikermakt til journalistmakt”, lørdagsforedrag på Litteraturhuset 9. september 2009.

”NRK Partilederdebatten” i *Dagbladet* 12.9 2009.

”Politikerbørs” i *VG* 12.9.2009.

”Professor: TV-debatter fratar politikken sin verdighet”, *NTB* 12.9.2005.

Vedlegg

Vedlegg I: Intervju med Lisbeth Skei

Når: 24.3.2010, 17.30.

Hvor: NRK, Marienlyst.

Hva: Intervju med politisk journalist Lisbeth Skei (kun hennes sitater).

Hvorfor: Skei var programleder sammen med Knut Olsen under den avsluttende partilederdebatten 14.9.2009, som jeg analyserer i masteroppgaven min.

Debatten er planlagt i detalj. Samtidig ligger det i sakens natur at man må følge med dit debattantene går, innenfor visse rammer.

Vi velger temaer ut fra hva som er aktuelt i valgkampen og hvor det er størst motsetninger mellom standpunktene til partiene. Vi valgte for eksempel ikke skole, fordi vi ikke oppfattet det som det største stridstema – selv om det er SV og Høyres hjertesaker. Vi valgte helse, miljø, innvandring og regjeringskoalisjoner som temaer, med ulikt fokus innenfor hvert av dem.

Så viktig er dette for politikerne, at Kristin Halvorsen ringte oss noen timer før debatten og spurte hvorfor ikke skole var et tema. Vi ønsket mer breddbare og utfordrende temaer og syntes det var spesielt at Kristin Halvorsen ringte oss personlig. At hun likevel begynte å snakke om skole under debatten, tolket jeg som et uttrykk for en slags desperasjon: SV hadde gjort en dårlig valgkamp og slet på meningsmålinger. Ingen av de andre politikerne nappet på den. Det er forholdsvis uhørt å prøve å endre tema på den måten.

Jens Stoltenberg kom veldig godt ut av debatten – selv om han ikke hadde et klart standpunkt i lofotensaken. Gjennom hele valgkampen og debatten holdt han fast på at det skulle gjøres utredninger og at man måtte vite mer for å ta en endelig beslutning i forhold til oljeboring i Lofoten. Han ble nok han opplevd som en vinner i den debatten – sammen med Erna. De to fremsto som de beste i debatten til å argumentere for sine saker. Det er det jeg måler etter. Det er nesten ned til sekundet lik taletid – bortsett fra for Rødt, som er heldige å bli tatt med selv om de ikke er på stortinget. De er såpass store, og vi har tradisjon for å ha dem med.

Vi får på øret fra en sekundant ”mer fra Venstre”, for eksempel – selv om representasjon nok også har litt å si for hvor mye taletid hver debattant får. Det kan hende at statsministeren får litt mer tid enn de andre, for han er viktig også når det gjelder utspill fra de andre.

Om du er god i en sånn debatt har i tillegg til god argumentasjon med utstråling, fremtoning og klesvalg å gjøre. Siv Jensen hadde valgt en helt anonym jakke. Både hun og Sponheim pleier å markere seg mer enn hva de gjorde i denne debatten. Vi la merke til at Sponheim forsvant utover i debatten.

Vi tar i aller høyeste grad hensyn til det når debattantene prøver å komme til orde.. Vi skal gjennom noen spørsmål og temaer og må ellers følge med på hvor debatten går, slik at den ikke blir alt for oppstykket. Vi vil jo gjerne ha konfrontasjoner, hvis vi får debattantene til å gå i strupen på hverandre på en riktig måte, er vi fornøyde.

Det er klart de klarer å snike seg unna spørsmålene våre, for i en debatt som dette har vi ikke tid til å gå i dybden – og det kan være enormt frustrerende ikke å ha anledning til å forfølge ting. Det er annerledes om har for eksempel Kristin Halvorsen for seg selv og spør henne ut. Men i debatten blir det en det mer synlig om du er god eller dårlig, ettersom politikerne måles mot hverandre. Mye står på spill, velgerne skal rett til urnene – det er viktig for politikerne om det går bra eller dårlig.

Målet med partilederdebatten er å vise partienes holdninger i viktige saker, deres posisjoner og svakheter. Politikerne skal få bryne seg på hverandre. Den avsluttende partilederdebatten er også en happening, det er gøy.

En politiker i denne situasjonen snakker så lenge han har ordet, så hvis ingen avbryter ham, hadde replikken vart i det uendelige. De holder ordet så lenge det er mulig, men det er mange som irriterer seg over at de blir avbrutt. Jeg synes det er veldig ålreit at debattantene avbryter hverandre, bare de ikke overtar kontrollen over debatten og stiller spørsmål til hverandre. Jeg liker skråll og spetakkel i en sånn debatt. Vi slipper bevisst noen halve temaer, men sørger for å stoppe det hvis debatten går i helt feil retning.

Grunnen til at Stoltenberg kom godt ut av debatten er at han gikk han til angrep på Høyre på noe de nok ikke klarte å parere godt nok. Han vred 20 milliarder i skattelette til at det er 20 milliarder som han bruker på eldreomsorg.

Man merker på deltagerne om de er godt forberedt, om de har energi. Som Carl I. Hagen sier: Du er på jobb hele tiden under en slik debatt, og da er det risikabelt å lene seg tilbake slik vi så at Sponheim gjorde. Du må være offensiv og engasjert og vise at du synes den debatten er det viktigste i verden der og da.

Det er helt nødvendig å være to programledere i en sånn debatt. Det dreier seg om å planlegge og ligge litt foran. En stiller hovedspørsmålet eller introduserer temaet, mens den andre følger opp.

Det er overhodet ikke noe problem å være nøytral. Min journalistikk handler om hva politikerne mener, ikke om mine meninger. Jeg prøver å reise interessante problemstillinger og stille kontroversielle spørsmål uansett. Vi liker godt når politikerne går litt i klinsj, og i denne debatten opplevde vi at det var relativt høyt tempo.

Det er helt greit om debattantene er litt bitchey. Jeg er ikke så veldig følsom for det, men jeg hører folk reagerer på det. Kanskje reagerer de sterkere når det er kvinner enn om det er menn som gjør det.

Du må legge opp debatten helt annerledes når det er publikum i studio. Da får politikerne respons hele tiden, publikum tilfører noe. Men de er ganske kraftig instruert på forhånd. De har ikke lov til å stoppe debatten på noen måte.

Vedlegg II: Mail fra Per-Arne Bjerke

Under følger først forespørselen jeg sendte reportasjeleder Per-Arne Bjerke i NRK på oppfordring fra Lisbeth Skei 25.03.2010, deretter hans svar mottatt 26.03.2010.

Hei!

Jeg intervjuet Lisbeth Skei i forbindelse med min masteroppgave om makt og dominans i den avsluttende partilederdebatten i høst. Hun har vist meg videre til deg hva gjelder taletid. Jeg lurer på hvor mye taletid hver enkelt debattant (eventuelt også programlederne) hadde og hvordan dere har regnet ut dette.

Hvis du kan hjelpe meg, er det supert!

Vennlig hilsen

Maria Elle

Hei

Jeg har ikke nøyaktige tall, da må du i så fall gå igjennom programmet og bruke stoppeklokke. Men vi passet på at alle slapp til i rimelig grad.

Statsministeren fikk nok mest i egenskap av å være statsminister og partileder. H og FrP fikk omtrent like mye. Det samme gjorde V, SV og KrF, mens Rødt fikk minst. Men jeg husker som sagt ikke nøyaktig antall sekunder lenger.

Det var også omtrent lik taletid mellom de rød-grønne og opposisjonen

For øvrig ga samtlige partiledere etter sending uttrykk for at de var godt fornøyd med debatten og den behandlingen de fikk. Det tyder på at vi traff ganske bra både når det gjelder temaer og fordeling av taletid.

Mvh

Per-Arne Bjerke

Vedlegg III: Transkripsjonsnøkkel

(.)	pauser
=	sammensmelting av ytringer
[ ]	overlappende tale
(( ))	ikke-verbal aktivitet, eventuelt kommentarer til konteksten
:	forlengelse av lyd/bokstav
!	emfatisk trykk
( )	uklart fragment
(gjetning)	det jeg antar sies
.	stoppende/fallende intonasjon
,	fortsettende intonasjon
?	stigende intonasjon
<u>under</u>	understreker talerens trykk
STORE	ord med høyere uttale enn det rundt
◦ ◦	lavere snakk enn det rundt
> <	rask tale

Gail Jeffersons transkripsjonssymboler ((Hutchby og Wooffitt 2004: vi-vii), tilpasset materialet og formålet i denne oppgaven.

Vedlegg IV: Transkripsjon

1 P1: vi ser slutten:
2 på en fire uker lang valgkamp.
3 en valgkamp som har vært både intens og jevn.
4 så jevn,
5 at sluttspurten her i kveld:,
6 kan bli avgjørende.
7 P2: Denne uken gikk fire tidligere norske stasministere ut
8 (.)midt i en valgkamp
9 med en kraftig advarsel.
10 eldrebølgen kommer til å ramme oss
11 med stor kraft.
12 P1: for om 20 år er det dobbelt så mange åttiåringer
13 her i landet,
14 og det vil kreve etthundreogførti tusen årsverk innen eldreomsorgen,
15 P2: og statsminister jens stoltenberg.
16 istedefor å love og snakke om en eldreomsorg som skal bli bedre,
17 og som det skal skinne av,
18 burte man ikke si,
19 at dette kommer til å bli mye verre?
20 AP: det behøver ikke bli det.
21 1. hvis vi bruker det beste i det norske samfunnet,
22 mobiliserer det vi har av krefter,
23 så kan vi sikre en god og verdig eldreomsorg,
24 selv om vi blir flere eldre.
25 men så har jeg lyst til å si en ting,
26 (.) om utsagnet om at eldrebølgen kommer til å ramme! oss.
27 jeg mener det er en helt feil tilnærming til det vi står >ovenfor<,
28 for det at vi blir flere eldre,
29 det er noe grunnleggende veldig positivt,
30 for det skyldes at fle:re le:ver lenger.

31 og det er veldig bra.
32 så begrepet eldrebølge som noe negativt burde egentlig avskaffes.
33 så burde vi hilse velkommen at det blir flere eldre.
34 hvis det blir flere barn,
35 så er det ingen som sier at det er et kjempeproblem.
36 alle er gla for de:,
37 men vi må bygge flere barnehager e:,
38 o: flere skoleplasser,
39 og akkurat det samme med eldre.
40 det er en utfordring,
41 men det er [vel]dig bra at det blir flere el[dre]
42 P2: [jo:], [men],
43 det er greit at du vil ha det til et fi:nt o:rd,
44 men da må man kanskje være ærlig i valgkampen og si,
45 at det er ingen som kan gå til valg på å si,
46 pensjonsalderen må bli høyere?
47 skattene kommer til å gå opp?
48 raymond johansen har helt rett?
49 sekstimersdagen til sv kan vi bare glemme.
50 er du enig med ham?
51 AP: det vi kan gjøre=,
52 =er å gå til valg på følgende,
53 og si at vi må bruke de store pengene på de store oppgavene.
54 og eldre omsorg er en av de absolutt største oppgavene.
55 da kan vi ikke bruke titalls milliarder på lavere skatt,
56 for vi må: bruke de pengene på eldreomsorg.
57 >det er det ene vi skal si<.
58 det andre vi skal si,
59 er at vi skal gå til valg på en pensjonsreform som gjø:r at flere mennesker
60 kan kombinere det å ha pensjon,
61 men samtidig jobbe.
62 da vil flere jobbe mer,

63 det er det viktigste vi kan gjøre,
64 for å finansiere økt eldreomsorg,
65 og også økte pensjoner >i årene som kommer<.
66 [og det tredje],
67 P2: og den [sekstimersdag]en kan du bare glemme?
68 AP: ja:, altså
69 jeg mener [jo da,
70 at],
71 P2: [ja,
72 sa du]?)
73 AP: sagt på en forsiktig måte,
74 at det at vi blir flere eldre,
75 styrker jo ikke argumentasjonen for sekstimersdagen,
76 men det siste jeg vil si,
77 det siste jeg vil si,
78 det er at en grunn til at vi har holdt igjen pengebruken i gode tider.
79 og bygget opp et pensjonsfond,
80 det er nettopp for å kunne bruke mye penger i dårlige tider,
81 og bruke penger på å bygge opp eldre omsorgen >når vi nå får økte
82 utgifter<.
83 så det har vært en klok politikk,
84 som gjør at vi nå kan møte den flotte veksten i antall >eldre<.
85 ((applaus))
86 P2: siv jensen,
87 (0.3) i: denne valgkampen= satt du på en privat omsorgsinstitusjon utenfor
88 Trondheim og sa,
89 jeg vil bruke ubegren[set] med norske oljepenger,
90 FRP: [m:m]
91 P2: for å få vekk køene i helse og omsorg.
92 hva er ubegrenset?
93 FRP:ja,
94 vi må bruke det som skal til for å gi de eldre en verdig avslutning på

95 livet,
96 P2: og hvor mye er det?
97 FRP: e >nei<,
98 P2: få ett,
99 du må gi en størrelse.
100 FRP: nei,
101 det må jeg ikke.
102 fordi det avhenger av: hvor mange som blir syke.
103 det er jo slik at mange eldre >holder seg friske veldig lenge<,
104 men noen blir syke.
105 for meg er ikke dette et spørsmål om penger.
106 dette er et spørsmål om moral,
107 dette er mennesker som har vært med på å bygge opp dette landet,
108 og det skulle bare mangle om ikke vi hadde råd til å bygge ut en
109 tilfredsstillende eldreomsorg for dem.
110 P2: men,
111 men siv jensen,
112 du kan finans.
113 og du er midt opp i en valgkamp på dette her, .
114 og du skal gå til valg på dette her,
115 og vil ikke si hva ordet ubegrenset med oljepenger betyr,
116 er du ikke enig i at det er litt >foruroligende<?
117 FRP: neei,
118 for norge går med formidable overskudd.
119 vi har råd til å bygge ut eldreomsorgen,
120 og det dreier seg i bunn og grunn om å gjøre to ting.
121 det ene er vi først må gi eldre en lovfestet rett til å få sykehjemsplass
122 den dagen de har behov for det.
123 >det andre vi må gjøre<,
124 er å flytte finansieringsansvar fra dagens firehundreogtredve kommuner til
125 folketrygden,
126 slik at man får den verdige behandlingen man trenger når man trenger det,

127 uavhengig av om man kommunen man bor i har god eller dårlig rå.
128 vi har rå
129 (.) til å bygge ut eldreomsorgen.
130 [det æ:r ikke],
131 P2: [du blir ikke] skremt av de tidligere norske statsministerne?
132 FRP: nei. jeg [gjø:r ikke det].
133 P2: [mener du de ta]r feil?
134 FRP: men det jeg blir skremt av, ((kremt))
135 det er at arbeiderpartiet nå gjentar sine gamle løfter.
136 jeg sitter her.
137 (.)MED ET BREV.
138 (.)som arbeiderpartiet har sendt ut til landets velgere.
139 her lover de å gjøre noe med hjemmehjelp og hjemmesykepleie,
140 de lover å fjerne sykehuskøene,
141 og de lover å bygge ut sykehjemsplasser.
142 problemet er bare at dette brevet er tjue fire år gammelt,
143 det er undertegnet av gro harlem brundtland,
144 og mitt spørsmål til arbeiderpartiet er,
145 hvor lang tid tar det,
146 (.)jens stoltenberg,
147 før alle skal med?
148 AP: siden den gang så har vi bygd ut veldig mange sykehjemsplasser i norge.
149 ((applaus))
150 og vi har rustet opp eldreomsorgen.
151 men det er nå den virkelig store veksten i antall eldre kommer.
152 og derfor sier vi at nå skal vi trappe ytterligere opp,
153 gjøre et nytt stort løft.
154 og det vi har lagt på bordet er et lovforslag >med forskrifter<,
155 som vi utarbeidet blant annet sammen med venstre og kristelig folkeparti,
156 et fli:d forlik,
157 et eldreforlik.
158 som innebærer at alle som trenger det,

159 skal få en sykehjemsplass,
160 og vi har en lov som skal sikre alle en verdig eldreomsorg.
161 men så må jeg bare si en ting til,
162 og det er at det som er så uansvarlig med fremskrittspartiet gjør,
163 er at de bruker så vanvittig mange penger,
164 rundt søtti milliarder kroner på å redusere skattene,
165 da går oljefondet tomt om ikke så mange år,
166 og da har vi ikke penger til å finansiere eldreomsorgen.
167 [det er uansvar]lig,
168 P2: [°kort replikk°],
169 AP:og det er det som truer eldreomsorgen i norge.
170 FRP: den forskriften
171 som du skryter av,
172 den le:r jo eldreorganisasjonene av.
173 de sier at det ikke er noen forskjell på den og de manglende rettighetene
174 de har i dag.
175 det er bare en måte å gjøre dette på,
176 jens stoltenberg.
177 det er å gi landets eldre den samme lovfestede retten,
178 som dine barn har til skoleplass.
179 det er ingen som stiller spørsmål når seksåringen måter opp på skolen,
180 og sier beklager her er det fullt,
181 du får komme igjen neste år.
182 det er fordi de har en lovfestet rett.
183 den samme lovfestede retten må nå landets eldre få.
184 >for< hvis ikke de får den retten,
185 så har de [heller] >ingen mulighet til å klage>.
186 P1: [e: kri],
187 kristin halvorsen eh:
188 ((applaus))
189 SV: °dette°
190 dette kommer jokka,

191 [dette kommer jo ikke til å dreie seg om penger.

192 P1: [()]et øyeblikk:,
193 (.) kristin halvorsen].

194 SV: °jeg trodde jeg fikk ordet,
195 [jeg]°

196 P1: [eld]rebølgen den tru:er velferdsstaten,
197 det er det fire tidligere statsministere som sier,
198 deriblant willoch (.) bondevik å: jagland.
199 er det ikke på tide å si til de eldre at de ikke kan regne med den samme
200 kvaliteten i omsorgen i fremtiden som det dere forespeiler?

201 SV: nei,
202 det et er et politisk valg.
203 å ha en anstendig eldreomsorg,
204 det handler om hvordan en bruker samfunnets ressurser.
205 men hør her.
206 dette løses ikke av mere penger.
207 det løses ikke av mange regler og forordninger.
208 dette løses av å rekruttere nok folk.

209 SV: [den store utfordringen vi har],

210 P1: men er ikke [problemet nå,
211 at man ikke greier: ikke engang å
212 opprettholde en
213 minimumsbemanning?
214 er det realistisk å tro,
215 at eldreomsorgen i fremtiden skal få bedre kvalitet?

216 SV: jo men,
217 men den store utfordringen vi har,
218 det er å få ungdom til å velge å jobbe i eldreomsorgen,
219 det er at de som jobber der har arbeidsbetingelser so gjør at sykefraværet
220 ikke er så høyt,
221 det er at de damene som tilbys de rareste deltidsstillinger,
222 de merkverdige brøker som du >aldri ville finne< i noe mannsdominert

223 yrke,
224 får rett til å jobbe heltid,
225 og dette handler,
226 dette handler om hvorvidt damer skal få mulighet til å ha omsorgsyrkene som
227 en skikkelig jobb,
228 for hvis du kommer i banken og sier jeg jobber femogførti prosent,
229 så får du ikke lån,
230 selv om du kanskje jobber noen ekstravakter.
231 og så handler det om at vi trenger et likelønnsloft.
232 den største utfordringen,
233 det som kan true eldreomsorgen og verdigheten i eldreomsorgen,
234 det er at vi ikke klarer å skaffe nok entusiastiske flotte folk til å jobbe
235 med de gamle.
236 P1: og det skal vi absolutt komme tilbake til.
237 ((applaus))
238 (0.)
239 erna solberg,
240 (.)du lo:ver altså skattelette.
241 er det er det rom for å gi skattelette i en situasjon hvor du trenger
242 enorme summer,
243 altså milliarder,
244 til å prøve å få eldreomsorgen bare opp på et minimumsnivå: som ()?
245 H: det er helt nødvendig med skattelettelse for å få dette til,
246 for det at utgangspunktet for det programarbeidet høyre h[ad]de,
247 P1: [men] hvorfor er
248 det nødvendig?
249 H: la meg få forklare det da.
250 utgangspunktet for det,
251 e at vi nettopp har tatt inn over oss den advarselen som er komt.
252 hva: skal til for at vi kan ha en god eldreomsorg?
253 hva skal til for at vi har balanse i økonomien?
254 etter 2020?

255 etter 2030?

256 jo det er å bruke de eneste ti årene det,

257 til å sørge for at vi har en enda bedre økonomisk verdiskapningsbasis til å

258 betale for det,

259 det er å sørge for at de små og mellomstore bedriftene,

260 P1: hvor vil du ta de pengene [fra til eldreomsorgen?

261 vil du ta] dem fra

262 oljefondet?

263 H: [men, men la meg forklare ferdig].

264 de små og mellomstorebedriftene må bli enda mer lønnsomme,

265 så gir de mer skatteinntekter,

266 og så har du faktisk rå til,

267 (.) å satse mer på eldreomsorgen.

268 vi har ti år fremover på oss

269 til å satse på kunnskap og kompetanse,

270 til å satse på bere veibygging,

271 P1: [()]

272 H: og til å satse på bedre rammevilkår til små og mellomstore bedrifter,

273 da kommer staten til å ha mye mer inntekter,

274 og så må vi samtidig frigjøre arbeidskraft fra byråkratiet,

275 sånn[at vi kan >jobbe]

276 mer<.

277 P1: () [di:n partifelle]

278 ((applaus))

279 di:n (.) partifelle,

280 erna solberg=,

281 (.) tidligere statsråd viktor nordmann sier at vi i fremtiden må regne med

282 å bruke, å betale mere selv for en bedre eldreomsorg.

283 er du enig med ham i det?

284 H: jeg håper at vi ikke skal måtte betale mye mer selv,

285 men det er avhengig av om vi gjør det riktige no.

286 og det riktige for fremtid norge no,

287 det er å satse på skole,
288 er å satse på veibygging,
289 og det er å satse på små og mellomstore bedrifter blir lønnsomme.
290 ikke å skatte de ihjel no,
291 AP eller KRF: ()
292 H: sånn at de går på dunken,
293 sånn at vi får arbeidskraft til eldreomsorgen.
294 men vi klarer ikke å betale de [som skal jobbe der].
295 P1: [Høybråten.
296 Vørsågod].
297 KRF:det som eh mangler fullstendig i denne debatten,
298 det er jo det faktum at når eldre lever lenger,
299 å:ø er friskere,
300 så er de også i stand til å ta vare på seg selv lenger.
301 vi må satse my:e mer på det forebyggende helsearbeidet og det fo:rebyggende
302 arbeid i forhold til den eldre delen av befolkningen,
303 og så må vi sørge for,
304 å sikre rett til plass,
305 sikre rett til verdighet i omsorgen.
306 det må lovfestes.
307 men det al[ler]
308 P1: [kan] du holde den garanti:en,
309 tror du?
310 KRF: ja,
311 i aller høyeste gra[d].
312 P1: [bedre kvalitet i omsorgen]?
313 KRF: [og det underlige,
314 det und]erlige er jo at
315 fremskrittspartiet og siv jensen de stemte jo for det da da vi foreslo det
316 i stortinget,
317 men nå er det liksom ikke noe verdt.
318 det henger ikke helt på greip.

319 men det som,
320 det som er viktig,
321 det æ:r at vi: klarer å bygge ut nok plasser,
322 der er den sittende regjering alt for e:h svake,
323 vi kommer til å bygge oss inn i en krise
324 fordi vi ikke bygger nok,
325 det blir behov for nye skipperetak i fremtiden
326 >hvis vi holder den takten som regjeringen har holdt til nå<,
327 P1: men [men],
328 KRF: [og]så må vi støtte opp under den omsorgen som familien yter,
329 gjennom bedre omsorgslønn,
330 og vi må sørge for at det å jobbe i eldreomsorgen,
331 blir høystatus,
332 gjennom fagutvikling,
333 god utdanning >etteruttdanning< (.) å: det likelønnsloftet som burde ha
334 kommet i dette lønnsoppgjøret,
335 kristin halvorsen,
336 [når du er finansmi]nister.
337 P1: [er ikke realiteten],
338 (.)sponheim,
339 at vi må: akseptere en lavere standard >i fremtiden<?
340 ((applaus))
341 V: nei,
342 jeg mener vi ikke skal finne oss i å akseptere en lavere standard,
343 for det er mulig å prioritere eldreomsorg.
344 og bare for å bringe to enkle tall inn.
345 i dag jobber det tre mennesker for hver pensjonist.
346 om en generasjon jobber det to mennesker for hver pensjonist.
347 P2: det er realiteten
348 V: det er realiteten,
349 og det jeg sier,
350 er at vår kjempeutfordring er å skaffe arbeidskraft nok til å klare å

351 ikke bare stelle og eldreomsorg,
352 men også ha nok folk til å produsere verdiene,
353 ikke sant?
354 og derfor så er det så viktig å >ha med seg det forholdet< at vi må satse
355 på
356 ehh så effektive bedrifter at de kan betale alle som må jobbe eldreomsorgen
357 framover.
358 og så må vi tenke hvordan skal vi klare å skaffe arbeidskraft,
359 for det blir en stor utfordring,
360 og da må jeg få si,
361 >da må vi glede oss over muligheten til å få ny arbeidskraft til dette
362 landet,
363 og ikke bare SKREMME vekk alle som kommer<.
364 P2: liv signe narvarsete.
365 ((applaus))
366 SP: e møte veldig mange mange eldre som har eit rikt liv.
367 monge av dei ønske å bu heime og sitte vet sitt eige kjøkkenbord og ete
368 frukosten og sjå utover landskapet dei har sett i femti år.
369 då må mi differensiera tilbodet til dei eldre.
370 dei som har pårørende som ønske å ta seg av sine eldre ein periode,
371 dei må få omsorgslønn.
372 vi styrka den heimebaserte omsorgi,
373 og mi må ha sjukeheimplass til dei som >trengje det<,
374 og mi har lagt inn eit løft i neste års budsjett,
375 der me skal ta igjen dei køane som e igjen på sjukeheimane,
376 P2: har du spurt statsministeren om det er en go ide at [de],
377 SP: [ja]
378 P2: man kan få omsorgslønn og nærsagt være hjemme med sy:k mor?
379 og være hjemme med sy:k far?
380 når de er blitt gamle på samme måte som man kan med et barn?
381 SP: det e ein veldig go ide.
382 P2: og nå nikker jens stolttenberg

383 SP: [ja,
384 for det]
385 AP: [ja,
386 det står] i senterpartiets program,
387 det står i arbeiderpartiets[progr[am].
388 SP: [de e [ei]n kjempego ide].
389 P2: [men men vil dere] låve at det blir sånn?
390 SP: ja:.,
391 det låva me at det bli,
392 fordi at veldig mange ønske å ta seg av sine eldre i ein periode.
393 det er bra for de eldre.
394 og det er bra for familien.
395 og då må dei sikre så dei kan få ei inntekt som dei kan leve av den
396 perioden.
397 og då må me ha omsorgslønn,
398 >og så må me sikra< i till[egg],
399 P2: [men] når blir det sånn?
400 det lurar jeg på.
401 SP: det skal eg og jens snakke om når me har vonne valget.
402 ((latter))
403 P2: °det er litt hvis°,
404 SP: då skal me få det på plass.
405 ((applaus))
406 AP: nei,
407 ja, ja ()
408 P2: men når?
409 AP: °men, men°,
410 det er,
411 det er blant,
412 blant de tingene som står i våre fellesprogrammer,
413 P2: ja det skjønner jeg,
414 men når blir det sånn?

415 AP: nei:
416 >i løpet av neste fireårsperiode<,
417 når vi vinner valget på mandag.
418 SP: [()]
419 P2: () og det blir det?
420 AP: men jeg er bare veldig opptatt av å si en ting.
421 P2: ja
422 AP: det er at jeg har truffet,
423 jeg har aldri truffet en politiker,
424 som ikke er for god eldreomsorg.
425 men jeg har truffet mange politikere,
426 som ikke har rå til god eldreomsorg.
427 og det er fordi de har brukt opp pengene på andre ting,
428 og det e:rna solberg gjorde nå,
429 det var den >utrtrolig øvelsen hun har gjort mange ganger i denne
430 valgkampen<.
431 for dere spurte et godt spørsmål,
432 hvorfor bruker du tyve milliarder kroner på redusert skatt,
433 når vi vet vi trenger mange milliarder kroner for å trygge eldreomsorgen?
434 og så kom du med et langt innlegg,
435 og du sa at staten kommer til å få økte inntekter,
436 fordi vi reduserer skattene.
437 altså,
438 >det er det der jeg har sagt til deg mange ganger før<,
439 og må gjenta,
440 og det er at det er den gamle fabelaktige teorien som heter dynamisk
441 skattepolitikk, som handler om at hvis du reduserer skattene,
442 så går skatteinntektene opp,
443 det prøvde ronald reagan på nittenåttitallet i usa.
444 det gikk veldig (.) veldig (.) veldig galt.
445 P1: versågod,
446 erna solberg

447 ((applaus))
448 AP: å å å
449 å jeg,
450 å jeg,
451 P1: kort
452 AP: jeg må altså,
453 ja men det er et veldig viktig,
454 H: dette innlegget har jens stoltenberg gitt i forh[old til denne
455 valgkampen]
456 AP: °[du har ikke svart på
457 det]°
458 H: dette innlegget,
459 ((latter))
460 dette innlegget har jens stoltenberg også holdt før,
461 han holdt det mot lars sponheim i 2004,
462 i et stort oppslag.
463 H: to: år etterpå
464 AP: ()
465 H: ja,
466 og to:
467 (.) to år etterpå,
468 ((applaus))
469 P2: ja ja
470 men dette er for (.),
471 kan vi komme tilbake til dagen i dag?
472 H: to år etterpå
473 P2: ja.
474 H: så viser det altså at det er hundredeogfemti milliarder kroner mer i
475 skatteinntekter,
476 og da stort oppslag i dagbladet,
477 (.)om at lars sponheim hadde rett,
478 og det er ikke for det at han er snåsamannen,

479 (.) eller (),
480 ((latter))
481 P2: det er ikke langt unna.
482 ((applaus))
483 H: men det er fordi at det funker.
484 AP: men altså,
485 men altså,
486 ()
487 P1: halvorsen
488 SV: vet du hva,
489 vet du hva,
490 at det dære gåre IKKE an å bløffe folk med.
491 for i disse årene her hadde vi en høykonjunktur som gjorde at det meste
492 gikk så det grein.
493 og de: de regnestykkene som erna solberg og fremskrittspartiet viser til
494 når det gjelder den såkalte dynamiske skattepolitikken,
495 de går i minus.
496 og derfor må vi jo sørge for,
497 det er jo det dette valget handler om,
498 vi må sørge for at de neste fire åra dreier seg om,
499 å bruke de tjue milliardene som erna har lovt,
500 og de søtti milliardene som siv jensen slenger på toppen her,
501 de på vi prioritere å bruke med vett og forstand på å forberede oss på
502 framtida.
503 P2: siv jensen
504 ((applaus))
505 FRP: de:re sitter her (),
506 jens stoltenberg sitter og sier rett ut han,
507 at vi sparer i pensjonsfondet og oljefondet,
508 fordi vi skal bruke det på sykehjemsplasser >en eller annen gang i
509 fremtiden<.
510 fremskrittspartiet vil at vi skal bruke de pengene nå.

511 det er mulig at dere tre har en plan om å lage en god eldreomsorg når dere
512 [har]
513 P2: [men] hvis,
514 FRP: nei,
515 la meg få fullføre
516 P2: ((humrer))
517 FRP: det er mulig at dere planlegger for deres egen alderdom,
518 men det er altså mange (.) eldre (.) syke mennesker nå,
519 >som trenger hjelp<.
520 som trenger behandling nå.
521 og derfor sier fremskrittspartiet,
522 at la oss heller redusere noe av dette overskuddet nå,
523 bygge nye sykehjemsplasser nå,
524 med den kvalitet og standard som også de lever nå fortjener,
525 for de har ikke tid til å vente,
526 på at >jens stoltenberg blir gammel<.
527 ((applaus))
528 P1: torstein dale,
529 hvor skal vi få alle de menneskene fra:,
530 so:m skal jobbe i eldreomsorgen?
531 det kan altså være hver tredje ungdom som trengs i løpet av de neste tjue
532 tredve årene.
533 hvor skal vi få dem fra?
534 R: det må vi sørge for at de velger å gå inn i eldreomsorgen.
535 og da må det være attraktivt å jobbe i eldreomsorgen.
536 og det bety:r,
537 ((Halvorsen fnising))
538 at lønna må opp?
539 e:h rødt må inn på stortinget for å sikre at det blir en likelønnsrett
540 foreslått,
541 og at det blir gjennomført,
542 sånn at lønna innenfor dette området går opp?

543 det må bli attraktivt å utdanne seg.
544 e:h det må bli penger i kommu:nene til å betale dette her,
545 og dette diskuteres som om det skulle være et nytt og overraskende problem,
546 altså dette problemet har [vi hatt dette har vi hatt f],
547 P2: [men dette er jo alle enig i],
548 dale
549 R: dette har vi hatt full oversikt over fra for seksti år siden,
550 for det var da disse menneskene ble født,
551 >jeg er en av dem<,
552 ((latter))
553 og
554 øh (kremt)
555 ø: [poenget er]
556 P2: [men alle er] jo enig i det du sier [der].
557 R: [pro]duktiviteten er økt siden
558 folketrygden ble innført for førti år siden produktiviteten økt med fire
559 fem ganger eller noe sånt no.
560 DETTE har vi jo rå til i massevis,
561 hvis vi bare sørger for å ikke gi masse skattelette til milliardærene,
562 sånn som fremskrittspartiet og høyre blir finansiert av,
563 P1: har vi rå til det?
564 høybråten.
565 har vi rå til det?
566 ((applaus og hyling))
567 KRF: jeg jeg må si at jeg jeg jeg skjønner at jens stoltenberg nå vil kjøre
568 den samme plata som han kjørte for fire år siden,
569 AP: ()
570 nemlig at de,
571 nemlig at (regjeringen)
572 AP: ()
573 ((halvorsen fniser))
574 KRF: ja,

575 du klarte å lure folk en gang
576 >men du klarer det ikke en gang til<.
577 fordi det du
578 ((applaus))
579 (0.) for det du
580 for det du prøver å innbille det norske folk,
581 det er at dere har monopol på å fikse velferden i norge.
582 det er faktisk ikke riktig,
583 for nå har vi fasiten etter fire år.
584 det har blitt lengre ventetider i helsevesenet.
585 det har blitt lengre køer av rusavhengige.
586 det har blitt flere barn i fattige familier.
587 det er i det hele tatt ikke slik,
588 at dere har noe monopol på å fikse velferden.
589 dere ha,
590 dere sa: at dere skulle fjerne fattigdommen,
591 AP: °() jeg få sva:re?°
592 KRF: dere sa at dere skulle ordne opp i (.) disse velferdsutfordringene,
593 det er blitt værre.
594 P1: Kristin,
595 P2: og hva,
596 og hva er spørsmålet?
597 SV: ()
598 ((latter))
599 KRF: dette er svaret,
600 ikke spørsmålet.
601 ((latter))
602 SV: ()
603 P1: dere har ikke fjernet fattigdommen=
604 (.)=halvorsen.
605 SV: nå,
606 P1: dere har ikke lyktes med å fjerne fattigdommen.

607 SV: jo,
608 men men,
609 la oss nå se,
610 hvilke utrolige muligheter vi har,
611 som veldig mange andre land ikke har.
612 og det er fordi at at vi har ordna oss ganske greit med pengene.
613 hvis siv jensen bruker søtti milliarder kroner mer hvert år,
614 så har a brukt opp de pengene som står på oljefondet nå,
615 før hu blir toogseksti.
616 og det,
617 sånn kan vi ikke stille oss.
618 vi må
619 vi må gjøre de riktige valgene.
620 og da kommer vi ikke utenom det som var temaet her i sta:,
621 at (.) når jeg snakker med ungdom,
622 så er det jo veldig få av dem,
623 alt for få av dem,
624 som har tenkt seg inn i omsorgsyrkene.
625 P2: ja,
626 så du dagsrevyen i kveld?
627 det var fra en ungdomssk[ole her],
628 SV: [nettopp].
629 [jeg var på],
630 P2: ja men der [viste det]seg at et fotballag med jenter,
631 der de ble spurt, vil du velge omsorg?
632 [nei, de vil ikke det].
633 SV: [nettopp jeg har et v]eldig godt forslag,
634 P2:så fikk de spørsmålet,
635 vil du velge omsorg hvis du får dobbelt så mye betalt,
636 og da var det fortsatt bare et par styk[ker] som ville.
637 SV: [jeg] (.)
638 nettopp,

639 for jeg trur,
640 jeg var på et (.) langenes omsorgssenter i tromsø (.) på mandag.
641 og de driver en veldig spennende omsorgsarbeiderutdanning.
642 der går man videregående kurs en første året på skole,
643 og så går man ut i praksis
644 og jobber sammen med de de har omsorg for,
645 får veiledning og teori sammen med dem.
646 de var veldig godt fornøyd.
647 og de som jobba med dem var veldig godt fornøyd,
648 det koster noen ekstra kroner,
649 men det var ikke no særlig frafall fra det.
650 og vi må tenke helt annerledes i forhold til hvordan vi skal rekruttere til
651 eldreomsorgen framover,
652 ?: ()
653 og så tror jeg en ting til,
654 og det er hvordan vi snakker om eldreomsorg.
655 jeg var på et sykehjem rett før sommeren,
656 der sa de damene som jobba der,
657 veit du hva,
658 jeg gruer meg til valgkampen.
659 for da er jeg helt sikker på at man kommer til å snakke om eldreomsorgen på
660 en sånn måte at de siste som ønsker seg dit,
661 de finner på noe annet å gjøre.
662 det gjøres en [kj]empejobb,
663 P2: () [ja]
664 SV: det er en veldig givende jobb,
665 det er,
666 man får utrolig mye igjen for det,
667 det er vårt ansvar
668 P1: [sponheim].
669 SV: [å sørge]for gode arbeidsforhold og få bort den ufrivillige deltiden.
670 ((applaus))

671 V: for å bygge en bro mellom debatten om skattelette og eldreomsorg,
672 så har jeg lyst til å si,
673 >at vi må ha økte skatteinntekter i framtida for å klare å løse disse store
674 utfordringene<,
675 og da er spørsmålet,
676 hvordan får vi økte skatteinntekter?
677 ikke ved å skattelegge mest mulig,
678 eller plage bedriftene mest mulig,
679 men skattelegge riktig.
680 jeg har bare lyst til å minne om,
681 P2: ja ,men du et øyeblikk nå.
682 går du inn for,
683 P2: sier du at også at venstre vil gå for økt skatt?
684 V: ikke for personskattelette i denne situasjonen, men
685 P2: men på hvem da?
686 V: nei,
687 vi må: ,
688 vi må lette skattefunn på bedriftene,
689 mer f[orskning,
690 å for bedrifte]ne:
691 p2: [ja,
692 men hvem skal få økt skatt]?
693 du sa økt skatt.
694 V: nei,
695 ja,
696 men det er det jeg sier,
697 vi må ha økte skatteinntekter.
698 og hvordan får vi økte skatteinntekter?
699 jo,
700 det har vi blant annet fått i denne perioden.
701 dere har regjert i fire år på det skattenivået som i 2004 ble etablert med
702 den forrige regjering.

703 det var en god skattepolitikk for bedriftene.
704 det har gjort at kristin halvorsen har fått omlag tohundreogfenti
705 milliarder mer i inntekt.
706 så det viser at ett konstant skattenivå,
707 har gitt veldig mye økt inntekt.
708 og det kommer vi til å trenger framover,
709 men det er det nettopp fordi det er etablert et skattenivå som,
710 som for bedriftene som er bra,
711 >og så har jeg lyst til å si en ting til<,
712 som er helt avgjørende,
713 skal vi løse dette,
714 og det handler om å organisere offentlig sektor på en smartere måte.
715 og vi vil,
716 vi vil gjøre kommunene sterkere,
717 vi er villig til å gjøre de større,
718 for å være i stand til å gjøre mer av oppgavene.
719 regjeringas samhandlingsreform er bra,
720 men det er bare halvgått løp.
721 det må gås et løp til,
722 og det er å sette kommunene i stand til [å løse]mange flere oppgaver som
723 gjenstår. P1: [men ø:h]
724 AP: men hvis det er slik,
725 ((applaus))
726 AP: hvis det er slik,
727 som åpenbart flere av dere mener,
728 at lavere skatter gir økte skattinntekter.
729 hvorfor stopper det da med tjue milliarder?
730 hvor[for ikke da ført]i? (.) sksti? (.) hundre?
731 H: [°jens jens jens°],
732 ((latter))
733 AP: for da vil det bare strømme,
734 strømme inn.

735 ((applaus))
736 dette her,
737 altså,
738 men jeg må få lov til å si,
739 det er som jeg sier,
740 at dette har vært prøvd før.
741 og da det endte så veldig galt i usa,
742 så kalte george bush det vu:duøkonomi.
743 ((nei fra salen))
744 P2: ()
745 AP: nå er det jeg som snakker,
746 og problemet æ:r,
747 at dere forsøker å innbille folk dette igjen,
748 og vi har sett det i norge,
749 V: ()
750 AP: dere brukte mange milliarder kroner på lavere skatt,
751 da ble det lite penger til kommunene,
752 slik at vi hadde store problemer i eldreomsorgen.
753 jeg sier ikke at vi har løst alle problemer.
754 jeg sier ikke at det er nok penger i kommunene.
755 men jeg sier at vi har gjort et valg.
756 for politikk er å velge,
757 og vi sier simpelthen,
758 at det er my:e viktigere med penger til alle de kvinnene som jobber i
759 eldreomsorgen,
760 med flere plasser,
761 med mer omsorg,
762 ?: ()
763 enn tjue milliarder i lavere skatt.
764 ((utydbar sidekommentar fra venstre eller krf))
765 ((applaus))
766 P2: ()

767 AP: °>det er det dette handler om<°.
768 H: hvis jens sitt resonement var så riktig,
769 hvorfor øker han ikke skattene da?
770 ((latter i salen))
771 ?: ()
772 H: hvorfor øker han ikke med tjue milliarder,
773 og så løser han alle problemene sine?
774 pogenget e: (.) at ryggraden i det norske samfunnet,
775 e ikke at vi betaler tolv milliarder kroner i formueskatt,
776 det er de bedriftene som betaler den formueskatten som er ryggraden,
777 de betaler jo mye mer annen skatt.
778 de betaler skatt for hver eneste ansatt som jobber i de bedriftene,
779 overskuddet på de bedriftene,
780 det er det som er velferden i hverdagen for folk,
781 og det er det,
782 det er ryggraden i norges små og mellomstore bedrifter som på en måte bærer
783 oss igjennom eldreutfordringen i fre[mtiden].
784 P2: [og der] er siste ord sagt om
785 eldrebølgen i denne runden.
786 ((applaus, overgangsmusikk i studio))
787 P1: ()
788 antallet asylsøkere som kommer til e: norge: er rekordhøyt,
789 og neste år så venter regjeringen at det kommer minst atten tusen
790 asylsøkere hit.
791 Å::,
792 erna solberg,
793 hva vil være forskjellen på en stoltenbergregjeringens håndtering av
794 asylpolitikken,
795 og en regjering ledet av deg?
796 H: jeg tror det vil være en regjering som fører rettferdig,
797 men stram asylpolitikk,
798 P1: hvor mye vil du stramme inn?

799 H: jeg har sagt at det er noen viktige områder vi må stramme inn på,
800 for det første må vi stramme inn på den praksisen som har utviklet seg,
801 til dels også regulert av dagens regjering,
802 om at hvis du bare venter her lenge nok,
803 så får du saken din prøvd på gang etter gang.
804 de har blant annet tatt vekk innstramminger som vi i forrige regjering
805 fjernet,
806 med antallet muligheter du hadde til å få såkalte omgjøringsbegjæringer (.)
807 innenfor uen på slutten av behandlingen,
808 for saken blir jo behandlet og behandlet og behandlet
809 og aldri sendt [ut].
810 P1: [så] du vil ha en langt strammere asylpolitikk enn dagens
811 [regjering fører]?
812 H: [en strammere as]ylpolitikk,
813 særlig for de idløse.
814 jeg mener vi må ta inn over oss,
815 at de som kommer her uten >legitimasjonspapirer<,
816 det er personer som i utgangspunktet gjør det for at vi ikke skal returnere
817 de,
818 det er personer som kunne hatt det,
819 og så vet vi at i noen få land er det vanskelig,
820 de kan vi gjøre unntak for,
821 men vi må ikke være så naive,
822 at vi ikke sier,
823 at kommer du uten identitetspapirer
824 ja,
825 da >tror vi egentlig ikke på deg<.
826 P1: lars sponheim,
827 e:hm
828 ((applaus))
829 P1: dere har i venstre lansert et forslag om at selv ideløse og de uten
830 pass,

831 skal få jobbe med en gang de kommer.
832 hvorfor det?
833 V: for jeg mener vi trenger arbeidskrafta,
834 og det er en bra måte: mens de venter i norge på å bli ferdig med
835 behandlingen å få gjøre det,
836 det er til og med de som har kommet med forslag om at sånne skal
837 interneres.
838 >dette er jo en rettsstat<,
839 vi inter[nerer (0.)
840 vi stenger ikke folk],
841 P1: [stiller de seg da i køen sammen] med and[re a]rbeidsløse nordmenn?
842 V: [hvis]
843 V: nei:,
844 men det er masse arbeid de kan gjøre ve: ve:: der de der de bor,
845 og de kan brukes til mange ting,
846 mens de allikevel er i norge og får penger til opphold,
847 så det synes jeg må være en veldig god ide,
848 men jeg synese det er helt a:vgjørende i denne debatten nå,
849 hvor alle kommer til å slåss om å fortelle om hvordan de skal innskrenke
850 asylretten.
851 asyylretten! er en grunnleggende menneskerett?
852 til å komme til et land å søke om hjelp hvis du holder på >å drukne<,
853 og det,
854 selv om vi må prøve å ta jukse-makerne ut,
855 de som ikke snakker sant,
856 eller har sannea papirer med seg,
857 de må vi luke raskt og effektivt ut.
858 men det,
859 vi må ikke bli så opptatt av å ta de,
860 at ikke vi snakker riktig og pent om asylretten! og retten! til å søke
861 nødhavn hvis du >holder på å drukne<.
862 og venstre kommer til å stå på,

863 i regjering eller i opposisjon,
864 for å være en liberal røst som holder på noen prinsipper i >dette landet<,
865 for det er det snart ikke noe igjen av.
866 ((applaus))
867 P1: men e:h siv jensen,
868 er det ikke bedre at,
869 er det ikke bedre at asylsøkerne da blir satt i arbeid med en gang de
870 kommer,
871 at de gjør det arbeidet som skal gjøres på et asylmottak,
872 så de slipper å ansette folk til å måke,
873 og til å klippe gresset,
874 og til å: lage mat?
875 FRP: man skal bli satt i arbeid den dagen man får lovlig opphold i norge,
876 problemet er at majoriteten av de identitetsløse asylsøkerne,
877 som kommer til norge,
878 de skal ikke få >opphold her<,
879 de har ingenting her å gjøre.
880 å: man må gjerne snakke om at man ønsker å gjøre noe med juksemerkerne,
881 men da må man altså vite hvor de er!.
882 i norge i dag har vi ingen kontroll på hvor asylsøkerne er,
883 fordi vi ikke aner hvor de oppholder seg.
884 og så er det sånn.
885 og jeg hører at erna vil være tøff,
886 men hun sier at hun skal samarbeide med lars.
887 og hvis vi ser på tallenes tale,
888 så var det altså flere asylsøkere som kom til norge under den forrige
889 bondevikregjeringen >hvor erna var med i<,
890 enn det har kommet nå under den rødgrønne regjeringen,
891 og det forteller meg,
892 at det er bare fremskrittspartiet,
893 som vet å stramme inn asylpolitikken >på en slik måte at vi får kontroll på
894 den<,

895 på samme måte som man har klart det i danmark,
896 hvor asyltilstrømmingen nesten! ikke! er til stede.
897 ((applaus))
898 P1: høybråten,
899 høybråten
900 AP: °jeg tenkte på det i sta,°
901 KRF: det som,
902 [det],
903 H: °[jeg] må få svare på det.°
904 P1: °høybråten°.
905 ((applaus))
906 H: hon sa altså[at],
907 KRF: [det] var jeg som fikk ordet m[en],
908 H: [ja], må jeg bare få si at,
909 ()væ:ldig hyggelig av dei.
910 ((høybråten ler brydd))]
911 ((latter))
912 jeg skal være veldig kort.
913 det er helt riktig at det totalt sett kom flere i forrige periode,
914 men det var sötten tusen det første året,
915 det var fem tusen det siste åreæ:,
916 og vi gjorde en kjempeinnsats for å få det tallet ned,
917 og det kan ikke siv jensen forsøke å ta vekk.
918 vi brukte ganske tøffe metoder for å få det til,
919 og vi fikk ganske mye kjeft for å gjøre det,
920 og det synes jeg >du kunne bare innrømt< siv,
921 selv om du ikke liker at andre klarer å gjøre noe med tingene,
922 >så gjorde vi noe med det<.
923 ((applaus og hyling))
924 KRF: kan jeg få si no nå?
925 kan jeg få,
926 kan jeg få lov å si no nå, programleder?

927 P2: jens (.) stoltenberg,
928 P2: egentlig så er et vel slik at frp og arbeiderparti
929 er ganske like i noen spørsmål i asylpolitikken?
930 ihvertfall så har arbeiderpartiet strammet! inn dette,
931 og sagt at de skal stramme det >ytterligere inn<.
932 og det innebærer altså at asylsøkere,
933 det er cirka nitti prosent av de som kommer hit
934 de har altså ikke pass,
935 de har ikke id,
936 og arbeiderpartiets politikk er at da får de ikke! jobbe.
937 helt i motsetning til det sponheim sier,
938 da får de ikke jobb.
939 er ikke det en bjørnetjeneste?
940 både overfor dem og overfor oss?
941 AP: nei,
942 det er ikke det,
943 for at vi skal ikke gjøre det,
944 hva skal vi si?
945 for >fordelaktig< å bare komme til norge.
946 e: vi skal føre en streng!,
947 men rettferdig (.) asyl og flyktningepolitikk.
948 det betyr at vi skal ta innover oss at det er tyve millioner mennesker på
949 flukt,
950 og vi skal ta vår del av ansvaret.
951 men nettopp,
952 i å for seg i trå med hva lars sponheim sa,
953 og derfor må vi slå ned på det mis[bruk av viktige støtteor]dninger,
954 P2: [ja.
955 det er alle enige om]
956 AP: ja,
957 og derfor mener jeg at vi har gjort viktige innstramninger,
958 P2: men når nitti prosent kommer da,

959 er er alle misbrukere?
960 altså er,
961 men[er d]ere at alle [skal straffes]?
962 AP:[nei:],
963 [det sier jeg]ikke,
964 AP: men av de sakene vi behandlet i fjor,
965 så var det seksti prosent som fikk avslag,
966 de skal ut av landet.
967 P2: men nå er det nitti prosent som kommer uten id,
968 AP: ja:
969 P2: og ingen av de er sjanseløse,
970 AP: ja,
971 men det er veldig forskje[ll],
972 P2: [ja]
973 AP: på de som kommer uten id som har en grunn til det,
974 >kommer man fra somalia,
975 så har man ikke ordentlig reisepapir og pass<,
976 P2: nei,
977 også afghanistan.
978 AP: nettopp.
979 men så er det andre som kommer,
980 og som aktivt motvirker å få avklart identitet,
981 sliper av seg fingertupper og andre ting.
982 vel,
983 da har vi sagt,
984 at hvis du aktivt motvirker å >avklare din egen identitet,
985 hvis du ikke har beskyttelsesbehov<,
986 så skal du ut av landet.
987 så det er altså forskjell,
988 men vi må være strenge [mot de som prøver å misbruke ()],
989 P2: [er dine to regjeringspartnere enige] her?
990 navarsete,

991 er du enig med dette? med arbeiderpartiet?
992 SP: eg e enig med arbeiderpartiet i dette.
993 det som e viktig,
994 det er at me for ei rask handsaming av søknaden til dei som kjem,
995 og at dei som ikkje har grunn til opphald,
996 dei skal raskt ut av landet.
997 dei som skal bli her,
998 dei ska mi ta vel imot,
999 for dei er og ein ressurs,
1000 dei skal få norskopplæring,
1001 og me må få dei raskt ut i jobb,
1002 og senterpartiet vil fr[ita]
1003 P2: [men] [hør her],
1004 SP: [°men hø][yr no°]
1005 P2: [nå har] vi nettopp snakket om at vi
1006 trenger utro:lig etthundreogførti tusen mennesker i neste tjue eller
1007 tretti årene til å hjelpe de gamle,
1008 eller de som blir gamle.
1009 men hæ:r,
1010 i dette spørsmålet,
1011 her er det blankt nei,
1012 ikke pass,
1013 ikke sjans til jobb.
1014 det kom altså fem tusen bare i sommer.
1015 SP: alle som kjem hit,
1016 skal ha rett til å bli vurdert.
1017 og det skal me gjære på ein skikkkelig må:te,
1018 >men med raskare sakshandsaming enn i dag<.
1019 og dei som ikkje har grunn til å opphold,
1020 dei skal ik[kje]
1021 P2: [men] ikke pass,
1022 ingen jobb.

1023 SP: [men eg] er heilt sikker på ein ting,
1024 og det er at >hvis me skal løyse utfordringan i eldreomsorgi og andre
1025 samfunnsområde i tiden framøve<,
1026 så blir me nog avhengig av å ta imot fleire innvandrarar enn det me gjer i
1027 dag,
1028 >og me hadde ikkje hatt dei velferdstjenesta me har i norge i dag<,
1029 hvist ikkje me hadde hatt ei innvandring heilt ifra søttitalet og >fram til
1030 i dag,
1031 for dei gjer ein kjempejobb i detta landet<,
1032 og [det e]viktig.
1033 P2:[og der],
1034 (.) kristin halvorsen,
1035 har du måttet svelge en kamel.
1036 ((applaus))
1037 SV: jo,
1038 men la meg først,
1039 la meg først få si meg helt enig i det grunnleggende synet som liv signe
1040 tar opp der,
1041 [for man må ha en diskusjon],
1042 P2: ja,
1043 [men du er ikke enig i det]med arbeid?
1044 SV: men vi må ha en diskusjon om () flyktninger,
1045 og asylsøkere,
1046 og innvandrere,
1047 som tar utgangspunkt i at dette er mennesker som beriker det norske
1048 samfunnet.
1049 når det gjelder asylspørsmålet,
1050 så er det riktig.
1051 vi har tatt disens på to viktige områder,
1052 og det dreier seg om barns rettigheter og hvor mye vi skal høre på fns
1053 høykommissær eh for flykninger.
1054 P1: vil dere ta omkamp på det?

1055 SV: e:h vi tok den dissensen rett og slett fordi,
1056 at på det tidspunktet hvor dette blei diskutert,
1057 så var det så trangt i debatten,
1058 at det ba:re dreide seg om hvor vanskelig det var for kommunene å ta imot
1059 og bosette flyktninger.
1060 og så tenkte vi at,
1061 okei,
1062 la oss nå ta den debatten ut.
1063 SV: la de som jobber i flyktningehjelpe,
1064 kirkens nødhjelp,
1065 være med oss og fortelle om at asylsøkere til norge,
1066 det dreier seg om kri:ger i verden rundt,
1067 også,
1068 selv om det kommer noen,
1069 >som [lurer<
1070   å: det dreier seg] om å
1071 P2: [men ta spørsmålet vi snakket om,
1072 kristin halvorsen.
1073 SV: jo, men det dreier seg [om å å behandle folk anstendig].
1074 P2:   [jo, men hør her,
1075   er du,
1076   er du enig med,
1077 enig med stoltenberg i,
1078 at de som ikke har pass,
1079 altså nitti prosent.
1080 de får ikke jobbe,
1081 er du enig med stoltenberg i det?
1082 SV: emh det er et stort problem at mange av de som går lenge og venter på
1083 at asyl[sø]knaden deres skal bli behandla,
1084 P2:   [ja]
1085 SV: at de e:h isteden trekkes til miljøer,
1086 som de ikke burte vært trukket til,

1087 og kunne ha jobba,
1088 P2: så du er enig,
1089 er det det du sier?
1090 SV: jo,
1091 men jeg mener at dette er et spørsmål som vi gjerne kan diskutere,
1092 men det som vi er enig om her,
1093 det dreier seg jo om at det er for mange mennesker i verden som lu:res av
1094 menneskesmuglere til å komme til norge,
1095 selv om de ikke,
1096 ikke etter sv: syn heller,
1097 kommer til å ha [rett til opphold ø:h fordi de] >ikke har behov for
1098 besyttelse<,
1099 P1: [okei,
1100 (.)høybråten,
1101 vørsågod].
1102 KRF: [og der]
1103 SV: [og det] må vi,
1104 det er rett og slett bedrageri av fattig mennesker.
1105 KRF: ja nettopp,
1106 kristin halvorsen,
1107 der setter du f,
1108 e:h: der treffer du spikeren midt på huet,
1109 fordi at problemet er at denne regjeringen har,
1110 ved en elendig oppfølging og organisering av utlendingsforvaldningen,
1111 som gjør at vi har lange saksbehandlingskøer,
1112 og en en veldig lang ventetid for de som kommer her
1113 og skal ha sine saker behandlet,
1114 så er det mange grunnløse asylsøkere,
1115 som må være her lenge før de får svar.
1116 det er,
1117 det burde dere ha ryddet opp i.
1118 og det andre er at dere har ikke klart å kommunisere klart og tydelig ute i

1119 verden,
1120 at norge ikke er noe frihavn for de som vil jukse seg til opphold >her i
1121 landet<.
1122 dæ:r sitter dere med et stort problem.
1123 det som imidlertid norge skal være,
1124 (.) det er et land som stiller opp for fattige og forfulgte i verden.
1125 P1: °[men]°,
1126 >[det] er en del av norgs identitet<,
1127 P1: °[ja]°,
1128 men hvorfor [kan vi ikke norge da som:],
1129 KRF: [det handler om menneskere]ttighetene til de som,
1130 som forfølges [fo]r sin tros skyld,
1131 P1: [ja].
1132 KRF: eller for sin >politiske overbevisnings skyld<.
1133 P1: men e: høybråten,
1134 ((applaus))
1135 hvorfor kan ikke norge da::
1136 som et rikt land ta imot flere asylsøkere enn vi gjør?
1137 KRF: vi skal ta vår del av ansvaret.
1138 og det betyr,
1139 at vi skal stille opp for de som virkelig har et beskyttelsesbehov,
1140 men vi må være mye mye mere effektive i å avslå og sende ut,
1141 de som ikke har noen grunn til å være her.
1142 P2: ja,
1143 men høybråten,
1144 bareh,
1145 (.) krf har et stort hjerte i denne saken her,
1146 men er du enig med sponheim,
1147 >som du kanskje skal styre landet sammen med<,
1148 eller med erna solberg i dette spørsmålet?
1149 vil du gi dem arbeid fra første dag,
1150 selv om de ikke har pass med seg?

1151 KRF: jeg syns at e:h: de som,
1152 de som kommer hit,
1153 og ikke har noen grunn til å være her,
1154 de bør få sine saker raskt avgjort,
1155 og bli transportert ut,
1156 o[g (.) på dette punktet æ:r vå:r ut]lendigeforvaltning under enhver
1157 kritikk,
1158 P2: [ja,
1159 det over nitti prosent skal rett ut].
1160 KRF: det må vi >rydde opp i<.
1161 P2: °men°,
1162 KRF: det er det >første vi skal gjøre hvis vi kommer i regjer[ing]⟨,
1163 P2: [men]
1164 [høybråten]
1165 KRF: [og så er]jeg helt sikker på,
1166 knut olesen,
1167 P2: ja?
1168 KRF: at sponheim og erna og jeg,
1169 vi skal klare å bli enige om en rettferdig e:h e:h flyktninge og
1170 asylpolitikk.
1171 men å bli enige med >siv jensen⟨,
1172 det har jeg større problemer med på dette punktet.
1173 ((applaus og hyling))((P1 gir frp ordet))
1174 FRP: ()
1175 °fremskrittspartiet ønsker stramme inn°,
1176 (.) og nå syns jeg vi skal si det akkurat som det er,
1177 fordi man innrømmer jo at de aller fleste av de som kommer hit,
1178 er grunnløse: asylsøkere,
1179 det er ikke mennesker på flukt,
1180 det er ikke mennesker som skal få opphold,
1181 de skal ut.
1182 så må vi se på hva som skjer,

1183 som politiet også bekrefter,
1184 nemlig at mange av disse,
1185 de står nede ved akerselva og pusher narkotika til ungdom.
1186 de begår [alvorlig],
1187 P2: [har du b]elegg,
1188 har du belegg for at det er ma:nge av disse [som gjør d]et?
1189 [jah,
1190 (.)de:]
1191 FRP: det er bare å se på politistatistikken,
1192 P2: >unnskyld meg<,
1193 men hvilken politistatistikk refererer du til nå?
1194 FRP: det ble jo ny:lig foretatt en arrestasjon nede ved akerselven,
1195 P2: ja?
1196 FRP: hvor nesten alle,
1197 som ble tatt,
1198 var identitetsløse ulovlige innvandrere i norge,
1199 det er tallenes tale.
1200 P2: ja,
1201 men var de asylsøkere?
1202 FRP:joh,
1203 men
1204 P2: det er () vi snakker om her
1205 FRP: dette er mennesker som oppholder seg ulovlig i norge og som skal ut,
1206 P2: ja,
1207 men det er ikke menneske[r som har søkt asyl]?
1208 FRP: [i tillegg så begå:s] det altså,
1209 jo,
1210 men hør her.
1211 de menneskene vi snakker om nå,
1212 (.) det er altså mennesker som pusher dop,
1213 som begår kriminalitet,
1214 og det er de [menneskene so]m sponheim,

1215 H: [°men men men°]

1216 FRP: skal ansette på landets sykehjem.

1217 altså,

1218 jeg vil ikke! ha det!

1219 ((latter i publikum))

1220 ((hyling, applaus, buing))

1221 jeg vil at de skal sendes ut.

1222 P2: sponheim?

1223 V: °det er,

1224 det er°,

1225 programleder,

1226 det er noe som heter at lediggang er roten til alt ondt.

1227 det er et kjempe!problem at mange av disse oppsøker sånne miljøer som gjør

1228 at de kan komme inn i ting som er farlig,

1229 men hvorfor ikke sette de i arbeid da?

1230 la de gå me:,

1231 gå og la de vaske golv og gjøre arbeid mens de venter?

1232 det er det ene.

1233 det andre er at det vi >ser på det tallene som har kommet i sommer<,

1234 det er veldig mye afghanistanere,

1235 jeg tror det var den største gruppen som har kommet i sommer

1236 >bare husk på at< norge,

1237 og jeg støtter det,

1238 er i krig i afghanistan,

1239 det bør stille oss overfor noen spesielle ansvar.

1240 og så satt jeg her for to år siden i partilederdebatt,

1241 og da utfordra jeg ett spørsmål til siv jensen.

1242 og det var,

1243 kan ikke du,

1244 siv,

1245 si e:n positiv ting om innvandrere?

1246 du klarte det ikke den gangen,

1247 >men [nå har du hatt] to år på å trene<?

1248 P1: °[(ja, værsgod)]°

1249 ((latter fra politikere og publikum))

1250 ((hyling og applaus))

1251 P1: okei,

1252 to ord.

1253 FRP: °av de som har fått opphold i norge°,

1254 er godt integrert,

1255 de er i jobb,

1256 og de er gode skattebetalere,

1257 og også de,

1258 vil jo (.) at vi skal løse opp i denne ukontrollerte asyltilstrømmingen,

1259 for det skaper også problemer for alle velintegrerte >innvandrere i norge<.

1260 vi er nødt til å stramme til,

1261 og det er altså ikke uten grunn,

1262 P1: [og der sa du noe positivt]

1263 FRP:[at man gjør dette i danmark finnland sverige og alle andre europeiske

1264 land,

1265 man gjør det fordi det har kommet ut av kontroll.

1266 jens stoltenberg må gjerne si at han har >strammet inn<.

1267 sannheten er at han har nå satt ny norsk rekord i asyltilstrømning.

1268 det betyr at hans virkemidler ikke virker.

1269 AP: nei

1270 SV: han [har jo ansvar for mye,

1271 men ikke for krigene i verden].

1272 FRP: [°og min utfordring er°,

1273 når skal vi opprette lukkede] asylmottak,

1274 FRP: slik at vi får kontroll på (asyltilstrømmingen)?

1275 P1 eller 2: ()

1276 ((applaus))

1277 AP: °for det første tror jeg at siv jensen°,

1278 (.) altså hun startet denne debatten,

1279 hun startet denne debatten med å si at det kom flere asylsøkere under erna
1280 solberg.
1281 og så sier hun at jeg har satt ny rekord.
1282 de to tingene henger ikke sammen samtidig,
1283 ((latter og applaus))
1284 AP: men det er,
1285 det er,
1286 men det er,
1287 men det er bare et uttrykk for litt omtrentlig omgang med fakta,
1288 men det som er viktig,
1289 det er at vi må være veldig tydelig på,
1290 >at de som ikke har krav på opphold<,
1291 de skal ut.
1292 de som har krav på opphold,
1293 de skal vi integrere på en ordentlig god måte.
1294 og det handler om norskopplæring,
1295 det handler om gratis kjernetid i barnehager,
1296 og de gir viktige bidrag til det norske samfunnet.
1297 >de to tankene må vi kunne ha i hodet< samtidig.
1298 Pl: torstein dahle
1299 ((applaus))
1300 R: nå må dere få dette litte granne på plass.
1301 denne diskusjonen går helt sivil jensens premisse.
1302 eh jens stoltenberg snakket om tjue millioner mennesker på flukt i verden.
1303 norge har cirka en promille av verdens befolkning=,
1304 =en promille av tjue millioner,
1305 det er tjue tusen.
1306 norge tar mindre enn en promille av de tjue millioner menneskene som er på
1307 flukt,
1308 og så presenteres det her som om nærmest hele verdens befolkning raser! mot
1309 norge,
1310 ((applaus og hyling))

1311 og dette er det reneste nonsens.

1312 P2: torstein dahle,

1313 R: ()

1314 P2: vent litt nå,

1315 du skal få ordet igjen.

1316 jeg leser fra rødt sitt program for 2008-2010,

1317 og der står det om disse spørsmålene,

1318 rødt vil gi oppholdstillatelse til alle som har vært mer enn femten måneder

1319 i landet,

1320 uten noe krav til arbeid.

1321 er det e,

1322 og hva betyr det?

1323 R: det betyr at vi forutset[ter]

1324 P2: [det] er veldig viktig det at de ikke må jobbe?

1325 R: nei.

1326 ((latter))

1327 det betyr at sånn som situasjonen er nå,

1328 ikke sant?

1329 så får de jo ikke jobbe.

1330 men vi mener at det er helt avgjørende å gi folk sjans til å jobbe med en

1331 gang,

1332 helt enig med sponheim,

1333 [sponheim] (),

1334 P2: [ja, men]uten noe krav til arbeid,

1335 står det.

1336 vil du lese det selv?

1337 ((latter og applaus))

1338 R: nei altså,

1339 poenget æ:r at når folk har vært her femten måneder,

1340 P2: ja

1341 R: enten de har jobbet eller ikke jobbet,

1342 så skal de da få:eh >oppholdstillatelse<.

1343 men vi er jo ikke for at ikke de skal jobbe,
1344 tvert imot så mener vi at det er veldig viktig at
1345 P2: hvorfor står det i programmet da?
1346 R: e:h
1347 du leser,
1348 du tolker,
1349 du kjører programmet inn i en feil sammenheng.
1350 saken er den,
1351 at det som nå skjer,
1352 det er jo at man oppretter,
1353 man skal,
1354 regjeringen foreslår å opprette interneringsleire for identi[teteseh:løs]e=
1355 SV: [nei nei nei]
1356 R:=det er ihvertfall det som hevdes fra arbeiderpartiets side:,
1357 e:h e:h >interneringsleire for identitetsløse<.
1358 P1: ja,
1359 (.)ja,
1360 ()
1361 R: og det er en helt rå! behandling.
1362 P2: nå er det erna solberg.
1363 R: de skal få jobb!.
1364 og det er jo det som er kjernen i den saken her,
1365 og hvis de da,
1366 H:()
1367 R: sånn som den politikken som har vært ført nå,
1368 går i femten måneder uten å få jobb,
1369 så sier vi,
1370 at da får det da jammenmei være nok!,
1371 men det er jo helt feil,
1372 det er jo ikke sånn politikk vi vil ha:,
1373 det [er en u]mennsklig politik[k som føres].
1374 H: °[mene:h]°,

1375 °[kanskje jeg]°,
1376 ((hyling og applaus fra salen))
1377 H: kanskje jeg kan få lov å si,
1378 kanskje jeg først,
1379 kanskje jeg kan få lov å rydde litt,
1380 for det har visst blitt lagd et inntrykk av at folk ikke lager sin egen mat
1381 eller vasker sine egne gulv eller gjør noe på asylmottak.
1382 i norge gjør alle som er asylsøkere den jobben selv.
1383 det er ikke noe hotell de kommer til,
1384 men det som er utfordringen med å gi folk lov til å jobbe fra dag en av,
1385 det er at da kommer det mange fler.
1386 P2:, ja,
1387 [så sponheim]får ikke gjennomslag i[din] regjering?
1388 H: [det vil være],
1389 [nei].
1390 det vil være den stø:rste invitasjonen til at folk skal komme og søke asyl
1391 i norge,
1392 hvis vi gir de lov til å gå ut i lønnet arbeid fra dag en av.
1393 da bryter vi ned hele asylinstituttet.
1394 da komemr vi til å lage et arbeidsinnvandringsinstitutt av asylinstituttet.
1395 og det har jeg veldig lite for,
1396 det [var noe av det vi måtte bekjempe],
1397 P2: [så dette kan sponheim glemme hvis] han skal styre sammen med [deg]?
1398 H: [ja,]la
1399 meg få lov å ta et eksempel.
1400 min statssekretær når jeg var jeg var statsråd
1401 vi var (),
1402 da var det folk som med kjent identitet fikk lov å jobbe.
1403 men hun var på et asylmottak,
1404 der det altså satt en fra fra kosovo og fortalte henne det at
1405 nei,
1406 han ville ikke reise hjem enda,

1407 for no hadde han tjent nok penger til en lastebil,
1408 og han skulle ha et transportfirma >i hjemlandet<,
1409 >så no skulle han tjene penger til< en lastebil til
1410 da skulle han rei:se,
1411 og han satt på et norsk asylmottak og mottok penger hver eneste dag fra den
1412 norske staten,
1413 det var en re:nt pensjonatopphold,
1414 og sånn kanke >vi ha det<.
1415 ((applaus))
1416 P1: m: ø:h (.) fremskrittspartie: går for lukkede mottag.
1417 er ikke det,
1418 navarsete,
1419 er ikke det den eneste måten å ha kontroll med asylsøkere på,
1420 som ikke skal være her?
1421 SP: nei.
1422 norge skal ha ein human asylpolitikk.
1423 ein rettferdig asylpolitikk.
1424 men og ein streng asylpolitikk.
1425 derfor skal me ta imot dei som kjem,
1426 bahandle søknadane deira skikkele,
1427 og dei som får opphold,
1428 dei skal med sørga før at blir godt integrert i det norske samfunnet,
1429 og då må me sjå på dei kommunane som faktisk lukkast.
1430 då må [me ()]
1431 P1: [hvorf]or skal de ikke kunne være i mottak til identiteten er bragt
1432 på det rene?
1433 SP: mi kan ikkje drive med internering
1434 (.)i norge.
1435 det e ein inhuman politikk,
1436 som norge ikkje skal stå før,
1437 så lenge senterpartiet e i regjering.
1438 men det me ska stå før,

1439 det e ei skikkele intgreringspolitikk,
1440 og me ønske å få folk i raskt i arbeid når de har fått opphaldløyve.
1441 me ønska at dei arbeidsgivarane som tilsete flyktninga,
1442 dei skal slippe arbeidsgiveravgifta dei fem fyrste åri.
1443 og me vil letta på,
1444 slik at folk kjem seg ut i j[obb],
1445 P1: [m:]
1446 SP: for det vil dei faktisk sjøl og.
1447 dei ønske å komme inn i det norske samfunnet,
1448 og hvis ein ser på kommuna rundt omkring,
1449 som dovre,
1450 har teke imot over hundre asylsøkara,
1451 har integrert dei,
1452 mange e i jobb,
1453 dei e i sosiale nettverk.
1454 altså,
1455 detta fungerer bra i mange kommuna,
1456 og det er dei me må lere av,
1457 sånn at me får ein go integreringspolitikk,
1458 for det er det aller viktigaste.
1459 P2: vi nærmer oss: slutten i denne runden,
1460 SV: mene:h
1461 ((applaus))
1462 P2: men jeg synes egentlig at sponheim bø:r,
1463 han fikk jo starte med dette kravet om om at,
1464 om at man skal få arbeid fra første dag,
1465 men hvis du velger å styre sammen med erna,
1466 det gjør du jo,
1467 så blir det ikke no >av det<,
1468 V: vel,
1469 vel de:: vet ikke ()
1470 P2: vi kommer til å snakke om det,

1471 [sier erna]

1472 V: [jeg vil a]rgumentere overfor erna sånn,
1473 sånn som jeg vil si,
1474 erna,
1475 SV: °kan jeg få si no?°

1476 V: erna,
1477 det at det er en asy:lsøker i norge,
1478 som kanskje får avslag etter noen måneder og må >reise ut igjen<,
1479 men på de to månedene,
1480 har rukket å tjene penger til to lastebiler i hjemlandet,
1481 det er jo kjempebra for småbedrifter
1482 også ().
1483 det er jo helt fantastisk.
1484 ((applaus og latter))

1485 P2: og der kommer den.
1486 SV: kanke jeg få komme,
1487 P1: okei,
1488 SV: denne bolken,
1489 denne bolken skulle jo handle om asyl og integrering,
1490 P2: ja,
1491 den handlet til slutt om om lastebiler,
1492 men det er greit [det,
1493 du fikk den]

1494 SV: [jo,
1495 men jeg syn][es,
1496 jeg synes,
1497 nei],

1498 ((latter))

1499 P2: [vi avslutter den]runden her.
1500 P1: der setter vi sluttstrek for dette tema,
1501 P2: vi: skifter tema.
1502 P1: ja.

1503 ((SV stønner))
1504 SV: °da får vi ta det i neste bolck.°
1505 ((overgangsmusikk))
1506 P2: ja,
1507 for nå er tema miljø,
1508 å:: denne uken åpnet e:h kronprins håkon og den svenske kongen,
1509 sammen med erik solheim,
1510 en nasjonalpark til sjøs,
1511 for å ta vare på korallrevene i ytre oslofjord,
1512 utenfor hvaler som jens stoltenberg kjenner meget godt.
1513 men stoltenberg,
1514 det er vel og bra at man får en nasjonalpark i ytre oslofjord.
1515 ((statsministeren kremter))
1516 hvorfor kan ikke du da si klart,
1517 at vi må verne selve fødestua til lofottorsken?
1518 AP: fordi jeg mener vi skal gjøre det vi har sagt,
1519 som stortinget har vedtatt,
1520 og som er en forsvarlig saksbehandling
1521 av et veldig viktig spørsmål,
1522 og det er at først skal vi skaffe oss kunnskap,
1523 så skal vi ta beslutning.
1524 og nettopp fordi dette er sårbare områder,
1525 så skal vi være veldig varsomme når vi går fram her,
1526 P2: ja,
1527 dette har du [sagt,
1528   jo,
1529   men det har du sagt]
1530
1531 AP: [stortinget har bevilget noe]sånt som fem hundre millioner
1532 kroner,
1533 for å gjøre >undersøkelser<,
1534 P2: ja.

1535 AP: så det er litt rart å konkludere før vi har de undersøkelsene på
1536 bordet.

1537 P2: dette har vært budskapet hele veien.

1538 AP: >ja<,
1539 og det [er et godt budskap],

1540 P2: [men,
1541 men,
1542 men altså l]øfoten
1543 der må dere utrede,
1544 dere må tenke,
1545 men hvaler
1546 den er allerede blitt en nasjonalpark.

1547 AP: altså,
1548 vi har

1549 P2: det gikk fort,
1550 gitt.

1551 AP: nei,
1552 det starta vi med i nittennittien

1553 P2: °ja?°

1554 AP: da jeg var statssekretær for torbjørn berntsen,
1555 så det har gått veldig veldig sakte.

1556 P2: ja,
1557 okei,
1558 jeg tar den da.

1559 AP:[ja,
1560 så e:h]

1561 P2:[men la oss] stille spørsmålet annerledes,
1562 til kristin halvorsen.
1563 eller hva,
1564 hva er de:
1565 hva er det du >holdt på å si< ikke trenger å vite,
1566 some: some: jens stoltenberg vet?

1567 SV: vi ha:r,
1568 vi har e::h kunnskap nok (.)etter sv's oppfatning,
1569 til å bruke det som er grunnleggende i miljøpolitikken,
1570 nemlig føre var,
1571 dette er akkurat som du sa,
1572 dette er fødestua til den siste store torskestammen i hele verden,
1573 det er et område som sv slåss hardt for at ikke skal åpnes for olje og
1574 gassvirksomhet.
1575 av hens[yn,
1576 av]
1577 P2: [du,]du trenger ikke vite dette >for å ta et standpunkt<?
1578 du trenger ikke en [utredning]?
1579 SV: [man treng]ikke å vite det for å ta et
1580 førevarstandpunkt.
1581 her har vi havforskningsintstituttet,
1582 veldig mange andre som er veldig klare på det.
1583 P2: og da må vi spørre,
1584 hvorfor er det forskjell på dere to på det?
1585 kristin halvorsen vet mer enn nok til å si,
1586 ta et klart standpunkt om at [dette]skal vernes.
1587 AP: [mene:h]
1588 (.) men jeg mener at det er helt legitimt å si,
1589 at dette er vi imot uansett.
1590 P2: ja?
1591 AP: jeg har vært med på å åpne >noen områder<,
1592 for eksempel norskehavet,
1593 og da åpnet vi noe >av det<
1594 og så sa vi at haltenbanken,
1595 nei,
1596 det er så følsomt,
1597 nå har vi fått mye kunnskap om det,
1598 så det åpnet vi ikke.

1599 vi åpnet ikke kystnære områder,
1600 samme med barentshavet,
1601 vi åpnet noe,
1602 ikke andre deler
1603 det er den type kunnskap vi skal ha,
1604 men så vil jeg si en ting.
1605 vi kommer ikke til å anbefale åpning av noen områder der,
1606 hvis ikke det er miljømessig å: fiskerimessig forsvarlig.
1607 det er den eneste måten å vi kan gå forsvarlig fram på norsk sokkel,
1608 gjort i førti år,
1609 og som har gjort at vi har nå blitt verdens mest miljøvennlige >olje og
1610 gassnasjon<.
1611 P1: men hva slags konklusjon er det du da egentlig venter på,
1612 stoltenberg?
1613 AP: altså,
1614 jeg venter på de konklusjonene nesten et enstemmig storting har bedt om,
1615 som regjeringen har bedt om,
1616 nemlig at vi har satt i gang svære utredninger av forhold for fisk (.)
1617 havbunn (.) sjøfugl,
1618 den type ting.
1619 og så får vi det på bordet,
1620 og det er nøyaktig samme måten,
1621 skrittvis (.) forsiktig (.) kunnskapsbasert,
1622 vi har gått fram i nordsjøen (.) norskehavet (.) barentshavet.
1623 P2: o[kei,
1624 eh]
1625 AP: [så har] vi åpnet noe,
1626 P2: ()
1627 AP: og ikke andre deler,
1628 P2: ()
1629 AP: og jeg mener at vi uansett ikke skal åpne hvis ikke det er miljømessig
1630 og

1631   [>fiskerimessig forsvarlig<].

1632 P2: [i dag,

1633   (.)i dag,

1634   kristin halvorsen,

1635 sa du: i dagsrevyen noe ganske interessant,

1636 du sa at denne kampen skal vi vinne,

1637 denne kampen må vi vinne.

1638 å:e: politisk kommentator kyrre nakkim tolket det som nokså nært,

1639 nokså nært et ultimatum.

1640 har han rett i det?

1641 SV: jo,

1642 men vi e:h flyr ikke rundt i valgkampen og stiller ultimatum til hverandre,

1643   og [det er fordi at jeg er redd for]

1644 P2:   [hva mente du med den setningen]da?

1645 SV: det er fordi det jeg er redd for,

1646 er jo at de som er ihuga for,

1647   stiller motultimatum.

1648 P2:ja?

1649 SV: og så hadde vi tapt saken før øh før valget har vært.

1650 men det er klart,

1651 dette er veldig viktig sak for oss.

1652 og vi har tenkt å vinne,

1653 fordi vi har så gode argumenter.

1654 og fordi vi har folkeflertallet med oss,

1655 både [lokalt og nasjonalt].

1656 P1: [men hvis denne saken] er så viktig,

1657 hvorfor setter ikke du ultimatum i denne saken,

1658 som venstre har gjort?

1659 SV: det er fordi det er oppskriften for å tape saken.

1660 det fins bare en måte å vinne lofoten og vesterålen på,

1661 og det er den samme som vi gjorde for å få på plass rensing av

1662 gasskraftverk,

1663 som det ikke var flertall for i stortinget,
1664 ((humring og økende støynivå i salen))
1665 ne:i,
1666 nå skal jeg snakke ferdig.
1667 og det er fordi,
1668 det er fordi at,
1669 man e:h et rø:dgrønt flertall,
1670 med et sterkt sv,
1671 som sier at dette er en av våre aller viktigste saker,
1672 kan forandre miljøpolitikken.
1673 for hvis en del partier kjører etter sine primærstandpunkter,
1674 så >kan det være<,
1675 så kan denne saken være tapt.
1676 P1: du,
1677 SV: så der e:r bare en måte å gjøre det på,
1678 det er å sørge for at sv har styrke e etter valget?
1679 ((applaus))
1680 P1: lars sponheim,
1681 du e:r,
1682 du er den eneste som har satt ultimatum (.)i denne saken.
1683 hvis du skal regjere sammen med erna solberg,
1684 så: kan du fortsatt holde på det?
1685 V: altså (),
1686 nå hadde kristin halvorsen mulighet til å ta et moralsk standpunkt på vegne
1687 av et naturområde som hun og jeg er enige om at burde fått et varig vern,
1688 nemlig å si at hun kan ikke ta ansvar for å sitte i en regjering og
1689 administrere >olje og gassaktivitet utenfor lofoten og vesterålen<,
1690 og for meg så handler ikke dette om et eller annet strategisk spill,
1691 men jeg vil si,
1692 jeg tenker på mine etterkommere,
1693 ikke sant?
1694 jeg har akkurat blitt bestefar nå,

1695 og jeg tenker på,
1696 skal jeg måtte møte de en gang og stirre de i øynene og så si at jeg bygde
1697 ut dette lofoten og vesterålen?
1698 for meg er det dette en natur,
1699 som har en uendelig verdi.
1700 og det derre,
1701 altså jeg hadde gleden av å stå ved siden av jens stoltenberg når han åpna
1702 mitt kjære hallingskarvet nasjonalpark,
1703 tårene rant på meg.
1704 og jeg hørte ikke på ett tidspunkt statsministeren si,
1705 jeg skulle ha sjekka ut om det var gull inni der først.
1706 ((latter og litt applaus))
1707 han,
1708 tårene,
1709 TÅRENE RANT PÅ HAN Å,
1710 og han sa,
1711 denne dette er fantastisk natur,
1712 den har uendelig verdi
1713 vi >kan ikke< drive og tøyse med den,
1714 og han >verna den<,
1715 og det er det jeg vil han skal gjøre i lofoten og vesterålen,
1716 P1: ()
1717 ((applaus))
1718 V: og du hadde i dag mulighet til å ta det samme standpunkt,
1719 [kristi]n,
1720 SV: [jammen]
1721 V: og da skal vi bli veldig gode venner etterpå.
1722 ((Halvorsen ler)) ((applaus))
1723 SV: °(kan jeg få si noe?)°
1724 problemet lars,
1725 at i miljøpolitikken,
1726 hvis en skal få til en offensiv miljøpolitikk,

1727 så må >sv og arbeiderpartiet< samarbeide.
1728 for du: står der og griner,
1729 hvis ikke jeg får han til å holde e:h overbevise om å slåss hardt i: i:eh
1730 forhandlinger,
1731 for å få til lofoten og vesterålen.
1732 fordi du kommer til å være i mindretall.
1733 fremskrittspartiet,
1734 de åpner jo lofoten og vesterålen i løpet av de første hundre dagene,
1735 arbeiderpartiet kan jo ende på et standpunkt (.) e:h når de har tenkt å
1736 bestemme seg for å åpne lofoten og vesterålen,
1737 og så er [saken tapt],
1738 P1: t[ror du det]?
1739 tror [du at de gjør det]?
1740 SV: [og du sitter i mi]ndretall.
1741 så vi må bare slåss! det remmer og tøy kan holde,
1742 for at velgerne stemmer i overbevisning i forhold til det de mener,
1743 V: °dette er feil°.
1744 ((uro, flere stemmer som ikke kan tydes))
1745 SV:[og så skal vi,(.) og så,]
1746 P1:[tror du at arbeiderpart]ie: vil lande på ditt standpunkt,
1747 kristin halvorsen?
1748 SV: jeg har tenkt å vinne denne saken.
1749 det skal jeg,
1750 ((applaus))
1751 V: dette er feil.
1752 for det,
1753 øh,
1754 det,
1755 det,
1756 det kristin halvorsen nå sitter og advarer mot,
1757 det er at jens stoltenberg skal komme aleine med arbeiderpartiet på
1758 stortinget og >gjøre opp med fremskrittspartiet<.

1759 og jeg vil si det,
1760 skulle det bli situasjonen,
1761 >jeg håper ikke< det,
1762 skulle det blir situasjonen at han kommer alene,
1763 og han skal gjøre opp lofoten vesterålen med fremskrittspartiet,
1764 så har han ingen andre enn fremskrittspartiet å gjøre opp budsjett med.
1765 da er budsjett døra stengt!.

1766 P1: [erna solberg],
1767 V: og [det er et li]:ke sterkt pressmiddel som det kristin halvorsen
1768 presenterte nå.
1769 ((applaus))

1770 P1: vil du godta lars sponheims ultimatum i denne saken?
1771 han vil jo gjerne regjere sammen med deg.
1772 H: ja,
1773 og vårt standpunkt er det motsatte.
1774 altså,
1775 vi mener vi kan bygge ut,
1776 vi mener vi skal ta vare på fiskeriene,
1777 vi mener vi skal sørge for at der er gode miljømessige rammer,
1778 men vi er prinsipielt tilhenger av [å åpne],

1779 P1: [det betyr at du må regjere med henne
1780 som her sitter ved si[den av deg]?

1781 H: [det betyr] at dette er en vanskelig sak hvis vi
1782 skal ha
1783 regjeringsforhandlinger.
1784 da blir dette en vanskelig sak.
1785 det blir en vanskelig sak på alle sider >av dette bordet<,
1786 men jeg har lyst til å få lov å si en ting.
1787 hvis,
1788 vi begynte altså for en time siden denne debatten.
1789 med de økonomiske utfordringene i eldreomsorgen.
1790 olje olje og gassnæringen i norge er de mest lønnsomme næringene vi har.

1791 det er de som gir oss mest inntekter.
1792 ja,
1793 på energiområdet [så,
1794 ja,
1795 så er vi omtrent,
1796 (0.) ja,
1797 (1.)
1798 altså]
1799
1800 P1: [betyr det at vi er avhengig av disse inntektene] fra
1801 lofoten
1802 og [vesterålen]?
1803 vi har ikke råd til å si nei?
1804 H: [altså,
1805 jeg],
1806 H: og jeg mener egentlig at vi burde lage en like stor konsekvensanalyse av
1807 hva er konsekvensene av å si nei,
1808 til [å i]kke utnytte dette?
1809 P1: [h:m]
1810 H: hva betyr det for fremtidig eldreomsorg?
1811 P1: høybråten.
1812 (.) høybrå[ten].
1813 H: [hva] betyr det for utviklingen av vårt samfunn?
1814 P1: er vi avhengig av disse pengene?
1815 ((applaus))
1816 KRF: °jeg skjønner,
1817 jeg skjønner veldig godt()kristin halvorsen sier hva som er oppskriften° på
1818 å tape en miljøsak.
1819 da skal vi lytte,
1820 SV: nei,
1821 nå får det være [nok],
1822 KRF: [for] det er hun ekspert på.

1823 ((applaus og buing))

1824 SV: nå får det jammen meg være slutt.

1825 KRF: °i denne°,

1826 SV: nei.

1827 KRF: jo,

1828 i denne,

1829 i denne regjeringsperioden (.) så sa jo også sv at de var garantister mot

1830 oljeutvinning i nord.

1831 men di: aksepterte jo goliatutbyggingen uten å mukke.

1832 det var ikke en motforestilling fra sv i stortinget,

1833 da >den ble behandlet<.

1834 de sitter og administe:rer en eh et oljesandprosjekt som >statoil hydro har

1835 borti canada<,

1836 som æ:r en miljøpolitisk skandale,

1837 og da dere lagde klimamelding,

1838 så var den så dårlig,

1839 at høyre (.) venstre og kristelig folkeparti måtte komme deg til

1840 unnsetning,

1841 for å gjø:re gjøre den så offensiv som den har blitt,

1842 og det dere nå får premie for internasjonalt,

1843 regnskogsatsningen,

1844 det var det vi! som introduserte i klimaforliket.

1845 SV: nei, nå må du jammen meg gi deg.

1846 ((applaus))

1847 SV: nå! er det min tur

1848 P2: ()

1849 SV: det er,

1850 ((stor applaus))

1851 jeg må bare vente til dine: kamerater har slutta.

1852 det er skjedd store forandringer i miljøpolitikken.

1853 >hva var det dere gjorde når< dere satt i regjering?

1854 dere () bygde gasskraftverk på [melkøya],

1855 KRF: °[vi gikk] av på gasskraftsaken vi.°

1856 SV: DE:RE,

1857 i forrige periode så har dere,

1858 ((applaus og hyling))

1859 nei nei nei,

1860 nei.

1861 (.) DE:RE BYGDE GASSKRAFTVERK på melkøya.

1862 det er en av de viktigste grunne til at norske cotoutslipp har vi >trøbbel

1863 med< å klare å få ned.

1864 DE:RE,

1865 vi:h,

1866 vi! har sørga for,

1867 at det nå er flertall for,

1868 at nye gasskraftverk skal renses.

1869 det fikk ikke dere til.

1870 vi:! har sørga for,

1871 KRF: °() er det blitt rensing?°

1872 ((applaus, latter og hyling))

1873 SV: v:i har sørga for at lofoten og vesterålen,

1874 nei,

1875 nå! vil jeg snakke.

1876 >vi har sørga for at lofoten og vesterålen ikke har åpna i denna omgangen<,

1877 vi har sørga for vern av vesna,

1878 det er et helt annet temposkifte i miljøpolitikken nå[enn det var under

1879 dere.

1880 P1: [men kristin

1881 halvorsen,

1882 hvorfor gikk d[u inn] for utbygging på goliat?

1883 SV: [og så],

1884 P1: altså,

1885 det ligger [mindre enn fem mil fra land].

1886 SV: [vet du,

1887 det skal jeg glatt i] [nnrømme,
1888 at akkurat som de tapte
1889 melkøya,
1890 P1: [hva er forskjellen på lofoten å
1891 goliat]?)
1892 SV: >og det er jeg helt sikker på at DE GJORDE<,
1893 KRF: [() hør her, ()]
1894 SV: [SÅ TAPTE VI GO]LIAT.
1895 [sånn er]det.
1896 KRF: [() svare].
1897 P2: unnskyld,
1898 unnskyld meg,
1899 [nå får siv jensen].
1900 SV: [og derfor trenger] vi alle de kreftene >vi kan få<.
1901 ((lav latter fra programleder, flere utydelige stemmer))
1902 P2: nei, høybråten,
1903 KRF: °e:n ting,
1904 ( )kan ikke jeg bare få stille ett spørsmål?°
1905 P2: nei,
1906 nå får siv jensen,
1907 nei,
1908 nå får vi siv jensen.
1909 P1: >siv jensen<.
1910 P2: unnskyld.
1911 FRP: alle de pengene som kristin halvorsen skryter av at hun har brukt på å
1912 bekjempe finanskrisen,
1913 har hun brukt tatt fra oljefondet.
1914 alle de pengene,
1915 ville vi ikke hatt,
1916 hvis sv hadde [stryt oljepolitik]ken gjennom >de tredve siste årene<,
1917 SV: [nei,
1918 nå slutter du],

1919 FRP: fordi sv har stemt mot alle prosjekter,
1920 med ett unntak,
1921 og det er goliat,
1922 for det ble hun tvunget til av jens stoltenberg,
1923 SV: [næ:i, vet du hva.]
1924 FRP: utover det,
1925 har sv vært mot alle.
1926 det betyr at vi ville ikke hatt oljefond,
1927 vi ville ikke hatt oljepenger.
1928 som kristin halvorsen nå strør om seg med.
1929 og jeg synes det er alvorlig fordi!,
1930 (.) dette er en så viktig næring for norge.
1931 dette dreier seg om å skape ny:e arbeidsplasser i nordnorge.
1932 dette dreier seg om håp (.) fremtidsoptimisme (.) relevante arbeidsplasser,
1933 sånn at ikke fraflyttingen øker.
1934 P1: så du nøler ikke med å bygge ut i lofoten,
1935 selv om risikoen [er]stor?
1936 FRP: [men],
1937 (.) det æ:r,
1938 vi har nok kunnskap om dette,
1939 så må vi huske på hva det er snakker om.
1940 P1: har vi nok kunnskap om det?
1941 FRP: ja:h.
1942 og vi,
1943 ((latter fra salen))
1944 det vi må,
1945 hør nå.
1946 det! [vi,
1947 det! vi,
1948 det vi må gjøre nå],
1949 er,
1950 P2: [ja,

1983 og det vi må gjøre nå er først å få frem forvaltningsplanen.

1984 s: hvis vi klarer å få vedtatt den i totusenogTI,

1985 så snakker vi altså om femten tjue år (.) før vi i det hele tatt begynner å

1986 utvikle >[olje og gass]<.

1987 P1:° () [erna solberg]°,

1988 [e:h la oss høre med erna solberg e:h]

1989 FRP: [innen da har teknologien utviklet se]g [kraftil]g,

1990 P1: [la oss]

1991 FRP: og vi kan altså gjøre >undersjøiske intallasjoner som gjør at de er

1992 overfiskbare<.

1993 P1: okei okei

1994 la oss høre med erna solberg.

1995 ((applaus))

1996 er du,

1997 føler du deg helt sikker på at oljevernberedskapen i nord er god nok?

1998 altså,

1999 det eksisterer jo i dag ikke engang lenser som tåler bri:s i lofoten.

2000 H: per i dag så er det ikke god nok oljevernberedskap i nord.

2001 e:h men det kommer til å bli mye bedre oljevernberedskap hvis du har

2002 oljeaktivitet der,

2003 for der er bedre oljevernberedskap der oljenæringen e.

2004 og så er det viktig å huske,

2005 vi er verdensledende på den teknologien som faktisk har store fortrinn i

2006 dette området,

2007 nemlig undervannsteknologien.

2008 dette er faktisk vårt fremste kompetansemiljø.

2009 vårt fremste teknologimiljø.

2010 og vi har,

2011 vi kommer jo ikke til å bygge dette ut før det har gått sannsynligvis ti

2012 til femten år,

2013 men [vi nødt til å fatte et vedtak no],

2014 P1: [men vil teknologien være på plas]s?

2015 H: og da er det spørsmålet,
2016 en må stille beinharde krav til det,
2017 og >så er det sånn<,
2018 hvis ikke,
2019 det kommer til å være en sto:r fare også med all den trafikken som kommer
2020 til å gå forbi lofoten allerede hvis vi skal åpne mer i ba[rentshavet]og
2021 andre steder,
2022 P2: [stoltenberg].
2023 AP:[jeg,
2024 jeg]
2025 H: [så oljev]ernberedskap må vi bygge opp uansett.
2026 AP: men jeg mener,
2027 ((applaus))
2028 (.) jeg mener at det,
2029 at det høyre og fremskrittspartitet gjø:r,
2030 er veldig uklokt.
2031 for de sier følgende.
2032 vi skal begynne å bore utenfor lofoten.
2033 men >det er helt feil<,
2034 >for det atte< vi skal først få kunnskap,
2035 for de kan ikke mene at vi først skal ta en beslutning,
2036 og så skal vi skaffe all den kunnskapen som stortinget har bedt om,
2037 men som også står i petroleumsloven,
2038 det er faktisk forbudt i henhold til norsk lov,
2039 å begynne å bore før man har innhentet de omfattende
2040 konsekvensutredningene.
2041 så jeg mener rekkefølgen er feil,
2042 dere sier først beslutning,
2043 så kunnskap.
2044 jeg sier først [kunnskap,
2045 så beslutnig],
2046 P2: [kort replikk til sol]berg.

2047 H: ()

2048 AP: og det er den måten vi har gått fram på >norsk sokkel i alle< år,
2049 og det er det som har gjort at vi har valgt å >ikke åpne noen områder,
2050 P2:()

2051 AP: åpne andre områder<,
2052 og fått et balanse mellom fisk og olje.
2053 ((applaus))

2054 H:jeg har aldri sagt at vi skal starte borryngen [før vi er ferdig med
2055 ut]redningen,

2056 AP: [men du vil bestemme
2057 det].

2058 H: ferdig med utredningen,
2059 men vi har sagt,
2060 i prinsippet er vi for utbygging.
2061 og så skal vi se på hvilke områder som er mest utsatte,
2062 ((en eller annen kort kommentar fra ubestemmelig person))
2063 hvor begynner vi.
2064 og jeg har lyst til å minne om,
2065 at innenfor nordland seks,
2066 så var du olje og energiminister,
2067 og man gjennomførte seks prøveboringer.
2068 den gangen ga du uttrykk for,
2069 at man visste nok i den regionen.
2070 jeg er enig i at vi skal ha planene på plass før vi fatter beslutningen om
2071 å gjøre det,
2072 vi skal ikke bryte en eneste norsk lov,
2073 men vi kan prinsipielt si,
2074 at vi mener ikke det er grunn for å verne,
2075 uten enkeltområder som vi kommer til å få >oversikt over< når vi er >ferdig
2076 med utrednignene<.
2077 P2: °liv signe navarsete°.
2078 ((applaus))

2079 SP: norge vil,
2080 (.) norge vil i la:ng tid framover vera ein olje og gassproduserande
2081 nasjon.
2082 og det ska med væra,
2083 da tilfører store inntekter til landet vårt.
2084 men det er no me må stasa.
2085 det er no me må satsa fornybart,
2086 me har store ressursa på vind(.) på vatten (.) på skog,
2087 som
2088 P2: ja?
2089 SP: me må satsa [på å bygge opp når olje og glass
2090 P2: [men nå snakker vi om lofoten]
2091 SP: ja,
2092 og det er det eine punktet.
2093 det andre punkte[t e]r,
2094 P2: [hva] sier,
2095 hva sier senterpartiet,
2096 bare så det er klart,
2097 klinke klart?
2098 SP: det er klinke klart for senterpartiet,
2099 at det blir ingen utbygging i lofoten og vesterålen neste periode,
2100 så folk kan trygt stemme og på senterpartiet,
2101 og når kristin og eg er enig om det,
2102 så trur eg at senterpartiet sitt standpunkt om,
2103 at neste fireårsperiode blir uten utbygging,
2104 vil bli kompromisset,
2105 på samme måte som vårt standpunkt i barentshavet vart kompromisset då vi
2106 skulle fornandla fram eh forvaldningsplan for barentshavet.
2107 P2: er du like tydelig som kristin halvorsen var i dag,
2108 som sier at dette skal vi vinne?
2109 SP: detta skal mi vinna.
2110 og så må eg sei til framstegspartiet,

2111 dei har aldri vore langsiktige i oljepolitikken.
2112 på søttitalet ville carl i hagen selja ut rettigheten på stattfjord til eit
2113 amerikansk selskap,
2114 (.) då hadde mi ikkje hatt noko oljefond,
2115 og me hadde >antageleg heller ikkje hatt eit stort framstegsparti<,
2116 e:h
2117 ((P2 humrer, "brøl" fra salen, applaus))
2118 og no,
2119 og no,
2120 og no vil,
2121 og no vil framstegspartiet privatisera og selja ut dei viktigaste selskapa
2122 som forvaltar evigvarande verdia,
2123 ikke sant,
2124 på vasskraft,
2125 og og innafor olje og,
2126 da blir det jo inga inntekte til fellesskapet på sikt,
2127 som [kan gjere at vi kan ha gode ve]lf[erdsttjeneste].
2128 AP: °[()]liv signe°,
2129 °det er°,
2130 °det er],°
2131 SV: [kanke jeg få],
2132 P1: la oss høre med e:h,
2133 ((peker mot halvorsen))
2134 SP: det er ein kortsiktig politikk.
2135 veldig kortsiktig politikk.
2136 SV:°ja°,
2137 det har liv signe helt rett i.
2138 dette denne saken om lofoten og vesterålen
2139 P1: men kristin halvorsen,
2140 jeg har et spørsmål til deg.
2141 SV: ja?
2142 P1: din partikollega heiki holmås,

2143 han sier i dag,
2144 heller økt skatt enn utbygging i lofoten,
2145 er du >enig med ham<?
2146 SV: det trenger vi ikke opp e:h som e:n e:n en motsetning,
2147 FRP: °men du settern opp mot eldreomsorgen.°
2148 SV: nei,
2149 nei,
2150 men hør her,
2151 for det det handler om,
2152 for meg ha,
2153 for meg og sv så handler spørsmålet om lofoten og vesterå[len],
2154 P1: [men] har vi rå
2155 til å la være?
2156 SV: kanke jeg være så snill å få snakke ut?
2157 for det er så viktig,
2158 det er det det dreier seg om hva vi skal holde på med de >neste fire åra og
2159 videre< framover.
2160 det dreier seg om et helt unikt miljøområde.
2161 å åpne for for olje og gassvirksomhet vil true en del av de arbeidsplassene
2162 som er der allerede,
2163 for eksemple innafor foredling av mat og reiseliv.
2164 men det handler også om,
2165 at man må sette noen grenser for oljeindustrien,
2166 og så må man si,
2167 at nå skal vi ut av finanskrisa,
2168 >den ække over enda<,
2169 og da må vi jo sørge for
2170 at vi har en ny næring opp,
2171 og vi må snu de tunge strukturene,
2172 sånn at vi får opp mer satsing på miljøvennlig energi,
2173 vi må veksle den kunnskapen vi nå har innaf[or olje inn i fornypar energi].
2174 P2: [ja, men der runder vi av

2175 innl]egget.

2176 SV:det er [veldig vik]tig.

2177 P2: [siv jensen],

2178 du skal få svare på navarsete.

2179 ((applaus))

2180 FRP: fremskrittspartiet er altså opptatt av å få utnyttet de olje og

2181 gassressursene vi har,

2182 som har gitt norge store inntekter,

2183 og som kan gi oss store inntekter i fremtiden.

2184 så er det helt riktig at vi foreslår å børsnotere flere stateide selskaper,

2185 rett og slett fordi det er bra for selskapet.

2186 men vi vil ikke selge u:t arvesølv,et,

2187 for vi er opptatt av å beholde en kontrollerende eierandel,

2188 slik at vi har kontroll på selskapene i norge.

2189 AP eller KRF:()

2190 FRP: og så (.)

2191 ja, nettopp=

2192 =og det var altså ikke no drama for norge at vi børsnoterte statoil.

2193 >det gikk aledes utmerket<,

2194 det var statskraft jeg snakket om.

2195 men så er et sånn,

2196 at de kan ikke prøve å bortforklare,

2197 sv og senterpartiet,

2198 at vi trenger oljeaktiviteten.

2199 de prøver å si at vi nå bare skal drive med for[nyba]r energi,

2200 SP: [nei:]()

2201 FRP: vi må altså gjøre begge deler,

2202 og mitt spørsmål tilbake er,

2203 hvis eh senterpartiet >hadde vært så opptatt av å bygge ut vannkraften<,

2204 hvorfor stemmer dere da ned he:lt konsekvent alle de forslag (.) om å bygge

2205 ut vannkraft i norge som fremskrittspartiet har fore[slått de siste ti

2206 å]rene?

2207 P2: [kort replikk på den].

2208 FRP: det [hadde gitt]oss masse! mer energi(.) til lav pris til

2209 forbrukeren.

2210 SP: [senterparti],

2211 ((applaus))

2212 senterpartiet har fått på plass grø:ne sertifikat.

2213 det er antagelig det vik[ti]gaste steget som har skjedd,

2214 P2: °>[ja]<°

2215 SP: den viktigaste milepelen for å få fart på fornybar energi i [de]tta

2216 landet,

2217 P2: °[ja]°

2218 SP: og mi skal satsa både på vindkraft,

2219 på utbygging av skog (.) bio,

2220 V: ()

2221 SP: jo,

2222 og på småkraft i tiden som >kjem fram<,

2223 og det vil føre til at tu:senvis av arbeidsplassa.

2224 det vil syta før at mange lokalsamfunn får nye bein å stå på.

2225 det e framtidsretta,

2226 det e miljøvennleg,

2227 og det e eit viktig,

2228 ein viktig del av klimapolitikken.

2229 V: ()

2230 ((flere snakker/skriker om hverandre i bakgrunnen)

2231 FRP: () dere har,

2232 P2: torstein dahle >får siste på den<.

2233 R: altså her,

2234 for det første,

2235 så er det jo sånn,

2236 jens stoltenberg,

2237 at vi vet jo,

2238 ikke sant,

2239 fiskeriene i nordsjøen er ødelagt,
2240 det vet vi.
2241 vi vet at ikke det finnes oljevernberedskap som takler bølger over tre fire
2242 meter,
2243 det vet vi.
2244 så vi vet mer enn nok.
2245 og denne diskusjonen,
2246 den gir inntrykk av at vi ikke har noenting å leve av i dette landet her,
2247 >hvis ikke vi pumper opp masse olje<,
2248 det er jo en alledeles utrolig sak,
2249 e:h da kommer vi til å dø ganske fort,
2250 for det er ikke >så lenge den oljen< varer,
2251 ((latter fra Halvorsen))
2252 så poenget er jo at det ligger enorme utfordringer foran oss knyttet til at
2253 verden må møte () klimakatastrofe,
2254 det er kjempesvære! arbeidsoppgaver.
2255 det er masse! verdiskapning.
2256 det er tidevannskraftverk,
2257 bølgekraft[verk]
2258 P2: [okei],
2259 da oppsummerer vi bare denne runden med å si,
2260 ((applaus og hyling fra salen))
2261 atte: (.) kristin halvorsen har vel,
2262 og navarsete har vel e:h sagt ganske tydelig fra at det ikke blir noe i en
2263 fremtidig rødgrønn regjering,
2264 og s[ponheim har vært krystallklar].
2265 SV:°[det er velgerne som bestemmer]°
2266 P2: på sitt ultimatum på at det ikke blir noen regjering jensen,
2267 og der er vel høybråten enig,
2268 KRF: ()
2269 P2: så der konkluderer vi og takker for denne! runden.
2270 ((applaus))

2271 ((overgangsmusikk))
2272 P1: denne valgkampen har vært preget av at av mange ga:rantier,
2273 å: de som da gjerne ville ha et regjeringsskifte,
2274 har kappes om å gi ga:rantier.
2275 det har sponheim gjort,
2276 og det hare:h siv jensen.
2277 å: erna solberg,
2278 e:hm har du hatt noen samtaler med siv jensen i det siste,
2279 som tyder på at det bli:r en borgerlig regjering,
2280 hvis: det blir et >borgelig flertall<?
2281 H: jeg har snakket med siv jensen.
2282 jeg har klemt på siv jensen.
2283 ((latter))
2284 P2: ja.
2285 H: og jeg har snakket med lars.
2286 og jeg har snakket me: me:h dagfinn,
2287 V: °du har ikke klemt på meg,erna°.
2288 H: (.)men jeg har ikke klemt på noen av de,
2289 altså,
2290 ((latter))
2291 de: ble det.
2292 jeg mener (.) at vi har såpass mye felles mellom disse fire partiene,
2293 for med en annen kurs enn det den regjeringen fører i dag,
2294 P1: men tror du hun går fra sin garanti?
2295 H: jeg mener at hvis du virkelig vil som politiker >gjøre forandringer i
2296 nor[ge]<,
2297 P1:[jo], men jeg må bare,
2298 H: ja,
2299 men hør her,
2300 så må du bruke makten din,
2301 og så håper jeg at det betyr,
2302 at hvis du er for å kutte helsekøer,

2303 hvis du er for å senke skattene,
2304 hvis du er for å bygge veier raskere,
2305 ja,
2306 og hvis du er for en bedre skole,
2307 [som jeg oppfatter er felles for oss],
2308 P1: [men betyr ikke det at siv jensen må]
2309 endre på den garantien hun har gitt tidligere for at det skal bli en
2310 borgerlig regjering?
2311 H: jeg håper at alle som har undertegnet garantier i denne valgkampen,
2312 tenker igjennom hvordan de skal fortolke de garantiene etterpå,
2313 ((latter))
2314 sånn at vi får en skikkelig,
2315 sånn at vi får en skikkelig kraft på en annen kursretning,
2316 enn det den rødgrønne regjeringen har stått for,
2317 for jeg har ikke lyst til å se på mere mennesker som står i helsekø,
2318 jeg,
2319 P1: m:
2320 H: for[di man har allergi mot private løs[ninger]].
2321 P1: [men er de:.,
2322 (.) [men la] oss bare klare opp her.
2323 ((applaus))
2324 er det noen annen lu:r måte å komme seg ut av denne knipen som de
2325 borgerlige har satt seg selv i nå?
2326 H: ja:.,
2327 det er faktisk å tenke på hva du kan få til av politikk,
2328 hva du kan få til av ny kurs,
2329 hva du kan få til for eksempel på veibygging,
2330 helsekø[r,
2331 °jeg kan gjerne gjenta dette mange ganger]°.
2332 P1: [ja,
2333 men så kommer du til stortinget med denne] regjeringen,
2334 og så støtter ikke siv jensen budsjettet.

2335 H: ja,
2336 men det må vi klare å kunne snakke sammen om,
2337 for det vil være så mye bra,
2338 for eksempel å fjerne arveavgiften,
2339 ((latter fra salen))
2340 formueskatten,
2341 jeg har en la:ng liste (.) jeg har skrevet,
2342 vi har en epost på jeg tror seksogtyvesider jeg,
2343 om hva vi egentlig er enig om,
2344 og jeg synes det norske folk fortjener å få oppleve det de neste fire
2345 årene.
2346 P2: okei,
2347 ((applaus))
2348 P1: et øyeblikk,
2349 (.) men vi kan jo spørre da,
2350 siv jensen,
2351 altså:,
2352 (.)jeg har denne garantien,
2353 den har jeg gått med den i vesken i hele valgkampen.
2354 >den er ganske krøllete,
2355 den ligger her< borte:,
2356 men der står det jo at du ikke vil samarbeide med en borgerlig regjering
2357 >som du selv ikke er en del av<,
2358 du vil heller ikke delta i et budsjettsamarbeid.
2359 er det noe som du kan gå tilbake på?
2360 FRP: fremskrittspartiet har sagt det samme nå i nesten fem år vi,
2361 og det er to ting.
2362 [det ene er],
2363 P2: [nei,
2364 det er] ikke riktig,
2365 siv jensen.
2366 FRP: det er riktig.

2367 P2: nå har du gått carl i hagen,
2368 altså spilt visse spill,
2369 men denne gangen har du levert en skriftlig garanti:,
2370 FRP: neineineinei,
2371 la meg få fullf[øre],
2372 P2: [når] så vi det i,
2373 >er det<,
2374 når så vi det,
2375 i hvilken valgkamp så vi en skriftlig garanti om dette?
2376 FRP: fre:mskrittspartiet har sagt det samme i fem år.
2377 det ene vi har sagt,
2378 er at vi gjerne! vil samarbeide med alle disse partiene.
2379 P2: jo.
2380 FRP: om å få til en flertallsregjering.
2381 den vil vi gjerne være en del av,
2382 >naturlig[nok<,
2383 si:den] vi e[r]det >største partiet på borgerlig side<.
2384
2385 P1: [men,
2386 men,
2387 men],
2388 P2: [ja]?
2389 FRP:[det vi],
2390 P1: [m: men] er det viktigere for deg da å komme i regjering, eller å få
2391 gje:nnomslag,
2392 tross alt,
2393 hvis en borgerlig regjering skulle komme til makten?
2394 FRP: men la meg da minne litt om fremskrittspartiets erfaringer da,
2395 fordi at vi prøvde å være et konstruktivt opposisjonsparti under den
2396 forrige bondevikregjeringen,
2397 P1: men er ikke dette litt sånn tuppen og lilleemor?
2398 FRP: men vil du hø:re svaret mitt?

2399 (.) vi prøvde det.
2400 poenget var at vi fikk altså ikke da: gjennomslag for mye av det som var
2401 viktig for fremskrittspartiet,
2402 >vi har prøvd det<.
2403 og så kan man jo stille spørsmålet,
2404 hvorfor tror man at arbeiderpartiet vil beholde regjeringsmakten?
2405 hvorfor tror man at høyre vil ta den?
2406 det er fordi de vet utmerket godt,
2407 at det å sitte i regjering,
2408 det dreier seg om å ha hånden på rattet og lage politikken.
2409 og det er rimelig naturlig,
2410 at jeg vil bruke fremskrittspartivelgernes makt til å få lov til det samme.
2411 P2: det har vi skjønt,
2412 men så kommer kanskje en situasjon,
2413 la oss si,
2414 nå er det bare noen
2415 >jeg holdt på å si< nesten bare timer igjen av valgkampen,
2416 dette har vi snakket om hele valgkampen,
2417 du kan ennå ombestemme deg
2418 FRP: næsjh.
2419 P2: og jeg ser for meg en situasjon hvor det kommer til å gå ganske mye
2420 mellom erna sitt kontor og ditt kontor,
2421 hvis det blir et knepent borgerlig flertall,
2422 og så til slutt så sier man at det var klokt gjort av siv jensen,
2423 hun ombestemte seg,
2424 hun valgte borgerlig regjering.
2425 kan du si det! kommer ikke til å skje?
2426 FRP: fremskrittspartiet (),
2427 hør her
2428 P2: >ja<?
2429 FRP: hvorfor i all verden (.) syns man at et parti med fem prosent
2430 oppslutning,

2431 V: har vi aldri vært.

2432 FRP: har e:n mer,

2433 ((latter og applaus))

2434 har en me:r naturlig plass i regjering enn fremskrittspartiet har?

2435 >vi er altså et betydelig større parti<.

2436 og hvis ikke jeg jobber på vegne av fremskrittspartiets velgere >for at vi

2437 skal få innflytelse,

2438 så blir dette rett og slett for dumt<.

2439 det å si >at man skal ha en ikkesosialistisk regjering uten

2440 fremskrittspartiet<,

2441 det er det samme som å si at vi skal ha en rødgrønn regjering >uten

2442 arbeiderpartiet<.

2443 ((applaus))

2444 nå må vi altså slutte med dette tullet.

2445 P1: høybråten,

2446 hvor levedyktig blir en regjering av høyre, kristelig folkeparti og

2447 venstre?

2448 KRF: jeg e:h,

2449 la meg først si,

2450 at jeg synes vi nå skulle konsentere oss om å vinne valget.

2451 konsentrere oss om å e:h knekke det rødgrønne flertallet.

2452 det har gjort stor skade på mange viktige områder.

2453 ((latter))

2454 de har,

2455 de har,

2456 ((applaus))

2457 men,

2458 men jeg vil si,

2459 jens stoltenberg er en formidabel! motstander,

2460 arbeiderpartiets valgmaskin er i gang,

2461 og vi er nødt til å mobilisere for å klare å ta det flertallet tilbake.

2462 P2: ja?

2463 KRF: det er det viktigste nå.

2464 P2: jo jo,

2465 men høybråten,

2466 [bare hør på meg et øyeblikk].

2467 KRF: [og så,

2468 (.)hvis vi,

2469 hvis vi klarer det,

2470 P2: ja?

2471 hvis vi klarer å fravriste de rødgrønne flertallet,

2472 slik at vi får brutt den familiepolitikken de kjører,

2473 får brutt den sva:ke innsatsen de gjør i forhold til fattigdom,

2474 for satt en annen kurs i skole utdannings og næringspolitikken,

2475 så kan vi begynne å: å å å se hva som hva det er grunnlag for på vår side.

2476 og [det],

2477 P2: [men] høybråten,

2478 hør nå.

2479 hvis hvis man har et budskap til velgerne,

2480 og erna solberg har ihvertfall to budskap,

2481 det ene er at hun skal styre sammen med deg og lars sponheim,

2482 det bety:r arbeid til asylsøkere fra første dag,

2483 >det ønsker ihvertfall lars sponheim<,

2484 han ønsker seg den veien,

2485 () man ønsker ihvertfall en oppmyking på en rekke områder,

2486 man ønsker altså en helt annen profi:l enn hvis hun går til siv.

2487 KRF: ja.

2488 P2: og det er også ditt problem.

2489 KRF: nei,

2490 det er min løsning.

2491 °((latter))°

2492 P2: det må du forklare.

2493 KRF: fordi vi ønsker e:n sentrum høyreregjering.

2494 det er ikke slik i norge,

2495 at man,
2496 at en regjering må ha flertall for å bli innsatt.
2497 >en regjering må kunne manøvrere slik i stortinget at den får vedtatt de
2498 viktigste sakene sine<,
2499 men
2500 P1: men tror du at dere kommer til å leve til over jul?
2501 KRF: ja,
2502 det tror jeg hvis vi får muligheten til å få foten på ballen,
2503 så har vi vist før vi?
2504 at vi både kan bli enig om e:h politikk,
2505 at vi kan bli enig om en statsminister,
2506 ser det også ut til at vi skal kunne klare,
2507 e:h å: at v[i]
2508 P1: [og mulig regjere videre på et rødgrønt budsjett,
2509 kanskje?
2510 KRF: nei,
2511 det er ikke noen løsning.
2512 vi skal selvfølgelig endere politikken og endre kursen.
2513 og vi skal gjø:re det i dialog med de andre partiene på stortinget,
2514 >som det er nat[urlig å føre den dialogen m]ed<.
2515 P2:[og hvor mye skattelette vil] dere godta denne gangen?
2516 forrige gang ble dere ganske hardt [skvisa ()].
2517 KRF: [jeg skal] si deg hva vi setter øverst
2518 når det gjelder skattelettelse.
2519 P2: ja?
2520 KRF: det er å få vekk skatten på frivillighet,
2521 momsens i forhold til frivillige organisasjoner,
2522 å å få,
2523 AP: °den har vi fjerna [vi]°.
2524 KRF: [og] la dem få fri fra det nakketaket på
2525 frivilligheten som denne regjeringen har.
2526 og så vil vi gjerne øke gavefradraget.

2527 og så kan vi snakke om skattelettelser til bedriftene,
2528 vi er for å fjerne arveavgiften i forbindelse med generasjonsskifte i
2529 familiebedrifter,
2530 og vi er for å fjerne den urettferdige formueskatten,
2531 på: e:h arbeidende kapital,
2532 altså utstyret til bøndene og til småbedriftseierne >rundt omkring i
2533 landet<.
2534 P1: okei.
2535 ((applaus og hyling))
2536 jens stoltenberg,
2537 ((kremt))
2538 tror du at e:h,
2539 tror du at siv jensen kommer til å gå tilbake på sin garanti?
2540 at dette,
2541 at det hele da er et politisk spill?
2542 AP: nei,
2543 altså,
2544 jeg tro:r vel egentlig ikke det,
2545 men det jeg tror når jeg ser dem,
2546 det er at folk bør stemme på oss.
2547 for det atte
2548 ((latter og applaus og jubel))
2549 for det atte,
2550 altså,
2551 det,
2552 jo men,
2553 ikke sant,
2554 spørsmålet om regjeringsmakt er ikke et underordnet spørsmål.
2555 regjeringsmakt er et spørsmål om hvem som skal ha ansvaret for å styre
2556 landet og få gjennom de politiske sakene.
2557 og vi: går til valg på fortsatt flertallsregjering.
2558 på en regjering som skal trygge norsk økonomi midt oppi finanskrisen.

2559 som skal bruke de store pengene på eldreomsorg,
2560 på veier,
2561 på forskning,
2562 på å legge vilkårene godt til rette for store og små bedrifter i dette
2563 landet,
2564 for å trygge arbeidsplassene.
2565 det går vi til valg på.
2566 og vi har en politikk for det,
2567 vi har vist i fire år at vi kan regjere,
2568 at vi kan >finne gode løsninger<.
2569 de har vist i fire år,
2570 at de ikke! kan regjere.
2571 ikke! kan finne sammen.
2572 og hvis de nå får flertall,
2573 så skjer to ting.
2574 det ene er at de kaster oss,
2575 det er ikke bra,
2576 >det andre er at det blir mye usikkerhet og rot,
2577 det er heller ikke bra,
2578 men jeg undervurderer dem ikke,
2579 jeg tror de kommer til å finne sammen<,
2580 og får vi en regjering,
2581 P2: du tror det?
2582 AP: ja:.,
2583 >på en eller annen måte<,
2584 men ikke spør meg akkurat hvordan,
2585 men det er utrolig,
2586 °((latter))°
2587 altså,
2588 i totusenogen fikk vi en regjering ingen hadde gått til valg på før valget,
2589 vi fikk en e:h bondevik to regjering.
2590 og nå ser jeg at bondeviktopartiene,

2591 >altså de som satt i den regjeringen<,
2592 de skal regjere på nytt.
2593 å: å (.) hør på hvordan de sier,
2594 dagfinn høybråten sa,
2595 vi må ta flertallet tilbake,
2596 sa han.
2597 da: >er fremskrittspartiet< med.
2598 så det er,
2599 >ikke sant,
2600 >når de skal inn i regjeringskontorene,
2601 så tar de med seg fremskrittspartiet<,
2602 >men i det øyeblikket de har kommet inn,
2603 da skal de ikke ha med fremskrittspartiet<.
2604 det er litt som,
2605 ikke sant,
2606 at de bruker fremskrittspartiet som som en skammel for å kry:pe inn i
2607 regjeringskontorene,
2608 AP: [og i det øyeblikket]de har kommet opp der,
2609 så sparker de bort den skammelen.
2610 det liker ikke skammelen,
2611 og det >skjønner jeg veldig godt.<
2612 ((applaus og hyling))
2613 P1: ()
2614 P2: det,
2615 det var faktisk den eneste gangen i valgkampen at siv jensen smilte og
2616 nikket og var helt enig med deg,
2617 stoltenberg.
2618 P1: hm ja,
2619 mene: men bare veldig kort,
2620 jens stoltenberg
2621 hva er din plan b hvis dere mister flertallet?
2622 AP: jeg har bare en utmerket plan,

2623 og det er å vinne dette valget på mandag,
2624 og alle som ønsker at vi skal fortsette i flertallsregjering,
2625 at jeg skal fortsette å være statsminister,
2626 de må stemme for det på mandag.
2627 >det er viktig<.
2628 ((applaus))
2629 P1: er er
2630 er det ikke ekstra viktig for deg å ha en plan b,
2631 (.) når de ikke har en plan a?
2632 AP: jeg,
2633 altså,
2634 for det første syns jeg det er litt pussig,
2635 at når de ikke klarer å redegjøre for sin plan a,
2636 så skal jeg gjøre rede for min b og c og d.
2637 det er,
2638 det er,
2639 P1: er ikke det ekstra viktig da?
2640 AP: unnskyld?
2641 P1: er ikke det ekstra viktig at du har en plan b når de ikk[e °har en plan
2642 a]°?
2643 AP: [nei,
2644 for jeg
2645 har] en veldig! god plan a,
2646 og jeg har ikke tenkt å gjøre noen ting som svekker muligheten for å få den
2647 gjennomført.
2648 meningsmålingene viser at det kommer til å bli veldig jevnt,
2649 veldig spennende,
2650 og det betyr altså at folk må stemme for oss.
2651 stemme på arbeiderpartiet og >regjeringspartiene<,
2652 for å sikre >fortsatt flertallregjering i dette landet<.
2653 alternativet er >en eller annen form for blå regjering,
2654 der fremskrittspartiet har mer innflytelse enn< noen gang før.

2655 det trenger ikke! >landet<.

2656 ((applaus og hyling))

2657 P1: °navarete°.

2658 SP: jeg,

2659 der er me heilt enig.

2660 ((applaus))

2661 der er me heilt enig.

2662 og eg meine at det kaoset og dei diskusjonane me har hadde fire veke,

2663 dei kan jo ikkje fortsette i fira år.

2664 ((latter))

2665 senterpartie:,

2666 vi har fått gjennomført mykje go sentrumspolitikk (.) i samarbeid med

2667 arbeiderpartiet og sv.

2668 vi har fått styrka kommunaaen.

2669 vi har fått eit løft på samferdsel.

2670 vi har fått innført moms på frivillige organisasjonar.

2671 og no grø:ne sertifitkat,

2672 altså ei satsing på fornybar energi.

2673 det er viktig at senterpartiet får fortsette i regjering,

2674 for å fortsetta denna satsingen.

2675 og det er ein ting,

2676 P2: selv,

2677 selv uten sv?

2678 SP: med sv og arbeiderpartiet har me [fonne fram til] desse gode løysingane

2679 P2: [og,

2680 og uten sv?]

2681 SP: vårt landsmøte har vore veldig klar på det,

2682 mi går til valg på ei fleirtalsregjering med senterpartiet >og

2683 arbeiderpartiet<,

2684 det er vår plan.

2685 og me har ingen andre plana,

2686 og det skal me greia,

2687 for me skal jobbe natt og dag dei timane som er igjen,
2688 for å vinna detta valget.
2689 ((applaus))
2690 P2: kristin halvorsen,
2691 man har snakket om:,
2692 eller du har snakket om:,
2693 spetakkelet på borgerlig på side og greiene på borgerlig side og brukte en
2694 del ord som ihvertfall har hisset opp lars sponheim en del,
2695 e:h [men],
2696 SV: [han] er lett å hisse opp,
2697 så det går [fint det].
2698 ((latter))
2699 P2: [dere har],
2700 du har det heller ikke helt greit nå på tampen av valgkamp,
2701 meningsmålingene er ikke de mest positive,
2702 og,
2703 SV: jo:da,
2704 det [kommer en god en i morra,
2705 så det] er bare (),
2706 P2: [vi kan jo, vi må ta et hvis her],
2707 (.) så hvis det blir et borgerlig flertall
2708 og dere må styre i en,
2709 i en eventuell mindretallsregjering,
2710 fordi ikke de blir enige,
2711 og sv har gjort et så dårlig valg,
2712 hva da?
2713 SV: men jeg gjør bare en ting jeg nå,
2714 og det er å mobilisere alle som noen sinne har lurt på om de skulle
2715 [stemme]e sv,
2716 P2:[jo jo]
2717 SV: på å gjøre det.
2718 jo,

2719 men [kjære vene],
2720 P2: [men hvis d]et,
2721 det er mye hvis på borgerlig side,
2722 men det er noen hvis! også på rødgrønn side,
2723 og hvis det [skjer ()],
2724 SV: [men hvor]for i all verden! skal jeg drive og diskutere det der
2725 fram til det foreligger et valgresultat på mandag?
2726 nå har jo jeg en jobb å gjøre,
2727 og det er å be alle dem som sympatiserer med sv og >som kommer til å<
2728 a:vgjøre dette valget og om det fortsatt er rødgrønt flertall,
2729 til å stemme.
2730 P1: men e:ksisterer det noen smertegrense for dere?
2731 SV: men kjære,
2732 det gidder! jeg ikke å diskutere en gang,
2733 for nå er det [ba]re en ting som gjelder,
2734 P2: [jo]
2735 SV: og det er å mobilisere,
2736 >og så<,
2737 vet du hva,
2738 så har jeg tenkt å si,
2739 P2: du må ikke se: så strengt på meg.
2740 ((latter))
2741 SV: jo,
2742 for jeg har tenkt å si,
2743 nå gjør jeg det,
2744 bare for at du ikke skal >stoppe meg>,
2745 for nå har jeg nemlig tenkt å snakke om skole,
2746 for jeg har kranvla med dere i hele dag,
2747 for å få skole opp som et vikti[g tema].
2748 P1: [nei,
2749 ne]i.
2750 SV: det er en av de sakene,

2751 P1: ()

2752 SV: det er en av de sakene som velgerne er mest [opptalt] av,

2753 P1: [ja,

2754 ja]

2755 SV: og det dreier seg om i regjeringsspørsmålet.

2756 på siv jensens hund[redagersplan,

2757 loves det ikke om en] krone til skole,

2758 P1: [men du:,

2759 nei,

2760 vi snakker ikke om()],

2761 SV: du kan ikke! stoppe meg nå.

2762 P2: ((ler))

2763 ((buing fra salen))

2764 SV: [de kommer til å sette] i gang,

2765 de kommer til å sette i gang,

2766 P1: det [æ:r ikke et tema her,

2767 jeg tror vi avrunder den].

2768 SV: de kommer til å sette i gang en ny omdreining på privatisering av

2769 skolen,

2770 den klarte vi å stoppe.

2771 de avviser at flere lærere i skolen er nødvendig for å ta seg av hver

2772 enkelt elev,

2773 det er en av svs viktigste saker,

2774 ()

2775 P2: ja,

2776 ja,

2777 nå har vi vært me:get hyggelige.

2778 ((applaus og hyling))

2779 og det var det.

2780 P1: ()

2781 ((latter, applaus og hyling))

2782 P2: vi går tilbake til saken.

2783 lars sponheim,
2784 (.) er det ikke litt drøyt på som som som egentlig statsministeren beskrev
2785 om situasjonen til siv jensen,
2786 syns du han beskrev hennes situasjon godt?
2787 V: nei.
2788 P2: du syns ikke det?
2789 V: nei,
2790 jeg syns ikke det,
2791 P2: fordi?
2792 V: og jeg satt her nå og tenkte at endelig skal jeg få være med i en debatt
2793 hvor ikke jeg må sitte å svare >de samme setningene om
2794 regjeringsspørsmålet<.
2795 jeg har sagt i to år,
2796 jeg nå,
2797 >og det har,
2798 jeg har,
2799 ikke sant<,
2800 jeg har i:ngenting imot siv jensen,
2801 P2: nei,
2802 det er ikke nødvendig når du har stilt ultimatum.
2803 V: nei,
2804 ((latter fra salen))
2805 () og jeg har,
2806 jeg har gitt en politisk begrunnelse.
2807 og det syns jeg denne debatten har vist på en fantastisk måte.
2808 vi har snakket om asylpolitikk og grunnleggende menneskesyn.
2809 det har jeg forklart er en avgrunn.
2810 vi kan ikke sitte sammen >og regjere på det grunnlaget<.
2811 vi har snakket om miljøspørsmål.
2812 e: å å venstre,
2813 som er miljøpartiet framfor noe,
2814 og siv jensen som forneker førevarprinsippet.

2815 og det tredje vi har snakket om,
2816 det er å bruke opp alle penga! nå,
2817 eller om vi skal til den virkelige eldrebølgen kommer.
2818 sant?
2819 og alt i disse spørsmålene er en avgrunn.
2820 jeg tror alle må forstå at jeg kan ikke sitte der og ta ansvar for dette.
2821 og så skal det liksom gjøres til et moralsk spørsmål at venstre,
2822 som er mindre enn fremskrittspartiet,
2823 skal ha en plikt til å hjelpe deres politikk i regjering.
2824 [hvis de vil ha henn]es politikk,
2825 så st[em] på henne.
2826 P2: me[n da kan jeg spørre],
2827 [ja],
2828 P2: men er din plan b da,
2829 V: det er grenser for hva slags blandevann du kan lage,
2830 du knut olesen.
2831 ((latter og applaus))
2832 P2: er din plan b da,
2833 atte: du skal holde siv jensen helt utenfor,
2834 og om så,
2835 så får det heller bli jens som statsminister.
2836 det er din plan b?
2837 og så kommer venstre inn i posisjon.
2838 V: nei,
2839 det er det ikke.
2840 det rø:dgrønne flertallet bør falle,
2841 jeg skulle brukt my:e tid på å snakke om hvorfor jeg mener at en
2842 flertallsregjering har vært uheldig for norge,
2843 du kan snakke om å:penhet,
2844 du kan snakke om forferdelig mye som har gjort at stortinget er
2845 marginalisert,
2846 det er blitt mindre debatt i det offentlige rom,

2847 knyttet til mange spørsmål,
2848 så jeg synes en mindretallsregjering er bra.
2849 ((applaus))
2850 og det har norge hatt mye av.
2851 og så har vi den demokratiske tradisjonen i norge,
2852 at når vi har mindretallsregjeringer,
2853 så stiller partier opp og bidrar til løsninger,
2854 og og bruker og påvirker politikken,
2855 og sånn tror jeg det kommer til å bli igjen og.
2856 og det kan være den dagen kommer i stortinget (.) i: uti oktober en gang,
2857 at siv jensen må bestemme seg for,
2858 hva er verst,
2859 jens eller erna?
2860 og jeg tror ho kommer til å si,
2861 erna er best.
2862 ((applaus))
2863 P1: men,
2864 FRP: () °hele denne° debatten har jo vist i tillegg hvor viktig det er at
2865 fremskrittspartiet gjør et godt valg.
2866 fordi det æ:r gjennom oss vi kan få en borgerlig regjering >som fører en
2867 streng asylpolitikk<.
2868 det er gjennom oss det blir en >ikkesosialistisk regjering<,
2869 som også er opptatt av å gi skattelette til vanlige folk.
2870 det er ba:re fremskrittspartiet,
2871 som vil gjøre noe med bompengene i dette landet,
2872 de andre vil bygge veier med >flere bommer<.
2873 og det er altså bare vi,
2874 ((V eller P1 hvisker noe utydelig))
2875 som i årevis har slåss for å få fjernet den urimelige avkortingen hos gifte
2876 og samboende pensjonister.
2877 tro meg,
2878 dette er saker fremskrittspartiet vil kjempe for?

2879 og vi vil ha gjennomslag for dem på vegne av fremskrittspartiets velgere.
2880 ((applaus))
2881 P1: men (.),
2882 la oss hø:re her med erna solberg,
2883 vi har sett du har danset på bordet nede i stortinget med de to herrene
2884 her.
2885 e:h var det riktig av deg å satse på to regjeringsalternativer i dette
2886 valget her?
2887 var det en god strategi for høyre?
2888 H: jeg mener at det er en god strategi å sørge for at dette landet får en
2889 annen regjering etter dette valget,
2890 og det dreier seg om politikk,
2891 det dreier seg om () samfunnet,
2892 P1: men for deg å se til to kanter,
2893 var det en god strategi fordi?
2894 H: ja,
2895 jeg mener at det er en god strategi,
2896 for det at no:en må jo ærlig talt la vær å garantere mot hverandre og
2897 heller være for! noe.
2898 og høyre er for! en ny borgerlig regjering.
2899 høyre [er for en ny politikk].
2900 P1: [men er du litt redd e]::,
2901 ((applaus))
2902 FRP: °ja,
2903 det er jeg og.°
2904 ((applaus))
2905 P1: ja,
2906 men du,
2907 et spørsmål,
2908 H: ()
2909 P1: er du littegranne redd for,
2910 la oss si at høyre er i medvind nå og at dere gjør et godt valg,

2911 er du litt redd for at dere ikke får brukt de stemmene til noe?

2912 H: nei,

2913 altså,

2914 jeg mener jo at jo flere stemmer høyre får,

2915 jo mer sannsynlig er det at det blir en borgerlig regjering.

2916 når det er ett partie som ikke lager vetoer mot de andre,

2917 ett parti som kontinuerlig har sagt vi ønsker å samarbeide,

2918 som kanskje til tider har sagt det så mye at folk har ikke helt oppfattet

2919 hva vi politisk vil en stund,

2920 ja?

2921 så bør jo det partiet bli størst mulig hvis du vil ha et regjerinsskifte.

2922 og jeg har satset på en ting,

2923 nemlig på at et tispunkt

2924 så vil alltid fornuften råde,

2925 du vil velge på denne siden,

2926 den politikken som går i riktig retning i forhold til de store spørsmålene

2927 i norge,

2928 og jeg mener at det er forskjell på rødgrønn politikk og på borgerlig

2929 politikk i forhold til frivillighet,

2930 i forhold til private alternativer,

2931 i forhold til familiepolitikken,

2932 P1: ja,

2933 H: i forhold til skattene,

2934 i forhold til småbedriftene,

2935 og at til slutt så kommer vi til å bli enig om,

2936 P1: °[okei.]°

2937 H: et kraftfullt annet regjeringsgrunnlag,

2938 som alle fire partier kan være enig om er bedre enn det de har holdt på

2939 med.

2940 ((applaus og hoing))

2941 P1: la oss høre med deg,

2942 torstein dahle.

2943 (.) kan du garantere at du støtter en rødgrønn regjering?

2944 R: kan du gjenta spørsmålet?

2945 P1: kan du garantere at du støtter rødgrønn [regjering]?

2946 P2: [det er en] garanti på gang

2947 her.

2948 R: ja,

2949 (.) [det er]garantier,

2950 P2: [ENDA en].

2951 R: ja, det er garantier,

2952 og vi har sagt at vi vil ha en rødgrønn regjering fortsatt,

2953 og at en stemme til rødt,

2954 er en stemme så langt unna siv jensen her borte som man da kan komme?

2955 vi har sagt at det er ikke >aktuelt for oss å bidra til en høyredominert<

2956 regjering,

2957 og dette kan jeg garantere.

2958 P1: ikke noe ultimatum her]?

2959 R: [vi har] sagt at vi: (.) stiller et krav til

2960 >regjeringserklæringen<,

2961 og det er at e:h e:h man skal verne om de >uføretrygdedes< rettigheter,

2962 vi godtar ingen kutt i uførepensjon,

2963 og vi stiller los krav om å forsvare uførepensjon,

2964 det stiller som et krav til regjeringserklæringen,

2965 den kampen skal vi vinne.

2966 det er viktig for oss.

2967 P1: det ville vært et mareritt for deg,

2968 stoltenberg,

2969 å ha hatt han på vippen?

2970 AP: jeg mener det er en kla:r fordel at vi vinner uten han,

2971 ja.

2972 ((latter))

2973 og det er det vi skal.()

2974 P2: ja,

2975 men du er enig med uførepensjonen,
2976 faktisk.
2977 AP: ja:
2978 P2: den skal ikke senkes.
2979 AP: næ:i,
2980 P2: den kampen har torstein dahle nesten allerede vunnet.
2981 AP: vi skal sikre uførepensjonene.
2982 P2: ja.
2983 AP: jeg er veldig opptatt av å si at det å leve av uførepensjon,
2984 det er noe folk har krav på.
2985 P2: den rører ikke,
2986 den rører ikke du?
2987 AP: nei,
2988 men vi snakket om en helt annen ting,
2989 og det er om hvordan vi skal tilpasse oss et nytt alderspensjonssystem.
2990 >og det er noen teknisk ganske kompliserte saker<,
2991 og vi skal opprettholde >en god uførepensjon i norge< uansett,
2992 >det er alle enig om<.
2993 men jeg har bare lyst til å si en ting,
2994 for det første,
2995 altså denne! regjeringen er for småbedrifter.
2996 denne! regjeringen er for lønnsomt norsk næringsliv.
2997 ((latter))
2998 og derfor har vi,
2999 jo men,
3000 og derfor har vi,
3001 jo,
3002 men de snakker som om vi liksom må ha en ny regjering for det.
3003 vel,
3004 altså,
3005 vi har ny rekord! i etablering av bedrifter og arbeidsplasser i private
3006 bedrifter,

3007 og vi >skal fortsette den politikken<.

3008 og så en ting om disse garantiene.

3009 dere garanterer jo ikke bare mot hverandre,

3010 men jeg >hører hva dere sier<,

3011 dere garanterer også mot saker.

3012 høyre har garantert! mo:t fremskrittspartiets økonomiske politikk og

3013 oljepengebruk.

3014 e:h de tre bondevikpartiene har garantert! mot fremskrittspartiets

3015 miljøpolitikk, klimapolitikk og distriktspolitikk,

3016 og da sier jeg,

3017 at >hvis dere er så opptatt av å garantere mot fremskrittsparti<,

3018 så er det bare en garanti!

3019 og det er å >unngå at fremskrittspartiet blir en del av

3020 regjeringsflertallet<,

3021 og igjen,

3022 stemme på oss.

3023 ((applaus og hyling))

3024 ikke sant?

3025 det er,

3026 det er,

3027 SV: ()

3028 AP: () °ja°().

3029 ((applaus i takt))

3030 P1: høybråten du,

3031 P2: °vent litt°.

3032 P1: okei.

3033 FRP: () minne velgerne på,

3034 at vi har hatt en flertallsregjering som har styrt i fire år.,

3035 som aldri! har klart å bryte flere løfter,

3036 >tror jeg<,

3037 i historien,

3038 dere har altså satt ti:denes rekord i helsekøer,

3039 nå står det tohundreogfemtitus[en],
3040 P2: [ja],
3041 men ikke ta hele den lekse da.
3042 FRP: men det er viktig!,
3043 P2: jo,
3044 jo
3045 SV: fordi dette er en regjering som har kunnet gjø:[re],
3046 P2: [vi] har hørt det i fire
3047 uker.
3048 ((latter))
3049 FRP: det er nemlig det vi ikke ha:r,
3050 fordi dere journalister har vært my:e mer opptatt av hva oppsisjonen e:h
3051 gjør,
3052 enn av at regjeringen faktisk har styrt i fire år.
3053 og det er jo det som er viktig.
3054 velgerne skal måle den regjeringen på alle de løftene de ga >for fire år
3055 siden< og som de har brutt!.
3056 hvorfor i all verden skal vi nå tro på stoltenberg,
3057 når han plutselig begynner å snakke varmt om eldreomsorgen igjen!?
3058 han gjorde det for fire år siden.
3059 glemte det.
3060 la det i en sk[uff].
3061 AP: [nei](.) nei (.) nei
3062 FRP:nå er løftene t[att frem ig]jen,
3063 AP: [nei nei nei]
3064 FRP: jeg! trekke no pån.
3065 og bare det er grunn nok til at vi skal ha regjeringsskifte.
3066 noen må nå satse på eldreomsorgen,
3067 før de eldre dør uten å få en >verdige omsorg<.
3068 ((applaus))
3069 P1: og der fikk siv jensen siste ordet i: denne partilederdebatten så
3070 langt.

3071 vi setter strek,

